

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ»
Ακαδημαϊκό έτος 2022-2023

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
της Μυρτώς Μπαλάση (Α.Μ.: ΜΔΙ2132)

ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ ΕΡΕΥΣΙΤΕΧΝΙΑΣ ΟΥΣΙΩΔΗ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ
ΣΤΟ ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ Ε.Ε
STANDARD ESSENTIAL PATENTS & AND ABUSE OF DOMINANT
POSITION UNDER THE ARTICLE 102 OF TFEU

Επιβλέποντες:

Καθηγητής Στέφανος Γκρίτζαλης &
Διδάκτορας Δημήτρης Κυριαζής

Πειραιάς, Ιούνιος, 2023

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη.....	4
Summary.....	5
Εισαγωγή.....	6

ΜΕΡΟΣ Α΄: Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ SEP ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΘΕΣΗΣ ΙΣΧΥΟΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ.

1. ΤΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ ΕΥΡΕΣΙΤΕΝΧΙΑΣ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ.....	8
1.1 Δίκαιο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας: Μία Μικρή Εισαγωγή.....	8
1.2. Τα Δικαιώματα του Κατόχου ενός Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας.....	10
1.3. Διπλώματα Ευρεσιτεχνίας: Ενθάρρυνση της Καινοτομίας ή Στρέβλωση του Ανταγωνισμού;.....	11
2. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ (TECHNICAL STANDARDS).....	13
2.1. Η Σημασία των Τεχνικών Προτύπων.....	14
2.2. Πιθανοί Κίνδυνοι από την Ανάπτυξη των Τεχνικών Προτύπων.....	16
3. Η «ΓΕΝΕΣΗ» ΕΝΟΣ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ.....	16
3.1. Ο Ρόλος των Οργανισμών Τυποποίησης.....	17
3.1.1. Οι Επίσημοι Οργανισμοί Τυποποίησης («Formal SSOs»).....	18
3.1.2. Οι Οιονεί Επίσημοι Οργανισμοί Τυποποίησης («Quasi-Formal SSOs»).....	19
3.1.3. Οι Κοινοπραξίες Τυποποίησης («Standardisation consortia / fora»).....	19
3.2. Η Σχέση των Οργανισμών Τυποποίησης με την Ευρωπαϊκή Ένωση.....	20
3.3. Η Σχέση των Οργανισμών Τυποποίησης με τους Κατόχους Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας.....	23
3.4. Οι Πολιτικές των Οργανισμών Τυποποίησης ως προς τα SEP.....	24
3.5. Η Πολιτική της Δέσμευσης υπό Όρους FRAND.....	24

4. ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ («DE FACTO» & «DE JURE» STANDARDS).....	25
4.1. Τα «de facto» Τεχνικά Πρότυπα ή «de facto» Τυποποίηση.....	25
4.2. Τα «de jure» / «formal» Τεχνικά Πρότυπα ή «de jure»/«formal» Τυποποίηση.....	27
5. ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ ΕΥΡΕΣΙΤΕΧΝΙΑΣ ΟΥΣΙΩΔΗ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ (Standard Essential Patents/ SEP).....	28
5.1. Η Απόκτηση του «status» του Ουσιώδους από ένα Απλό Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας.....	29
5.2. Η ισχύς του κατόχου ενός SEP.....	30
6. «PATENT WARS».....	33
6.1. Ιστορική Αναδρομή.....	33
6.2. Οι Αιτίες Πίσω από τους «Πολέμους» επί των Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας.....	36
6.3. Ο Αντίκτυπος του «Πολέμου» στον Ανταγωνισμό.....	36
7. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ «OVER DECLARATION» ΣΤΑ SEP.....	38
7.1 Η Πηγή του Προβλήματος.....	39
7.2 Πιθανή Αντιμετώπιση του Προβλήματος.....	41

ΜΕΡΟΣ Β΄: Η ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ ΙΣΧΥΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΟΧΟΥ SEP ΣΤΟΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ.

8. Η ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ SEP-HOLDER.....	43
8.1. Δίκαιο Ανταγωνισμού Ε.Ε και η Αλληλεπίδραση με το Δίκαιο Διανοητικής Ιδιοκτησίας.....	43
8.2. Το Άρθρο 102 της ΣΛΕΕ.....	45
8.2.1 Η δομή του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ.....	46
8.3. Η Συμβολή των SEP στη Κατάκτηση Δεσπόζουσας Θέσης στην Αγορά.....	47
8.3.1. Περιπτώσεις οι οποίες δύνανται να υποδεικνύουν την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης σε σχέση με τα SEP.....	48
8.3.2. Είναι τελικά ο SEP-holder prima facie dominant;.....	50
9. ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΕΝΟΣ SEP-HOLDER ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ.....	51
9.1 Τύποι Καταχρηστικών Πρακτικών που Δύνανται να Προβεί ο SEP-holder.....	51

10. ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ ΛΟΓΩ ΑΡΝΗΣΗΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ.....	52
10.1. Η Περίπτωση Αποκλεισμού: «Refusal to Licence or to Deal» από έναν SEP-Holder.....	52
10.2. Οι Αποφάσεις του ΔΕΕ που Διαμόρφωσαν τα Κριτήρια των «Εξαιρετικών Περιστάσεων».....	54
11. ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ «PATENT HOLDUP».....	64
11.1. Καταχρηστική άσκηση αγωγών («Abusive litigation»).....	66
11.2. Η Περίπτωση του «PATENT AMBUSH».....	70
12. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	74
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	78

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.

Στο πρώτο μέρος της διπλωματικής εργασίας επιχειρείται μια αναλυτική παρουσίαση του τι είναι ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που καθίσταται ουσιώδες για τη λειτουργία ενός τεχνικού προτύπου, ποια η διαφορά του από ένα κοινό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που δεν κατέχει αυτό το status, τι είναι ένα τεχνικό πρότυπο, και γιατί αυτά παίζουν τόσο καθοριστικό ρόλο για την ανάπτυξη της τεχνολογίας. Επιπλέον, θα αναλυθεί πως δημιουργείται ένα SEP και ποιος ο ρόλος των Οργανισμών Τυποποίησης σε αυτή τη διαδικασία. Τέλος στο πρώτο μέρος θα αναλυθεί το φαινόμενο της αυξανόμενης τάσης των επιχειρήσεων να χρησιμοποιούν τα SEP που έχουν στην κατοχή τους, ως «όπλα» έναντι των υφιστάμενων ή των δυνητικών ανταγωνιστών τους, ενώ θα τεθούν και οι βάσεις του προβληματισμού για το εάν εν τέλει το status του ουσιώδους για ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δημιουργεί ipso facto ένα σημαντικό προβάδισμα στην αγορά για αυτόν που το κατέχει.

Προχωρώντας στο δεύτερο μέρος αυτής της εργασίας θα εξεταστεί το πότε η θέση ισχύος που αποδίδεται εκ των πραγμάτων σε έναν κάτοχο SEP στην σχετική αγορά που δραστηριοποιείται, μεταφράζεται συγχρόνως και σε απόκτηση δεσπόζουσας θέσης στην αγορά αυτή. Η ιδιάζουσα αυτή μορφή δεσπόζουσας θέσης που αποκτάται μέσω της κατοχής ενός τέτοιου ουσιώδους τεχνολογικού αγαθού που συνιστά ένα SEP, οδηγεί αναγκαστικά και σε ιδιαίτερες μορφές καταχρηστικών συμπεριφορών. Πέραν λοιπόν από τις γενικές περιπτώσεις της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης, ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στις καταχρηστικές πρακτικές της άρνησης αδειοδότησης ενός SEP-holder, καθώς και του φαινομένου του patent-holdup.

SUMMARY.

On the first part of this study, an effort will be made for a thorough presentation of the general meaning of patents, and how they become essential for the establishment of a standard, obtaining the status of SEP (standard essential patent). Meanwhile, their overall differences from common patents that don't serve this specific purpose will be pointed out. For these needs a brief description of what exactly a standard is, and serves in the market of technology will be attempted. Moreover, the study will make a quick overview concerning the role that play the most significant Organizations in the process of standardization. In the ending of this first part, a reference will be made on the way that SEP holders use their patents in order to exclude their existing or potential competitors in the market and questions will be raised of whether the status of the essential provides for the patent holder a certain lead or even dominance in the market.

Proceeding in the second part of this study, we will investigate whether this above-mentioned lead against his competitors from the SEP-holder, is also translated as the possession of a dominant position in the market that he operates. This specific form of dominant position which is obtained from the possession of an essential technological asset leads necessarily to specific abusive practices from the part of the SEP-holder. Thus, apart from the general forms of abusive practices that can be encountered in the matter, specific attention will be given to the practices of the so called "refusal to license" and "patent hold-up", as particular forms of abusive behaviors from the SEP-holder.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ιστορία έχει αποδείξει ότι ο πολιτισμός μας και ο άνθρωπος εν γένει βρίσκεται σε μια διαρκή διασύνδεση με τη τεχνολογία. Η τεχνολογία υπήρξε για τον άνθρωπο η κινητήρια δύναμη της εξέλιξής του στο πέρασμα των αιώνων, άλλοτε βελτιώνοντας την καθημερινότητά του και άλλοτε δημιουργώντας ένα κύμα εξελίξεων τόσο ριζοσπαστικό που θα άλλαζε τον κόσμο όπως μέχρι τότε τον γνώριζε. Πολλοί, ισχυρίζονται ότι αυτή τη στιγμή η ανθρωπότητα διανύει την 4^η Βιομηχανική Επανάσταση, η οποία πυροδοτήθηκε από τη εφεύρεση του διαδικτύου (internet), και συντέλεσε στην ανάπτυξη της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών. Ωστόσο, η ευρεία αυτή χρήση του διαδικτύου και η δια-συνδεσιμότητα που υπάρχει στη σύγχρονη κοινωνία δεν θα ήταν εφικτή χωρίς την δημιουργία προτύπων (standards) και χωρίς την ανάπτυξη εφευρέσεων (patents) στον τεχνολογικό τομέα.

Η ανάγκη όμως αυτή για τη δια-συνδεσιμότητα, προκειμένου όλες αυτές οι νέες τεχνολογίες να λειτουργήσουν εύρυθμα, έχει εγείρει ένα σημαντικό νομικό ζήτημα, ανατέμνοντας δύο κλάδους του δικαίου που μέχρι πρότινος αν και εντάσσονταν στο εμπορικό δίκαιο δεν είχαν συναντηθεί αρκετά. Από τη μία είναι το Δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας και πιο συγκεκριμένα τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και από την άλλη το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού. Οι δυο αυτοί κλάδοι του δικαίου λόγω της φύσης των κανόνων τους θα έλεγε κανείς ότι είναι διαμετρικά αντίθετοι. Το μεν δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύει τα πνευματικά δημιουργήματα χωρίς υλική υπόσταση και εγκαθιδρύει ένα δικαίωμα αποκλειστικότητας ίδιο με αυτό στα ενσώματα αγαθά. Η αποκλειστικότητα δε είναι η λέξη κλειδί αναφορικά με το συγκεκριμένο δίκαιο, καθώς δίνει τη δυνατότητα/δικαίωμα στον ιδιοκτήτη/δημιουργό του αύλου αγαθού να αποφασίζει για τη χρήση του. Χαρακτηρίζεται μάλιστα και ως αρνητικό δικαίωμα καθώς αποκλείει άλλους από τη χρήση του. Το δε δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού ασχολείται με την εξισορρόπηση των δυνάμεων της αγοράς, προσπαθώντας να αναχαιτίσει τη συγκέντρωση οικονομικής δύναμης από τις επιχειρήσεις, προωθώντας κατ' αυτόν τον τρόπο την αποδοτική κατανομή των πόρων και την κοινωνική ευημερία (Γ.Δ. Τριανταφυλλάκης, 2008).

Με άλλα λόγια το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας και κατ' επέκταση το δίκαιο των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (Patent law) τείνει προς τη δημιουργία μονοπωλίων, καθώς οι εταιρείες οι οποίες κατέχουν ένα σημαντικό για την αγορά τέτοιο άυλο αγαθό (δίπλωμα ευρεσιτεχνίας) θέλουν να το προστατέψουν και να αποκλείσουν άλλους από τη χρήση του, με αποτέλεσμα να αντλούν «δύναμη» από αυτό και ταυτόχρονα να συγκεντρώνουν τη δύναμη της αγοράς. Αντιθέτως, το δίκαιο ελεύθερου ανταγωνισμού προσπαθεί να ρυθμίσει και να περιορίσει αυτή τη συγκέντρωση ισχύος στα χέρια ολίγων «παικτών» της αγοράς.

Στην παρούσα εργασία θα μας απασχολήσει κυρίως και ιδιαίτερος η συνύπαρξη των εξουσιών των κατόχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας τα οποία είναι ουσιώδη για τη λειτουργία τεχνικού προτύπου (αγγλ. Standard essential patents) με τις επιταγές της ελεύθερης αγοράς που απορρέουν από το δίκαιο της Ε.Ε και πιο συγκεκριμένα το άρθρο 102 ΣΛΕΕ, το οποίο αφορά την απαγόρευση καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης. Προκειμένου όμως να γίνει πλήρως αντιληπτό το θέμα, κρίνεται απαραίτητο να αποσαφηνιστούν ορισμένες έννοιες, ήτοι τι είναι ένα τεχνικό πρότυπο, τι είναι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, και πώς ορισμένα διπλώματα ευρεσιτεχνίας κρίνονται ουσιώδη για τη λειτουργία ενός τεχνικού προτύπου. Οι παραπάνω δε ερωτήσεις είναι καίριας σημασίας προκειμένου να ανιχνευθεί κατά πόσο αυτά έρχονται σε σύγκρουση με το δίκαιο του ανταγωνισμού και ειδικότερα την απαγόρευση κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης. Στο δεύτερο μέρος της ανάλυσής μας θα αναπτυχθεί περαιτέρω η συμπεριφορά των κατόχων τέτοιων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και η πιθανή καταχρηστική συμπεριφορά που δύνανται να εκπέσουν με αποτέλεσμα να πλήττεται ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός στο ενωσιακό δίκαιο.

ΜΕΡΟΣ Α΄: Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΣΕΡ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΘΕΣΗΣ ΙΣΧΥΟΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ.

1. ΤΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ ΕΥΡΕΣΙΤΕΧΝΙΑΣ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ.

1.1 Δίκαιο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας: Μια Μικρή Εισαγωγή

Τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας στην Ελλάδα εντάσσονται στο δίκαιο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας το οποίο με τη σειρά του αποτελεί μέρος του δικαίου των άυλων αγαθών, γνωστό και ως δίκαιο διανοητικής ιδιοκτησίας. Όπως συμβαίνει άλλωστε και στο πλείστο των αλλοδαπών έννομων τάξεων, έτσι και το ελληνικό δίκαιο διαχωρίζει ανάμεσα στα άυλα αγαθά που μπορούν να λάβουν κάποια εφαρμογή στη βιομηχανία και την παραγωγή εν γένει, και άρα ανήκουν στο πεδίο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας και σε αυτά που αφορούν τον τομέα του πολιτισμού και άρα εντάσσονται στην πνευματική ιδιοκτησία (Φ.Δ.Τριανταφυλλάκης, 2009). Ο ευρύτερος όρος που έχει επικρατήσει στο αγγλοσαξωνικό δίκαιο είναι αυτός της Διανοητικής Ιδιοκτησίας (αγγλ. Intellectual Property) ο οποίος εμπεριέχει και τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

Πιο συγκεκριμένα ο WIPO (World Intellectual Property Organization)¹ ορίζει ως Διανοητική Ιδιοκτησία (αγγλ. IP) τις δημιουργίες της διανόησης, όπως είναι οι εφευρέσεις, τα λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά έργα, άλλα και τα σχέδια, τα σύμβολα, τα ονόματα και τα διακριτικά γνωρίσματα που χρησιμοποιούνται στο εμπόριο.² Συνεχίζει δε αναλύοντας ότι η Διανοητική Ιδιοκτησία προστατεύεται από τη νομοθεσία, καθώς έτσι «επιτρέπεται στους ανθρώπους να κερδίζουν αναγνώριση ή οικονομική ωφέλεια από αυτά που επινοούν ή δημιουργούν. Με την επίτευξη της σωστής ισορροπίας μεταξύ των συμφερόντων των καινοτόμων και του ευρύτερου δημοσίου συμφέροντος, η ρύθμιση της Διανοητικής

---

¹ «Παγκόσμιος Οργανισμός Διανοητικής Ιδιοκτησίας» ιδρύθηκε το 1967 με έδρα τη Γενεύη. Μερικές από τις δραστηριότητές του είναι η εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών που αφορούν τη διανοητική ιδιοκτησία, η παροχή νομικής ή τεχνικής υποστήριξης στις χώρες, η παροχή υπηρεσιών αφορούσες διεθνείς αιτήσεις για δικαιώματα διανοητική ιδιοκτησίας.

² *"Intellectual property (IP) refers to creations of the mind, such as inventions; literary and artistic works; designs; and symbols, names and images used in commerce."*, WIPO, "What is Intellectual Property?"

Ιδιοκτησίας έχει ως στόχο την προώθηση ενός περιβάλλοντος στο οποίο η δημιουργικότητα και η καινοτομία μπορούν να ευδοκιμήσουν.»³.

Αντίστοιχα στο ελληνικό δίκαιο συναντάται ένας πιο ειδικός ορισμός που αφορά τη βιομηχανική ιδιοκτησία. Αυτή νοείται «ως ένα σύνολο κανόνων δικαίου που αναγνωρίζουν υπέρ του προσώπου ιδιόρρυθμα εξουσιαστικά δικαιώματα σε άυλα αγαθά, τα οποία συνιστούν τα εργαλεία με τα οποία ασκείται η ανταγωνιστική δραστηριότητα και λειτουργεί η αγορά.»⁴. Από τους δυο αυτούς ορισμούς σωρευτικά συνάγεται ότι το δίκαιο της Διανοητικής Ιδιοκτησίας γενικά αλλά και αυτό της Βιομηχανικής ιδιοκτησίας ειδικότερα αποσκοπεί στην κατοχύρωση, αναγνώριση και προστασία ενός δικαιώματος επί ενός άυλου αγαθού με απώτερο σκοπό να υφίσταται κέρδος τόσο για τον κάτοχό του, όσο και για το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Αυτό συμβαίνει δε, επειδή η ασφάλεια και προστασία που παρέχεται στους δημιουργούς πάνω στα άυλα έργα τους αποτελεί ένα σημαντικότερο κίνητρο για την καινοτομία (research) και την ανάπτυξη (development) στον τεχνολογικό τομέα. Αν επομένως, δεν δινόταν στους δημιουργούς η ευκαιρία να αντλήσουν οφέλη από τη διανοητική τους ιδιοκτησία, δεν θα ενδιαφέρονταν και στο να επενδύσουν χρόνο και πόρους για την επίλυση ενός τεχνολογικού προβλήματος ή για τη δημιουργία οτιδήποτε νέου και πρωτοποριακού. Το δε άμεσο επακόλουθο σε αυτή την περίπτωση θα ήταν η ζημία τόσο για την οικονομία όσο και για το κοινωνικό σύνολο γενικότερα.⁵

Τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας στο ελληνικό δίκαιο ρυθμίζονται από το Ν. 1733/1987 και χορηγούνται από τον Οργανισμό Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας (Ο.Β.Ι). Η χορήγηση ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας μπορεί να γίνει τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω του ΕΡΟ (European Patent Office). Ο ευρωπαϊκός αυτός Οργανισμός λειτουργεί υπό τη σύμβαση ΕΡΚ (European Patent Convention) του 1973 που ρυθμίζει τα ευρωπαϊκά διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

---

³ *“IP is protected in law by, for example, patents, copyright and trademarks, which enable people to earn recognition or financial benefit from what they invent or create. By striking the right balance between the interests of innovators and the wider public interest, the IP system aims to foster an environment in which creativity and innovation can flourish.”*, Βλέπε υποσημείωση 58.

⁴ Εισηγήσεις Εμπορικού Δικαίου, Γ.Δ. Τριανταφυλλάκης, σελ. 146, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2009.

⁵ European Court of Auditors *“Protecting intellectual property rights in the EU”*, December 2020.

Τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας άλλως «πατέντες» δεν είναι κάτι άλλο παρά δικαιώματα. Τα δικαιώματα δε αυτά έχουν ως στόχο τον αποκλεισμό τρίτων για συγκεκριμένη χρονική διάρκεια και για συγκεκριμένο εύρος από την εμπορική εκμετάλλευση του δικαιώματος αυτού χωρίς την άδεια του ιδιοκτήτη⁶. Σύμφωνα με το άρθρο 5 του Ν.1733/1987 τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας χορηγούνται για προϊόντα ή μεθόδους που αποτελούν εφευρέσεις, οι οποίες είναι νέες και επιδεκτικές βιομηχανικής εφαρμογής. Ως εφεύρεση νοείται ένας τεκμηριωμένος και πρακτικά εφαρμόσιμος τρόπος επίλυσης ενός άλυτου μέχρι σήμερα προβλήματος, με την εφαρμογή των φυσικών νόμων. Επιπλέον, η εφεύρεση δε χρειάζεται να είναι αυτή καθ' αυτή πρωτότυπη, άλλα να γίνεται με πρωτότυπο τρόπο η εφαρμογή των φυσικών νόμων, ενώ συνάμα θα πρέπει να επιλύει ένα άλυτο μέχρι πρότινος πρόβλημα στον τεχνολογικό τομέα (Φ.Δ.Τριανταφυλλακης, 2009)⁷. Επομένως, για να δοθεί ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας πρέπει να υπάρχει μια εφεύρεση (patent), και τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής να είναι το να έχει πρακτική εφαρμογή, να παρουσιάζει κάποια καινοτόμα στοιχεία σε σχέση με την ήδη υπάρχουσα γνώση στον τεχνικό τομέα στον οποίο ανήκει και τέλος να μπορεί όντως να της χορηγηθεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας⁸.

1.2. Τα Δικαιώματα του Κατόχου ενός Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας.

Όπως προέλεχθη τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας αποτελούν δικαιώματα, ακριβέστερα απόλυτα δικαιώματα σε άυλο αγαθό. Από αυτό δε το απόλυτο δικαίωμα απορρέουν δύο επιμέρους σημαντικά δικαιώματα για τον εφευρέτη και κάτοχό τους. Πρώτον, το δικαίωμα εκμετάλλευσης. Αυτό σημαίνει πως ο δικαιούχος δύναται να χρησιμοποιεί την εφεύρεση όπως αυτός επιθυμεί, δηλαδή να την παράγει, να την προσφέρει και να την διαθέτει στην αγορά⁹. Δεύτερον, έχει το δικαίωμα της προστασίας επί προσβολής. Με άλλα λόγια, ο δικαιούχος σε περίπτωση που υπάρξει προσβολή παρούσα ή απειλουμένη

---

⁶ Intergovernmental Group of Experts on Competition Law and Policy, *Competition policy and the exercise of intellectual property rights*, UNITED NATIONS (TRADE AND DEVELOPMENT BOARD COMMISSION ON INVESTMENT, TECHNOLOGY AND RELATED FINANCIAL ISSUES), 2008.

⁷ Βλέπε σημείωση 4 (σελ. 157)

⁸ WIPO, "Frequently Asked Questions: Patents".

⁹ Άρθρο 10 παρ.1 και 2 του Ν. 1733/1987

του διπλώματος ευρεσιτεχνίας του, δύναται να αξιώσει την άρση της προσβολής και την παράλειψή της στο μέλλον¹⁰.

Η σημασία επομένως της κατοχύρωσης μιας εφεύρεσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας έγκειται, με βάση όσα αναλύθηκαν ως άνω, στο γεγονός ότι ο κάτοχος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, που μπορεί να είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δύναται να αρνηθεί να δώσει άδεια χρήσης σε τρίτους, να κρατήσει την εφεύρεση για τον ίδιο ή ακόμη και να την αφήσει αναξιοποίητη. Επιπλέον, ο δικαιούχος είναι απόλυτα ελεύθερος να αποφασίσει αναφορικά με τη διάθεση του δικαιώματος, ήτοι πως, πότε, σε ποιον και με ποιους όρους και προϋποθέσεις θα τα διαθέσει.

1.3. Διπλώματα Ευρεσιτεχνίας: Ενθάρρυνση της Καινοτομίας ή Στρέβλωση του Ανταγωνισμού;

Καθίσταται σαφές ότι η κατοχύρωση μιας εφεύρεσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δίνει στον δημιουργό και κάτοχο αυτής μια αναγνώριση και επιβράβευση για την εμπορικά επιτυχημένη εφεύρεσή του¹¹. Η επιβράβευση δε αυτή δεν είναι άλλη από το απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα που έχει επί της εφεύρεσής που ανακάλυψε και άρα η δυνατότητα να βγάλει κέρδος από αυτή. Υπό αυτή την οπτική τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας φαίνεται πως προάγουν την καινοτομία, καθώς τόσο άτομα όσο και επιχειρήσεις γνωρίζοντας την ωφέλεια που θα κερδίσουν στη συνέχεια επενδύουν χρόνο και διαθέτουν πόρους στην ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων. Ταυτοχρόνως, το γεγονός ότι μια εφεύρεση έχει κατοχυρωθεί και άρα προστατεύεται την καθιστά πλέον ανοιχτή στο κοινό, με αποτέλεσμα να ευνοεί την διάδοσή της.¹² Ουσιαστικά, το δίκαιο Διανοητικής Ιδιοκτησίας (IP Law) το οποίο περικλείει και τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας επιβραβεύει

---

¹⁰ Άρθρο 17 του Ν. 1733/1987

¹¹ WIPO, "Innovation and Intellectual Property", 2017.

¹² "Patent protection in the EU", διαθέσιμο στο: https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/strategy/intellectual-property/patent-protection-eu_en

τους εφευρέτες και τους δημιουργούς δίνοντάς τους το δικαίωμα να δημιουργήσουν νόμιμα μονοπώλια για ορισμένο¹³ χρονικό διάστημα¹⁴.

Η παραδοχή αυτή έχει δημιουργήσει και συνεχίζει να δημιουργεί ένα διάλογο για το εάν εν τέλει τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας ενισχύουν την καινοτομία και άρα δεν ασκούν αρνητική επιρροή στον ανταγωνισμό, ή τελικά είναι ικανά να στρεβλώσουν τον ανταγωνισμό, γιατί τείνουν στη δημιουργία μονοπωλίων. Από την μία λοιπόν, ο ανταγωνισμός ενισχύεται γιατί οι εταιρείες ανταγωνίζονται μεταξύ τους στοχεύοντας στην εφευρετικότητα αντιλαμβανόμενες την μετέπειτα επελεύση ωφέλειά τους αν καταφέρουν εν τέλει να κερδίσουν στον στίβο της καινοτομίας. Από την άλλη, αυτό το νόμιμο μονοπώλιο που δημιουργείται έστω και για ορισμένο χρονικό διάστημα μπορεί να είναι αρκετό για να επιφέρει πλήγμα στην ανταγωνιστικότητα της αγοράς. Επομένως, υπό ορισμένες συνθήκες τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας δύνανται τόσο να ενθαρρύνουν την καινοτομία όσο και να την παρεμποδίζουν. Μάλιστα, έχει διατυπωθεί η άποψη ότι τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας έχουν περισσότερες πιθανότητες να στρεβλώσουν τον υγιή ανταγωνισμό ιδιαίτερα σε νέους τεχνολογικούς κλάδους ή όταν προστατεύουν θεμελιώδεις εφευρέσεις¹⁵. Αυτό μπορεί να συμβεί μέσω της υπερβολικής προστασίας που παρέχεται στους εφευρέτες, καθώς αυτοί με τη σειρά τους δύνανται να χρησιμοποιήσουν αυτή την προνομιακή θέση και να εμποδίσουν, άλλους εφευρέτες να εισέλθουν στην αγορά που δραστηριοποιούνται, ή ακόμα και να μην αφήσουν την πρόσβαση σε μια βασική τεχνολογία σε κατασκευαστές με άμεσο αποτέλεσμα την παρεμπόδιση της διάδοσης και ανάπτυξης της καινοτομίας.

Ωστόσο, δεν πρέπει να παραληφθεί το θετικό αντίκτυπο των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, το οποίο υποστηρίζεται κυρίως πως είναι η διανομή της τεχνολογίας¹⁶. Όπως προελέχθη,

---

¹³ Το ότι είναι ορισμένο το χρονικό διάστημα που δίνεται αυτή η επιβράβευση της εκμετάλλευσης και αποκλειστικότητας επί μιας εφεύρεσης, πηγάζει από το γεγονός ότι στις περισσότερες νομοθεσίες τα δικαιώματα επί αυτής είναι 20 έτη από την κατοχύρωση της σε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

¹⁴ Roger D. Blair & Wenche Wang, *“Monopoly Power and Intellectual Property”*, The Cambridge Handbook of Antitrust, Intellectual Property, and High Tech, Published online by Cambridge University Press: 04.05.2017.

¹⁵ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), *“Patents and Innovation: Trends and Policy Challenges”*.

¹⁶ Βλέπε σημείωση 14.

η κατοχύρωση μιας εφεύρεσης ισοδυναμεί με άρση της μυστικότητας, επομένως, από τη δημοσιοποίησή της γίνεται προσβάσιμη σε όλους και άρα δίνει την απαραίτητη ώθηση στους ανταγωνιστές να βρουν και να αναπτύξουν κάτι ακόμη καλύτερο. Επιπλέον, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας αποτελούν περιουσιακούς τίτλους και άρα μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως τέτοιοι, ήτοι να πωληθούν, να παραχωρηθεί η χρήση τους και γενικά να υπάρξουν συμφωνίες ανάμεσα στις εταιρείες ή και συνεργασίες, με αποτέλεσμα να προωθείται έτσι η καινοτομία και να ενισχύεται ο ανταγωνισμός. Αυτό που θα πρέπει γενικά να γίνει αντιληπτό είναι ότι τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας δεν έχουν μόνο θετικό ή αρνητικό πρόσημο. Το προς τα που τείνουν πρέπει να κρίνεται σε κάθε ορισμένη περίπτωση ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες.

2. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ (TECHNICAL STANDARDS).

Ο όρος τεχνικό πρότυπο ίσως να ακούγεται αρκετά «ξένος» και ενδεχομένως αρκετά περίπλοκος, αυτό όμως συμβαίνει γιατί η γλώσσα της τεχνολογίας είναι τα αγγλικά. Ο όρος *standard* ωστόσο, είναι ευρέως γνωστός, έστω διαισθητικά, καθώς τα τελευταία έτη με τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας τα *standard* βρίσκονται παντού συνοδεύοντας τον άνθρωπο στην καθημερινότητα του. Από τους υπολογιστές, τις σύγχρονες οικιακές συσκευές, μέχρι και τα έξυπνα τηλέφωνα και ρολόγια, η λειτουργία των προϊόντων τεχνολογίας βασίζεται κατά κύριο λόγο στην έννοια της δια-συνδεσιμότητας, η οποία εξασφαλίζεται από τη δημιουργία τεχνικών προτύπων. Όλες αυτές οι συσκευές οι οποίες είναι αποτέλεσμα διαφορετικών κατασκευαστών δεν θα είχαν τη δυνατότητα να είναι συμβατές μεταξύ τους με άμεσο επακόλουθο τόσο την δυσχέρεια των καταναλωτών στη χρήση της τεχνολογίας όσο και την παρακώληση της ανάπτυξής της γενικότερα.

Τι είναι όμως ένα τεχνικό πρότυπο; Ο Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης (ISO) ορίζει ως πρότυπο *«ένα έγγραφο που παρέχει απαιτήσεις, προδιαγραφές, κατευθυντήριες γραμμές ή χαρακτηριστικά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν με συνέπεια για να εξασφαλιστεί ότι τα υλικά, τα προϊόντα, οι διαδικασίες και οι υπηρεσίες είναι κατάλληλα*

για τον σκοπό τους»¹⁷, παρόμοιο δε ορισμό δίνει και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή «ένα πρότυπο είναι ένα έγγραφο που καθορίζει απαιτήσεις για ένα συγκεκριμένο είδος, υλικό, κατασκευαστικό στοιχείο, σύστημα ή υπηρεσία ή περιγράφει λεπτομερώς μια συγκεκριμένη μέθοδο ή διαδικασία.»¹⁸. Πιο συγκεκριμένα τα τεχνικά πρότυπα είναι ουσιαστικά έγγραφα που ενσωματώνουν μια έκδοση (version) της τεχνολογίας, την οποία μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή η βιομηχανία έχει αποφασίσει ότι θέλει να ακολουθεί. Μια τέτοια επιλογή είναι η χρήση των 4G και 5G δικτύων στις τηλεπικοινωνίες, άλλα και η αναμενόμενη τυποποίηση/standardization των φορτιστών για όλες τις κινητές συσκευές η οποία πρόκειται να υλοποιηθεί περί τα τέλη του 2024 εγκαθιδρύοντας ως τεχνικό πρότυπο τη θύρα USB Type-C.¹⁹ Τέλος, σύμφωνα με τον Κανονισμό 1025/2012 της Ε.Ε²⁰ τεχνικό πρότυπο είναι «μια τεχνική προδιαγραφή, εγκεκριμένη από έναν αναγνωρισμένο Οργανισμό τυποποίησης, για επαναλαμβανόμενη ή συνεχή εφαρμογή χωρίς όμως η συμμόρφωσή σε αυτή να είναι υποχρεωτική.»

2.1. Η Σημασία των Τεχνικών Προτύπων.

---

¹⁷ "A standard is a document that provides requirements, specifications, guidelines or characteristics that can be used consistently to ensure that materials, products, processes and services are fit for their purpose", University of Massachusetts Amherst, "Standards: What are they and why are they important".

¹⁸ "A standard is a document that sets out requirements for a specific item, material, component, system or service or describes in detail a particular method or procedure", European Commission, Completion policy brief, Standard-Essential patents, Issue 8, June 2014.

¹⁹ Yasmina YAKIMOVA "Long-awaited common charger for mobile devices will be a reality in 2024", EU Parliament, 4.10.2022.

²⁰ "Standard: means a technical specification, adopted by a recognized standardization body, for repeated or continuous application, with which compliance is not compulsory". Ο Κανονισμός συνεχίζει χωρίζοντας δε τα standard σε τέσσερις διαφορετικούς τύπους ανάλογα με την προέλευση τους ήτοι α) 'international standard' αν το συγκεκριμένο πρότυπο έχει υιοθετηθεί από κάποιον διεθνή οργανισμό τυποποίησης, β) 'European standard' αν αντίστοιχα έχει υιοθετηθεί από ευρωπαϊκό οργανισμό, γ) 'national standard' αν έχει υιοθετηθεί από εθνικό οργανισμό τυποποίησης, και τέλος δ) 'harmonized standard' το οποίο σημαίνει ότι πρόκειται για ευρωπαϊκό πρότυπο το οποίο υιοθετείται στη βάση εναρμόνισης της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, κατόπιν αιτήματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Βλέπε: REGULATION (EU) No 1025/2012 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 25 October 2012 on European standardization.

Η δημιουργία επομένως τεχνικών προτύπων στη σύγχρονη υπέρ-συνδεδεμένη κοινωνία είναι κρίσιμη²¹. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μάλιστα έχει επισημάνει ότι τα «πρότυπα» είναι καθοριστικής σημασίας για τη επίτευξη της Ευρωπαϊκής Ενιαίας Ψηφιακής Αγοράς (EU Digital Single Market) αλλά και για τον ανταγωνισμό σε παγκόσμια κλίμακα, καθώς λειτουργούν ως ένας σιωπηλός και αόρατος αρωγός στην σύγχρονη καθημερινότητα. Αυτό συμβαίνει γιατί με βάση τα τεχνικά πρότυπα οι κατασκευαστές έχουν τη δυνατότητα να παράγουν προϊόντα και υπηρεσίες με δια-λειτουργικότητα (interoperability), να μειώσουν το κόστος παραγωγής, να δημιουργήσουν προϊόντα πιο ασφαλή και τέλος να προωθηθεί γενικότερα η ανάπτυξη εφευρέσεων²². Επομένως, η ύπαρξη τεχνικών προτύπων είναι καίριας σημασίας για την καινοτομία (research) και την ανάπτυξη (development), αφού μέσω αυτών κατοχυρώνεται ότι ασφαλείς και δια-λειτουργικές τεχνολογίες θα διαδοθούν ευρέως ανάμεσα σε καταναλωτές και εταιρείες.

Όπως, καταδεικνύεται ως τώρα τα τεχνικά πρότυπα φαίνεται να έχουν μια «εξωστρέφεια», ήτοι, υφίστανται για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες της τεχνολογικά αναπτυσσόμενης κοινωνίας, αφορώντας κατ' αυτόν τον τρόπο το σύνολο. Η δε ευρεία χρήση τυποποιημένων τεχνολογιών ιδιαίτερα στον τομέα της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών (ICT), είναι αναπόσπαστο κομμάτι της υφιστάμενης δια-συνδεσιμότητας (interconnectivity). Τα τεχνικά πρότυπα επομένως, βοηθούν την αγορά να λειτουργεί απρόσκοπτα, προωθώντας την ομαλή λειτουργία των τεχνολογιών μέσω της μετάδοσης γνώσεων ανάμεσα στις επιχειρήσεις, χτίζοντας συγχρόνως την εμπιστοσύνη των καταναλωτών στο γεγονός ότι τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που τους παρέχονται μπορούν να λειτουργούν με αποτελεσματικό τρόπο²³. Τα standards λοιπόν, αποσκοπούν πρώτον στην εγγύηση της ποιότητας ή της ασφάλειας ενός προϊόντος και δεύτερον στην

---

²¹ Η δυναμική των τεχνικών προτύπων και ο αντίκτυπος που αυτά έχουν στη σύγχρονη κοινωνία διαφαίνεται και από την Communication 712 του 2017 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Κοινοβούλιο η οποία προσπαθεί να θέσει τις βάσεις στην Ε.Ε. για την διαχείριση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που είναι ουσιώδη για τη λειτουργία τεχνικών προτύπων. Βλέπε: COM(2017) 712 final, "Setting out the EU approach to Standard Essential Patents" European Commission.

²² COM (2022) 31 final, "An EU Strategy on Standardization Setting global standards in support of a resilient, green and digital EU single market", Brussels, 2.2.2022.

²³ IEEE SA, Beyond Standards, 'What are Standards? Why are They Important?''.

εξασφάλιση της δια-λειτουργικότητας (interoperability) στα δίκτυα και τα συστήματα, στο πεδίο του ICT σε μια τεχνολογικά εξελιγμένη κοινωνία.²⁴

2.2. Πιθανοί Κίνδυνοι από την Ανάπτυξη των Τεχνικών Προτύπων.

Ωστόσο, το ότι η δημιουργία τεχνικών προτύπων έχει θετικό πρόσημο ως επί το πλείστον δεν σημαίνει αυτομάτως ότι δεν εγκυμονεί και κινδύνους. Κάποιοι δε από αυτούς είναι η ενδεχόμενη απροθυμία της αγοράς για νέα και καλύτερα αγαθά, επειδή έχει συνηθίσει να ακολουθεί ένα συγκεκριμένο πρότυπο για χρόνια, όπως επίσης και η περίπτωση της δημιουργίας «εμποδίου εισόδου», υπό την έννοια ότι ένα κατοχυρωμένο πρότυπο δύναται να παρακωλύει την είσοδο σε νέους «παίκτες» της αγοράς να κυκλοφορήσουν τα αγαθά τους στους καταναλωτές. Επιπροσθέτως, άλλος ένας κίνδυνος είναι αυτός της συγκέντρωσης μεγάλης δύναμης στον κάτοχο ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας, το οποίο τυγχάνει εφαρμογής σε ένα τεχνικό πρότυπο. Εξίσου στα αρνητικά συγκαταλέγεται και το ενδεχόμενο υψηλότερου κόστους εισόδου. Αυτό είναι δυνατό να συμβεί όταν χρειάζεται για την κατασκευή ενός τεχνολογικού αγαθού η χρήση ενός τεχνικού προτύπου του οποίου η χρήση δεν είναι ελεύθερη, αλλά απαιτεί πληρωμή μιας άδειας από τον κάτοχο του SEP. Ο κάτοχος δε αυτός με τη σειρά του έχει τη δυνατότητα να παρακωλύσει τον επίδοξο αγοραστή ζητώντας υπέρογκα ποσά για την άδεια χρήσης αυτού του SEP. Ενώ τέλος, ένας ακόμη σημαντικός κίνδυνος είναι η υπέρ-τυποποίηση, δηλαδή η ανάπτυξη παραπάνω τεχνικών προτύπων από αυτό που θα ήταν αναγκαίο. Συνοψίζοντας, τα τεχνικά πρότυπα δεν δύνανται να χαρακτηριστούν ως εξολοκλήρου θετικά ή αρνητικά. Το προς το που θα τείνουν εξαρτάται κυρίως από τα ρυθμιστικά εξισορροπητικά μέτρα που θα παρθούν για αυτά κατά τη διαδικασία της ανάπτυξής τους ή και από τις ίδιες της δυνάμεις της αγοράς.

3. Η «ΓΕΝΕΣΗ» ΕΝΟΣ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ.

---

²⁴ COM (2011) 311 final, "A strategic vision for European standards: Moving forward to enhance and accelerate the sustainable growth of the European economy by 2020", Brussels, 1.6.2011.

Τα τεχνικά πρότυπα μπορούν να αναπτυχθούν με δύο τρόπους. Είτε ανεξάρτητα, ήτοι από την δύναμη της αγοράς, είτε μέσω μια τυπικής διαδικασίας, η οποία ακολουθείται μέσα από Οργανισμούς που έχουν αυτή καθαυτή την αρμοδιότητα, ήτοι την δημιουργία και εγκαθίδρυση τεχνικών προτύπων, ονομαζόμενοι Οργανισμοί Τυποποίησης (αγγλ. Standard Setting Organizations).

3.1. Ο Ρόλος των Οργανισμών Τυποποίησης.

Όπως προελέχθη τα τεχνικά πρότυπα δύνανται να δημιουργηθούν από τις δυνάμεις της αγοράς, όταν τόσο οι κατασκευαστές όσο και οι καταναλωτές τα προτιμούν επανειλημμένα έναντι άλλων, καθώς θεωρούν ότι είναι λειτουργικά και τους εξυπηρετούν με τον καλύτερο τρόπο. Ωστόσο, η συγκεκριμένη μέθοδος εγκαθίδρυσης ενός τεχνικού προτύπου, δεν είναι στην πράξη ένα τόσο συχνό φαινόμενο, καθώς η ταχύτητα με την οποία προοδεύει η τεχνολογία στις ημέρες μας αποτρέπει την επέλευση ενός τέτοιου αποτελέσματος και την ανάδειξη μίας τεχνολογίας ως τεχνικό πρότυπο από τις «δυνάμεις» της αγοράς. Επομένως, πλέον τον ρόλο του «δημιουργού» τεχνικών προτύπων έχουν οι Οργανισμοί Τυποποίησης.

Οι Οργανισμοί Τυποποίησης (SSOs²⁵) αποτελούν οντότητες που δημιουργήθηκαν προκειμένου να βοηθήσουν τη διαδικασία τυποποίησης (αγγλ. Standardization process). Οι Οργανισμοί δε αυτοί χωρίζονται σε τρεις βασικές κατηγορίες. Η πρώτη είναι αυτή των «επίσημων/αναγνωρισμένων» οργανισμών τυποποίησης (αγγλ. «Formal SSOs»). Η δεύτερη κατηγορία είναι αυτή των «οιονεί επίσημων» (αγγλ. «Quasi-Formal SSOs») και η τρίτη είναι οι λεγόμενες «Κοινοπραξίες Τυποποίησης» (αγγλ. «Standardization consortia»). Ωστόσο, σε οποιαδήποτε κατηγορία και αν ανήκουν οι SSOs το κοινό που έχουν είναι πως τα ενδιαφερόμενα μέλη αυτών συνεργάζονται σε εθελοντική βάση για την παραγωγή τεχνικών προτύπων. Σημαντικό δε είναι να γίνει αντιληπτό ότι δεν είναι οι ίδιοι οι SSOs που δημιουργούν τα τεχνικά πρότυπα, άλλα τα μέλη τους ή αυτοί που συμμετέχουν κάθε φορά σε αυτούς τους οργανισμούς.

---

²⁵ Standard Setting Organizations, επίσης καλούνται και Standard Development Organizations (SDOs).

3.1.1.Οι Επίσημοι Οργανισμοί Τυποποίησης («Formal SSOs»).

Αναφορικά, με τους «Formal SSOs» αυτοί μπορεί να είναι διεθνείς, όπως ο International Organization for Standardization (ISO) που αποτελεί έναν από τους γνωστότερους και μεγαλύτερους Οργανισμούς Τυποποίησης, ο International Electrotechnical Committee (IEC) και ο International Telecommunication Union (ITU) που και αυτοί με τη σειρά τους κατέχουν καίρια θέση στην ανάπτυξη προτύπων. Ωστόσο υφίστανται εξίσου Οργανισμοί και σε ευρωπαϊκό επίπεδο με τους πιο σημαντικούς να είναι ο European Committee for Standardization (CEN), European Committee for Electro-technical Standardization (CENELEC) και ο European Telecommunications Standards Institute (ETSI). Ενώ τέλος επίσημοι Οργανισμοί συναντώνται και σε εθνικό επίπεδο επί παραδείγματι στην Ελλάδα είναι ο ΕΛΟΤ²⁶, στην Γαλλία ο AFNOR²⁷ στη Γερμανία ο DIN²⁸ και στη Ολλανδία ο NNI²⁹. Σχετικά δε με τους τομείς τυποποίησης με τους οποίους ασχολούνται οι formal SSOs αυτοί μπορεί να διακρίνονται από γενικούς μέχρι και πιο συγκεκριμένους, όπως είναι οι τομείς της ηλεκτρολογικής μηχανικής (αγγλ. electrical engineering) και των τηλεπικοινωνιών. Το πρόβλημα όμως που είναι δυνατόν να ανακύψει λόγω της πληθώρας αυτών είναι η ύπαρξη αλληλοκάλυψης σε κάποιους τομείς. Προκειμένου, λοιπόν να αποφευχθεί μια τέτοια περίπτωση, αρκετοί Οργανισμοί συνεργάζονται ή συντονίζουν τις δραστηριότητές τους. Μια τέτοια προσπάθεια συντονισμού προσφέρει και ο GSC (Global Standards Collaboration), ο οποίος δεν πρόκειται περί Οργανισμού τυποποίησης, αλλά για έναν Οργανισμό που προάγει την εθελοντική συνεργασία μεταξύ των SSOs, και ως εκ τούτου δεν αναπτύσσει ο ίδιος πρότυπα. Τέλος, ένας ακόμη τρόπος συνεργασίας είναι οι διμερείς συμφωνίες όπως τα μνημόνια συμφωνίας (αγγλ. Memorandum of Understanding, MoU). Παρά ωστόσο τις τυχόν συμφωνίες που δύναται να συναφθούν μεταξύ των Οργανισμών, πρέπει να επισημανθεί ότι πολλές φορές μπορεί οι SSOs να δρουν και ανταγωνιστικά. Η συγκεκριμένη συμπεριφορά μάλιστα συναντάται τόσο μεταξύ των επίσημων SSOs όσο και σε σχέση με τους οιονεί επίσημους οργανισμούς ή και τις κοινοπραξίες. Προέρχεται δε από την επιθυμία όλων των SSOs να είναι ο

---

²⁶ Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης Α.Ε

²⁷ Association Française de Normalisation

²⁸ Deutsches Institut für Normung

²⁹ Nederlands Normalisatie-Instituut

καθένας ο πρώτος που θα αναπτύξει πιο γρήγορα ένα πρότυπο το οποίο θα έχει επιτυχία στην αγορά.

3.1.2. Οι Οιονεί Επίσημοι Οργανισμοί Τυποποίησης («Quasi-Formal»).

Η επόμενη κατηγορία είναι αυτή των οιονεί επίσημων οργανισμών, άλλως «**Quasi-Formal**» οι οποίοι ως προς το μοναδικό σημείο που διαφέρουν σε σχέση με τους «**Formal**» είναι ότι δεν είναι αναγνωρισμένοι επίσημα. Κατά τα λοιπά οι διαδικασίες που ακολουθούνται είναι ίδιες με τους επίσημους Οργανισμούς, ήτοι είναι ανοιχτοί σε όλους τους ενδιαφερομένους που θέλουν να λάβουν μέρος στη διαδικασία τυποποίησης, ακολουθούν όλες τις νομοθεσίες που αφορούν την προστασία της Διανοητικής Ιδιοκτησίας και είναι εξίσου αρμόδιοι για την ανάπτυξη προτύπων. Σε αυτή τη κατηγορία Οργανισμών Τυποποίησης συγκαταλέγονται ο IEEE SA (Institute of Electrical and Electronics Engineers Standards Association), ο οποίος αναπτύσσει παγκόσμια πρότυπα σε κλάδους όπως η ενέργεια, τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης, το διαδίκτυο των πραγμάτων (IoT), τις τηλεπικοινωνίες κ.ο.κ³⁰, ενώ ένας επίσης σημαντικός Οργανισμός είναι ο IETF (Internet Engineering Task Force) ο οποίος ασχολείται με την ανάπτυξη και προώθηση τεχνικών προτύπων σχετιζόμενα με το διαδίκτυο³¹. Οι Οργανισμοί αυτοί αν και «οιονεί» επίσημοι τυγχάνουν παρόλα αυτά ευρείας αποδοχής και αρκετές φορές τα πρότυπα που αναπτύσσονται σε αυτούς ακολουθούνται από την αγορά.

3.1.3 Οι Κοινοπραξίες Τυποποίησης («Standardization consortia/fora»).

Τέλος, αναφορικά με την περίπτωση των Κοινοπραξιών Τυποποίησης, άλλως «**Standardization consortia/fora**», αυτές αποτελούν ουσιαστικά φόρουμ που έχουν συσταθεί με σκοπό την ανάπτυξη ενός συγκεκριμένου τεχνικού προτύπου. Το γεγονός όμως ότι δεν αποτελούν επίσημο Οργανισμό Τυποποίησης, δεν σημαίνει συγχρόνως και ότι η απήχησή τους στην αγορά δεν είναι και ευρεία. Αντιθέτως, είναι δυνατόν το πρότυπο που θα αναπτύξουν να έχει πράγματι μεγάλη απήχηση και να ακολουθηθεί εν

---

³⁰“IEEE Standards Association”, <https://standards.ieee.org/>

³¹ IETF, <https://www.ietf.org/>

τέλει από την αγορά, όπως θα γινόταν άλλωστε και στην περίπτωση που θα αναπτυσσόταν από τις δυο προαναφερθείσες κατηγορίες. Οι ουσιαστικές όμως διαφορές αυτών των φόρουμ σε σχέση με τους δύο άλλους τύπους Οργανισμών είναι ότι η πρόσβαση σε αυτά είναι αφενός πιο περιορισμένη, δεν υπάρχει με άλλα λόγια ανοιχτή συμμετοχή, ενώ αφετέρου διαθέτουν μία μεγαλύτερη ελευθερία ως προς τους κανόνες διανοητικής ιδιοκτησίας που εφαρμόζουν. Πολλές φορές μάλιστα ο συγκεκριμένος τύπος προτιμάται για λόγους ταχύτητας, επειδή ο περιορισμός των προσκεκλημένων που συμμετέχουν σε αυτές τις Κοινοπραξίες μπορεί να συντελεί σε γρηγορότερο consensus μεταξύ των φορέων από ότι θα συνέβαινε σε έναν επίσημο Οργανισμό, στον οποίο υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση.

Εν κατακλείδι, παρά τον τυπικό αυτό διαχωρισμό θα πρέπει να αποσαφηνιστεί ότι πολλές φορές η διαδικασία διαμόρφωσης ενός τεχνικού προτύπου δεν είναι αυστηρά οριοθετημένη, καθώς μπορεί να ξεκινήσει μέσα από τα στενά περιθώρια ενός φόρουμ και να καταλήξει εν τέλει στην ανάπτυξη του από τους επίσημους Οργανισμούς Τυποποίησης.³²

3.2. Η Σχέση των Οργανισμών Τυποποίησης με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τα τεχνικά πρότυπα όπως αναπτύχθηκε και πιο πάνω έχουν αντίκτυπο στην κοινωνία ενέχοντας τόσο θετικά όσο και αρνητικά στοιχεία. Οι Οργανισμοί δε τυποποίησης που υπάρχουν καταδεικνύουν αυτή την αυξανόμενη τάση και ανάγκη για τυποποίηση. Αντιστοίχως, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει την ωφέλεια της διαδικασίας αυτής, αλλά συνάμα αντιλαμβάνεται και τους κινδύνους που εγκυμονεί ιδιαίτερα σε σχέση με τον ανταγωνισμό, καθώς τα μέλη των SSOs δεν δρουν συνήθως με βάση το δημόσιο συμφέρον, αλλά με βάση την εξυπηρέτηση των ιδιωτικών τους συμφερόντων. Η τάση επομένως της Ε.Ε είναι να διασφαλίσει ότι τα αρνητικά της τυποποίησης θα περιοριστούν κατά το δυνατόν, εξασφαλίζοντας τεχνικά πρότυπα τα οποία δεν θα στρεβλώνουν τον

---

³² Bekkers, R. N. A., Birkman, L., Canoy, M. S., De Bas, P., Lemstra, W., Ménière, Y., Sainz, I., Gorp, van, N., Voogt, B., Zeldenrust, R., Nomaler, Z. O., Baron, J., Pohlmann, T., Martinelli, A., Smits, J. M., & Verbeek, A, "Patents and Standards, A modern framework for IPR-based standardization", FINAL REPORT, 2014, σελ. 31-35.

υγιή ανταγωνισμό στην ευρωπαϊκή αγορά. Αυτό επιτυγχάνεται περιορίζοντας την ανεπιθύμητη συμπεριφορά των μελών μέσα στους SSOs.

Σε αυτήν την κατεύθυνση η Ε.Ε έχει εκδώσει Οδηγίες όπως η 98/34 του ΕΚ με τίτλο «**Διαδικασίες πληροφόρησης: πρότυπα, τεχνικοί κανονισμοί και κανόνες των υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών**», η οποία αφορούσε «την εξάλειψη ή περιορισμό των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, τα οποία είναι δυνατόν να προκύψουν λόγω της θέσπισης διαφορετικών εθνικών κανονισμών, με την ενίσχυση της διαφάνειας των εθνικών πρωτοβουλιών έναντι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των ευρωπαϊκών οργανισμών τυποποίησης και των άλλων κρατών μελών.»³³, η οποία αντικαταστάθηκε από την Οδηγία για τη διαφάνεια στην Ενιαία Αγορά³⁴.

Στην ίδια κατεύθυνση η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε εκδώσει Ανακοίνωση για τη Στρατηγική της Ε.Ε στη Τυποποίηση³⁵, η οποία συνοδεύτηκε και από την Πρόταση του 2022³⁶ για τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΕ) 1025/2012³⁷. Ο Κανονισμός αυτός παρείχε ένα νομικό πλαίσιο, επιτρέποντας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ζητά από τους ευρωπαϊκούς Οργανισμούς Τυποποίησης (CEN, CENELEC και ETSI) σχέδια προτύπων και παραδοτέων τυποποίησης για αγαθά και υπηρεσίες προκειμένου να εφαρμόζονται οι πολιτικές και το δίκαιο της Ε.Ε. Επιπροσθέτως, έθεσε και τα βασικά κριτήρια για τη λειτουργία του ευρωπαϊκού συστήματος τυποποίησης, το οποίο αποτελείται από τις οντότητες CEN, CENELEC και ETSI. Το νομικό αυτό πλαίσιο τροποποιήθηκε ακολούθως από τον Κανονισμό (ΕΕ) 2022/2480³⁸ με απώτερο σκοπό την διασφάλιση μίας ισόρροπης εκπροσώπησης των ενδιαφερόμενων μερών εντός των ευρωπαϊκών Οργανισμών Τυποποίησης.

---

³³ Οδηγία 98/34/ΕΚ

³⁴ Οδηγία 2015/1535 ΕΕ

³⁵ COM (2022) 31 final, “An EU Strategy on Standardisation, Setting global standards in support of a resilient, green and digital EU single market”, Brussels, 2.2.2022.

³⁶ COM (2022) 32 final, “Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Regulation (EU) No 1025/2012 as regards the decisions of European standardisation organisations concerning European standards and European standardisation deliverables”. Brussels, 2.2.2022.

³⁷ Regulation (EU) No 1025/2012 γνωστός και ως “**Standardisation Regulation**”

³⁸ Regulation (EU) 2022/2480 amending Regulation (EU) No 1025/2012 as regards decisions of European standardization organizations concerning European standards and European standardization deliverables.

Τέλος, η Ευρωπαϊκή Ένωση και πιο συγκεκριμένα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσα από την Λευκή Βίβλο³⁹ με τίτλο «Ο εκσυγχρονισμός της τυποποίησης των ΤΠΕ στην ΕΕ – Προχωρώντας μπροστά» προτείνει τις βέλτιστες πρακτικές που θα πρέπει να ακολουθούνται μέσα στους Οργανισμούς Τυποποίησης και στα πιο ανεπίσημα φόρουμ, προκειμένου να διευκολύνεται η επιλογή και η χρήση των καλύτερων διαθέσιμων τεχνικών προτύπων για την υποστήριξη της ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Αυτές δε οι πρακτικές συνοψίζονται σε τέσσερις αρχές. Πρώτη εξ αυτών είναι η *προσβασιμότητα/ «openness»*, δηλαδή η τυποποίηση πρέπει να λαμβάνει χώρα σε Οργανισμό μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, η διαδικασία λήψης αποφάσεων να είναι ανοικτή προς όλους τους ενδιαφερόμενους και να αντικατοπτρίζει τις απαιτήσεις τους. Δεύτερη αρχή είναι αυτή της *συναίνεσης/ «consensus»*, σύμφωνα με την οποία η διαδικασία της τυποποίησης πρέπει να είναι συνεργατική και συναινετική, δηλαδή να μην ευνοεί κάποιο συγκεκριμένο ενδιαφερόμενο μέρος έναντι άλλου. Η τρίτη αρχή αφορά την *ισορροπία/ «balance»*, η διαδικασία δηλαδή που ακολουθείται εντός των Οργανισμών, θα πρέπει να είναι προσβάσιμη προς όλους και σε οποιοδήποτε στάδιο ανάπτυξης και λήψης των αποφάσεων, ενώ τα ενδιαφερόμενα μέρη θα πρέπει να μπορούν επιδιώκουν την επίτευξη ισορροπίας. Τελευταία αρχή είναι αυτή της *διαφάνειας/« transparency»* υπό την έννοια ότι όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στη διαδικασία τυποποίησης και σε όλες τις πληροφορίες που αφορούν τις συζητήσεις για τεχνικά θέματα και για τη λήψη αποφάσεων, οι οποίες θα πρέπει να δημοσιεύονται και να αρχειοθετούνται, ούτως ώστε να μπορούν να ταυτοποιηθούν. Επιπλέον, τυχόν νέες πληροφορίες σχετικές με τη διαδικασία τυποποίησης θα πρέπει να ανακοινώνονται ευρέως, και τα μέρη να έχουν το δικαίωμα να προβαίνουν σε εξέτασή τους, με διατύπωση έγγραφων παρατηρήσεων και απαντήσεων επί αυτής.

Από τα ως άνω αναφερθέντα διαπιστώνεται ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιλαμβάνεται τους πιθανούς κινδύνους που ενέχει η διαδικασία τυποποίησης των τεχνικών προτύπων, και προσπαθεί έτσι να εγκαθιδρύσει ένα δίκτυο προστασίας, με σκοπό να την εναρμονίσει σε σχέση με τις πολιτικές και οικονομικές της επιδιώξεις.

---

³⁹ COM (2009) 324 τελικό, Λευκή βίβλος, «Ο εκσυγχρονισμός της τυποποίησης των ΤΠΕ στην ΕΕ – Προχωρώντας μπροστά», Βρυξέλλες, 3.7.2009.

3.3. Η Σχέση των Οργανισμών Τυποποίησης με τους Κατόχους Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας.

Οι Οργανισμοί Τυποποίησης θέτουν κάποιες κατευθυντήριες γραμμές που θα πρέπει τα μέλη τους να ακολουθούν. Ωστόσο, επιδίωξη των SSOs είναι οι κανόνες που εκδίδουν να δρουν δεσμευτικά για τους συμμετέχοντες και να μπορούν να τους θέτουν σε εφαρμογή ανά πάσα στιγμή και όποτε αυτό καταστεί αναγκαίο. Οι κανόνες αυτοί μπορεί να αφορούν είτε την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων του Οργανισμού επί του επιλεχθέντος τεχνικού προτύπου, είτε τη διανοητική ιδιοκτησία τεχνολογιών που μπορεί να είναι απαραίτητες για την εφαρμογή αυτού του τεχνικού προτύπου.

Η πρώτη κατηγορία κανόνων, συνήθως ορίζει ότι οι SSOs καθίστανται κάτοχοι του συνόλου των πνευματικών δικαιωμάτων που αφορούν την περιγραφή του παραγόμενου σε αυτούς τεχνικού προτύπου, ανεξάρτητα από το ποιος εισέφερε γνώση ή πληροφορίες για αυτό στον Οργανισμό.⁴⁰ Η δεύτερη κατηγορία κανόνων αφορά και αυτή τη διανοητική ιδιοκτησία, αλλά επικεντρώνεται κυρίως στα διπλώματα ευρεσιτεχνίας τα οποία καθίστανται ουσιώδη για τη λειτουργία ενός τεχνικού προτύπου (SEP) και είναι αυτή με το μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Οι Οργανισμοί στο πλαίσιο αυτών των κανόνων που υιοθετούν, χαράζουν πολιτικές με κυριότερο σκοπό, η καθιέρωση ενός SEP να μην οδηγήσει σε μονοπωλιακές καταστάσεις στην αγορά.

Ήδη μάλιστα από το μακρινό 1932 μια επιτροπή του Αμερικανικού Εθνικού Ιδρύματος Τυποποίησης (ANSI⁴¹) είχε αντιληφθεί τα προβλήματα που μπορεί να ανακύψουν μέσω της μετατροπής ενός απλού διπλώματος ευρεσιτεχνίας σε ουσιώδες δίπλωμα για την λειτουργία ενός τεχνικού προτύπου (SEP). Η παρατήρηση αυτή οδήγησε άλλωστε και στην πρόταση μίας πολιτικής σύμφωνα με την οποία ο σχεδιασμός και οι μέθοδοι που αντιστοιχούν σε διπλώματα ευρεσιτεχνίας θα πρέπει κατά κανόνα να μην ενσωματώνονται σε πρότυπα. Εντούτοις δεκτή έγινε και η θέση ότι κάθε υπόθεση θα πρέπει να εξετάζεται αυτοτελώς και ανεξάρτητα με βάση τα δικά της πλεονεκτήματα και ιδιαιτερότητες. Ειδικά δε εάν ο κάτοχος ενός τέτοιου δικαιώματος το παραχωρήσει, αποφεύγοντας συγχρόνως να υιοθετήσει μονοπωλιακές πρακτικές, τότε κατ' εξαίρεση

---

⁴⁰ Βλέπε υποσημείωση 32.

⁴¹ American National Standards Institute.

μπορεί να εξεταστεί ευνοϊκά το αίτημά του για κατοχύρωση ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας του σε SEP.⁴² Η θέση αυτή θεωρείται μάλιστα και η πρώτη επίσημη πολιτική για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που σχετίζονται με τα τεχνικά πρότυπα.⁴³

3.4. Οι Πολιτικές των Οργανισμών Τυποποίησης ως προς τα SEP.

Όπως προαναφέρθηκε, οι SSOs στην προσπάθειά τους να αποτρέψουν τυχόν κινδύνους που δύναται να ανακύψουν από τη δημιουργία και την εφαρμογή ενός τεχνικού προτύπου στην αγορά ακολουθούν ορισμένες βασικές πολιτικές κατά τη διαδικασία της τυποποίησης.

Αυτές οι πολιτικές συνοψίζονται ως εξής: Αρχικά, με την ύπαρξη επαρκούς πληροφόρησης γύρω από την ενσωμάτωση μιας τεχνολογίας, και τις εναλλακτικές λύσεις που υπάρχουν, κατά το στάδιο του σχεδιασμού και της ανάπτυξης των τεχνικών προτύπων. Η συγκεκριμένη πολιτική έχει ως στόχο την εξασφάλιση ότι τα πρότυπα που θα επιλεγθούν από τον Οργανισμό είναι και τα καταλληλότερα σε σχέση με άλλα διαθέσιμα, άλλως ότι επιλέγονται αναγκαστικά καθώς δεν υφίστανται εναλλακτικές επιλογές για την υπό εξέταση τεχνολογία την δεδομένη χρονική στιγμή. Δεύτερον, στις πολιτικές αυτές συγκαταλέγεται και η εξασφάλιση της διαθεσιμότητας των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που καθίστανται ουσιώδη για τη λειτουργία του επιλεγθέντος τεχνικού προτύπου και ενσωματώνονται σε αυτό. Οι SSOs σε αυτή την περίπτωση θέλουν να γνωρίζουν ότι οι κάτοχοι τέτοιων δικαιωμάτων είναι πρόθυμοι να παραχωρήσουν την άδειά χρήσης τους για να μπορέσει έτσι να αναπτυχθεί το εκάστοτε τεχνικό πρότυπο.

3.5. Η Πολιτική της Δέσμευσης υπό Όρους FRAND.

---

⁴² Η φράση όπως διατυπώθηκε από την επιτροπή του ANSI *“That as a general proposition patented design or methods not be incorporated in standards. However, each case should be considered on its own merits and if a patentee be willing to grant such rights as will avoid monopolistic tendencies, favorable consideration to the inclusion of such patented designs or methods in a standard might be given”*.

⁴³ ITU, GSR Background paper *“The role of standards in a digital economy”*, 2013.

Για να μπορέσει όμως να υπάρχει μία δίκαιη ισορροπία ανάμεσα σε αυτούς που διαθέτουν πλέον ένα αναγκαίο για την κατασκευή προϊόντων δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και τους δυνητικούς δικαιούχους, οι Οργανισμοί αυτοί καλούν και δεσμεύουν τους κατόχους SEP να συνδιαλέγονται και να συναλλάσσονται υπό «δίκαιους, εύλογους και άνευ διακρίσεων» όρους (FRAND).

Ο όρος των FRAND θα πρέπει να σημειωθεί δεν είναι ακόμη επαρκώς καθορισμένος, πιθανόν σκοπίμως για να μην έρχεται σε αντίθεση με τη θεμελιώδη αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων και της οικονομικής ελευθερίας. Εντούτοις συνιστά ένα ελάχιστο όριο καλής πίστης που θα πρέπει να τηρούν οι κάτοχοι μίας θέσης διαπραγματευτικής ισχύος κατά την παραχώρηση της άδειας χρήσης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που είναι απαραίτητα για τους κατασκευαστές προϊόντων. Έτσι οι Οργανισμοί απαιτούν από τους κατόχους SEP να τηρούν αυτό το ελάχιστο καθήκον καλής πίστης, δεσμεύοντάς τους κατά την υιοθέτηση του τεχνικού προτύπου που ενσωματώνει το δίπλωμά τους, να το παρέχουν στους τρίτους υπό όρους FRAND. Θα πρέπει εντούτοις να επισημανθεί ότι οι Οργανισμοί δεν διαθέτουν μέσα εξαναγκασμού κατά των επιχειρήσεων που συμμετέχουν σε αυτούς, και πως συνεπώς σε περίπτωση άρνησης αυτών να δεσμευτούν υπό τους συγκεκριμένους όρους κατά την παροχή της άδειας εκμετάλλευσης των διπλωμάτων τους, οι Οργανισμοί το μόνο που μπορούν να πράξουν είναι να αναζητήσουν εναλλακτικά τεχνικά πρότυπα.

4. ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ («DE FACTO» & «DE JURE» STANDARDS).

4.1 Τα «De Facto» Τεχνικά Πρότυπα ή «De Facto» Τυποποίηση.

Ένα τεχνικό πρότυπο δύναται να «αναδυθεί» μέσα από δύο διαδικασίες. Στην πρώτη περίπτωση το τεχνικό πρότυπο προκύπτει μέσα από τις δυνάμεις της αγοράς, διαμέσου ενός «στυγερού» ανταγωνισμού, πράγμα το οποίο δύναται να συμβεί όταν μια εταιρεία έχει αναπτύξει ένα τεχνικό πρότυπο το οποίο έχει αρκετή επιτυχία ώστε τόσο οι καταναλωτές, όσο και άλλες εταιρείες της αγοράς να επιδεικνύουν προσκόλληση σε

αυτό. Με άλλα λόγια το τεχνικό πρότυπο αυτό καθίσταται απαραίτητο, γιατί οι δυνάμεις της αγοράς τη δεδομένη στιγμή το θεώρησαν άκρως αναγκαίο. Αυτού του είδους τα τεχνικά πρότυπα καλούνται «*de facto*» standards. Τα *de facto* standards είναι αποδεκτά στην πράξη, αλλά δεν έχει υπάρξει επίσημη διαδικασία τυποποίησης και σε αρκετές περιπτώσεις δεν έχουν κατατεθεί ούτε επίσημα έγγραφα σε κάποιον Οργανισμό. Η κατοχύρωσή τους προκύπτει από την κυριαρχία τους στην αγορά ή είναι αποτέλεσμα της πρακτικής. Ένα παράδειγμα *de facto* standard είναι το σύστημα QWERTY στα πληκτρολόγια. Το συγκεκριμένο τεχνικό πρότυπο δεν επιλέχθηκε με τυπικό τρόπο, αλλά οι κατασκευαστές συμμορφώθηκαν και ενσωμάτωσαν το σύστημα αυτό στα πληκτρολόγια με αποτέλεσμα πλέον τα περισσότερα απ' αυτά να λειτουργούν πλέον με βάση το συγκεκριμένο σύστημα⁴⁵.

Ωστόσο, το γεγονός ότι ένα τεχνικό πρότυπο ακολουθήθηκε εν τοις πράγμασι από μεγάλη μερίδα της αγοράς δεν εξασφαλίζει ότι αυτό θα είναι απαραίτητα και το πιο αποδοτικό⁴⁶. Όταν, όμως ένα τεχνικό πρότυπο εδραιωθεί στην αγορά δημιουργεί αυτομάτως και ένα εμπόδιο σε καινούρια πρότυπα να εδραιωθούν εξίσου, καθώς η αγορά (επιχειρήσεις και καταναλωτές) έχει ήδη προσκολληθεί και επενδύσει σε αυτό. Το συγκεκριμένο φαινόμενο αποκαλείται ως «lock-in», ήτοι «κλείδωμα», γιατί επισφραγίζεται η χρήση ενός συγκεκριμένου προτύπου μέσω της πρακτικής. Το πρόβλημα εδώ έγκειται στο γεγονός ότι μπορεί το τεχνικό πρότυπο το οποίο αναδείχθηκε και εγκαθιδρύθηκε μέσω των δυνάμεων της αγοράς, να μην είναι και το αποδοτικότερο ή το βέλτιστο, αλλά εξ' αιτίας του «lock-in» να συνεχίζει να χρησιμοποιείται για χρόνια⁴⁷.

---

⁴⁴ «*De facto*» η φράση προέρχεται από τα λατινικά και μεταφράζεται «από το γεγονός», δηλαδή κάτι που προκύπτει από τα πράγματα, στη νομική ορολογία χρησιμοποιείται για να εκφράσει κάτι που εφαρμόζεται πρακτικά αλλά δεν επιβάλλεται από το νόμο.

⁴⁵ Urška Petrovčič, "Competition Law and Standard Essential Patents Oscillating Between Protection of Patent Rights and Access to Standards", 2014.

⁴⁶ Επί παραδείγματι το σύστημα QWERTY θεωρείται πλέον ανεπαρκές σε σχέση με δύο άλλα συστήματα όπως το Dvorak και το Colemak αλλά και το KALQ που αφορά κυρίως τη δακτυλογράφηση σε οθόνες αφής. Lulu Chang "It's Time To Retire The QWERTY Keyboard", April 29, 2014, διαθέσιμο στο: <https://www.bustle.com/articles/22610-the-qwerty-keyboard-is-the-slow-inefficient-sibling-to-dvorak-kalq-keyboards-so-why>

⁴⁷ Haris Tsilikas "Antitrust Enforcement and Standard Essential Patents, Moving beyond the FRAND Commitment", Nomos Verlagsgesellschaft mbH.

4.2 Τα «De Jure» / «Formal» Τεχνικά Πρότυπα ή «De Jure»/«Formal» Τυποποίηση.

Εν αντιθέσει με την «de facto» διαδικασία τυποποίησης, η οποία προκύπτει όπως προελέχθη κατόπιν ανταγωνισμού ανάμεσα στους «παίκτες» της αγοράς και την κυριαρχία τελικά ενός εξ αυτών, η επίσημη (formal/ de jure) τυποποίηση είναι πιο συμπεριληπτική αλλά και πιο συντονισμένη, καθώς για την ανάδειξη ενός τεχνικού προτύπου απαιτείται συνεργασία. Η συνεργασία αυτή επιτυγχάνεται μέσω της λειτουργίας Οργανισμών Τυποποίησης (SSOs) στους οποίους έγινε ήδη αναφορά. Οι Οργανισμοί αυτοί, όπως έχει καταστεί σαφές, είναι υπεύθυνοι για την ανάπτυξη και υιοθέτηση ενός τεχνικού προτύπου. Η διαδικασία αυτή της δημιουργίας τεχνικών προτύπων λαμβάνει χώρα μέσα στους SSOs οι οποίοι συχνά συναπαρτίζονται από εκπρόσωπους του κλάδου που επηρεάζονται από το υπό εξέταση πρότυπο, όπως κατασκευαστές/κατόχους διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που πληρούν τα πρότυπα, προμηθευτές τεχνολογίας, αλλά συχνά ακόμη και από καταναλωτές, εκπροσώπους από τον ακαδημαϊκό χώρο ή και από ρυθμιστικούς φορείς.

Για την «de jure» ή άλλως επίσημη (formal) τυποποίηση ακολουθείται μία ορισμένη διαδικασία η οποία έχει τρία χαρακτηριστικά. Πρώτο χαρακτηριστικό είναι η συναίνεση ή «consensus» των μερών, ήτοι η διαδικασία θα πρέπει να είναι ανοιχτή και προσβάσιμη προς όλα τα μέρη που συμμετέχουν στον Οργανισμό. Δεύτερο χαρακτηριστικό είναι η προαιρετικότητα άλλως «voluntariness» της διαδικασίας. Αυτό σημαίνει ότι η τυποποίηση που τελικά θα επιλεγεί είναι απλώς προαιρετική και όχι υποχρεωτική. Ο Οργανισμός, ωστόσο οφείλει να δημοσιεύσει το επιλεγθέν πρότυπο, χωρίς παρόλα αυτά να έχει και υποχρέωση ελέγχου για τη χρήση του. Τρίτο τέλος χαρακτηριστικό της διαδικασίας είναι η υποχρεωτικότητά της όταν η τυποποίηση καθίσταται επιτακτική από το νόμο, όπως επί παραδείγματι αν βασίζεται σε κάποια Οδηγία ή Κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁴⁸.

Το σημαντικότερο πλεονέκτημα της επίσημης τυποποίησης είναι ότι η διαλεκτική που αναπτύσσεται εντός των Οργανισμών μπορεί να οδηγήσει εν τέλει σε αποτελεσματικότερα και υψηλότερης ποιότητας standard, τα οποία ικανοποιούν

---

⁴⁸ Niels Madelung and Katrine Bergh Andersen, "An Introduction to Formal Standardization and the Work on ICT Standardization in ISO/IEC – JTC1", River Publishers 2013.

καλύτερα της υφιστάμενες ανάγκες της αγοράς. Παρόλα αυτά ένα ιδιαίτερα αρνητικό χαρακτηριστικό αυτής της διαδικασίας είναι ότι είναι αρκετά πιο χρονοβόρα από την *de facto* τυποποίηση, γιατί δεν είναι πάντοτε εύκολο να επιτευχθεί το απαραίτητο «consensus». Αυτό έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την καθυστέρηση της ανάπτυξης της τεχνολογίας, συνέπεια ιδιαίτερα κρίσιμη για τον τομέα της πληροφορικής και των επικοινωνιών, με άμεσο αντίκτυπο στους καταναλωτές. Κλείνοντας, ένα πρόσφατο παράδειγμα «*de jure*» τυποποίησης είναι αυτό της Adobe's Portable Document Format (PDF), για το οποίο ωστόσο πρέπει να σημειωθεί είχε ήδη κερδίσει μια θέση στην αγορά αρκετά χρόνια τώρα ως «*de facto*» standard, αντίστοιχα ένα κατεξοχήν «*de jure*» standard είναι το Global System for Mobile Communications (GSM)⁴⁹.

5. ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ ΕΥΡΕΣΙΤΕΧΝΙΑΣ ΟΥΣΙΩΔΗ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ (Standard Essential Patents/ SEP).

Η δημιουργία τεχνικών προτύπων είτε «*de facto*» είτε «*de jure*» όπως τονίστηκε είναι απαραίτητη στον τεχνολογικά εξελιγμένο κόσμο μας, γιατί με αυτά διασφαλίζεται ότι ασφαλείς και δια-λειτουργικές τεχνολογίες θα μπορούν να διαδίδονται ευρέως σε επιχειρήσεις και καταναλωτές⁵⁰. Ένα απλό παράδειγμα για να καταστεί αντιληπτή η εξάπλωση τους είναι ο σύγχρονος υπολογιστής, ο οποίος εφαρμόζει 251 περίπου τεχνικά πρότυπα δια-λειτουργικότητας⁵¹, με μερικά από αυτά να είναι το XML, SDRAM, Flash, Wireless 802.11 κ.α.

---

⁴⁹ Το Global System for Mobile communications (Παγκόσμιο Σύστημα Κινητών Επικοινωνιών) άλλως GSM είναι ένα κοινό Ευρωπαϊκό ψηφιακό σύστημα κινητής τηλεφωνίας δεύτερης γενιάς (2G). Την ευθύνη για αυτό από το 1989 και μετά την ανέλαβε το Ευρωπαϊκό Τηλεπικοινωνιακό Ινστιτούτο Προτύπων (ETSI), και το 1990 ανακοινώθηκαν επίσημα για πρώτη φορά το πρότυπο και τα χαρακτηριστικά του GSM. Το 1991 άρχισε η εμπορική του διάθεση στην Ευρώπη. Στην Ελλάδα το σύστημα χρησιμοποιήθηκε το 1993 από την WIND Hellas. Το πρότυπο αυτό ωστόσο δεν είναι μόνο Ευρωπαϊκό, άλλα χρησιμοποιείται και σε άλλες Ηπείρους. "Global System for Mobile Communications", Βικιπαίδεια, διαθέσιμο στο: https://el.wikipedia.org/wiki/Global_System_for_Mobile_Communications

⁵⁰ COM (2017) 712 final, Brussels, 29.11.2017, "Setting out the EU approach to Standard Essential Patents".

⁵¹ Brad Biddle, Andrew White and Sean Woods, Arizona State University Sandra Day O'Connor College of Law, Biddle, White & Woods "HOW MANY STANDARDS IN A LAPTOP? (AND OTHER EMPIRICAL QUESTIONS)", 2010.

Τα τεχνικά πρότυπα ή standard ωστόσο, αρκετά συχνά αναφέρονται σε τεχνολογίες οι οποίες προστατεύονται από διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας (αγγλ. patents) τα οποία προστατεύουν μια τεχνολογία που είναι απαραίτητη για ένα τεχνικό πρότυπο αποκαλούνται διπλώματα ευρεσιτεχνίας ουσιώδη για την λειτουργία τεχνικού προτύπου (αγγλ. Standard Essential Patents), (SEP)⁵². Εν αντιθέσει με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που δεν είναι ουσιώδη (non-SEP), όπως συμβαίνει στην περίπτωση ενός διπλώματος που αφορά την προστασία του σχεδιασμού ενός προϊόντος που έχει εφευρεθεί, στην περίπτωση των SEP τα προϊόντα που κατασκευάζονται για να πληρούν τα τεχνικά πρότυπα θα πρέπει να χρησιμοποιούν τεχνολογίες οι οποίες αναφέρονται στο SEP. Επί παραδείγματι, το σύστημα "slide to unlock" που εφαρμόζεται σε κάποια έξυπνα τηλέφωνα δεν συνιστά κάποιο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που να είναι απαραίτητο για τη λειτουργία τεχνικού προτύπου, γιατί οι κατασκευαστές έξυπνων τηλεφώνων μπορούν να εφεύρουν και μια άλλη εναλλακτική στο πώς να ξεκλειδώνει η οθόνη του κινητού, χωρίς ταυτόχρονα να παραβιάζουν την τεχνολογική εφεύρεση "slide to unlock". Αντιθέτως, στην περίπτωση των SEP οι κατασκευαστές δεν δύνανται να δημιουργήσουν οτιδήποτε εναλλακτικό γύρω από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας χωρίς συνάμα να το παραβιάσουν. Προκείμενου να καταστεί σαφές περαιτέρω η σημασία των SEP, μόνο το 3G αλλά και το GSM standard, για το οποίο είχε γίνει αναφορά παραπάνω μετρούν 23.500 διπλώματα ευρεσιτεχνίας κριθέντα ως ουσιώδη για τη λειτουργία τους⁵³.

5.1. Η Απόκτηση του «status» του Ουσιώδους από ένα Απλό Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας.

Τα τεχνικά πρότυπα που απαιτούνται μια δεδομένη στιγμή για την περαιτέρω τεχνολογική εξέλιξη και την απαιτούμενη δια-λειτουργικότητα και δια-συνδεσιμότητα των προϊόντων αναφέρονται σε διπλώματα ευρεσιτεχνίας που τα ενσωματώνουν. Το ερώτημα όμως το οποίο γεννάται είναι γιατί επιλέγεται ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας έναντι άλλου για να ενσωματωθεί σε αυτό το τεχνικό πρότυπο. Αυτό συμβαίνει κυρίως για τους εξής ακόλουθους λόγους. Πρώτον γιατί μία δεδομένη στιγμή το συγκεκριμένο

---

⁵² COM (2017) 712 final, "Setting out the EU approach to Standard Essential Patents", Brussels, 29.11.2017.

⁵³ "Standard-essential patents", Competition Occasional discussion papers by the Competition policy brief Directorate-General of the European Commission, Issue 8, June 2014.

δίπλωμα ευρεσιτεχνίας μπορεί να προσφέρει μια μοναδική λύση σε μια συγκεκριμένη λειτουργία. Δεύτερον γιατί ενώ μπορεί να υπήρχαν και άλλες εναλλακτικές προτάσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, προτιμήθηκε εντούτοις το συγκεκριμένο διότι κρίθηκε ως η καλύτερη λύση για τη συγκεκριμένη λειτουργία τόσο για λόγους ποιότητας, όσο κόστους, αλλά και για άλλους παράγοντες⁵⁴.

5.2. Η ισχύς του κατόχου ενός SEP.

Όπως καθίσταται σαφές η κατοχή ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας το οποίο καθίσταται ουσιώδες για τη λειτουργία ενός τεχνικού προτύπου δίνει ισχυρό προβάδισμα και «δύναμη» για τον κάτοχο αυτού σε μια συγκεκριμένη αγορά. Και αυτό γιατί μόλις το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας αποτελέσει απαραίτητο και αναπόσπαστο μέρος μίας τυποποίησης, η αγορά θα «κλειδώσει» (lock-in) στο συγκεκριμένο τεχνικό πρότυπο καθόσον οι κατασκευαστές θα πρέπει να παράγουν τα προϊόντα τους με βάση το συγκεκριμένο πρότυπο. Ακόμα δε και αν όπως προαναφέρθηκε το τεχνικό πρότυπο που έχει επιλεχθεί δεν είναι δεσμευτικό αλλά απλώς εθελοντικό, εφόσον η αγορά «κλειδώσει» σε αυτό, η περίπτωση να μπορέσει κάποιος ανταγωνιστής να αναστρέψει την κατάσταση με την παροχή διαφορετικής τεχνολογίας καθίσταται αρκετά δύσκολη. Στις τηλεπικοινωνίες για παράδειγμα, οι κατασκευαστές κινητών τηλεφώνων και ταμπλετών (tablets) έχουν «κλειδώσει» στο τεχνικό πρότυπο που αφορά την τεχνολογία 3G ή 4G⁵⁵ καθώς θα πρέπει να πιστοποιούν ότι τα προϊόντα τους είναι συμβατά με το πρότυπο που ισχύει για τα δίκτυα UMTS (Universal Mobile Telecommunications System)⁵⁶ ή LTE (Long Term Evolution)^{57,58}.

Επομένως, από τη στιγμή της τυποποίησης μιας τεχνολογίας και έπειτα είναι δυνατό να υπάρξει περιορισμός των πιθανών ανταγωνιστών και ταυτόχρονα να ενισχυθεί

---

⁵⁴ Urška Petrovčič, "Competition Law and Standard Essential Patents Oscillating Between Protection of Patent Rights and Access to Standards", 2014.

⁵⁵ Ενδεχομένως σε λίγο καιρό θα έχει ενσωματωθεί πλήρως και η τεχνολογία 5G.

⁵⁶ Το UMTS δίκτυο (τεχνολογία 3G) αντικατέστησε τα GSM δίκτυα (τεχνολογία 2G).

⁵⁷ LTE ονομάζεται η τεχνολογία αιχμής που χρησιμοποιείται για την ασύρματη επικοινωνία και δικτύωση των κινητών συσκευών, με υψηλές ταχύτητες.

⁵⁸ Ph.D. Inger B. Ørstavik. "Article 102 TFEU and the Enforcement of Standard-Essential Patents. The Huawei Decision in a Contract Law Perspective", 2017.

σημαντικά η διαπραγματευτική δύναμη των κατόχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ουσιαστών για τη λειτουργία τεχνικού προτύπου (SEP-holders) σε σχέση με τους πιθανούς δικαιούχους (αγγλ. licensees), δηλαδή με αυτούς που χρειάζονται την άδεια χρήσης για το συγκεκριμένο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας⁵⁹. Συμπερασματικά, είναι δυνατό να λεχθεί ότι η συμμόρφωση με το επιλεχθέν τεχνικό πρότυπο είναι αρκετές φορές απαραίτητη προϋπόθεση για την «είσοδο» στην αγορά, προκειμένου να περιοριστούν κατά το δυνατόν, οι πιθανότητες στρέβλωσης του ανταγωνισμού. Γι' αυτό το λόγο πολλοί Οργανισμοί Τυποποίησης απαιτούν από τα μέλη τους, κατόχους SEP, να παραχωρούν την άδεια χρήσης τους με δίκαιους, εύλογους και αμερόληπτους όρους, αποκαλούμενοι εν συντομία με το αγγλικό ακρωνύμιο όροι FRAND (Fair, Reasonable and Non-Discriminatory).

Από τη μία διαφαίνεται επομένως, ότι ο κάτοχος SEP δύναται να χρησιμοποιήσει στρατηγικά το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας του εφόσον αυτό έχει κριθεί πλέον απαραίτητο για την τυποποίηση μιας τεχνολογίας. Οι κατασκευαστές άλλωστε που δημιουργούν αγαθά με σκοπό να συμμορφώνονται στα εκάστοτε τεχνικά πρότυπα, θα πρέπει αναγκαστικά να έρχονται σε διαπραγματεύσεις με τον κάτοχο SEP ώστε να μπορούν να χρησιμοποιούν νομίμως το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που επιθυμούν να ενσωματώσουν στα προϊόντα τους. Ένα απλό παράδειγμα για να γίνει περισσότερο αντιληπτή η προβληματική είναι πως οι κατασκευαστές έξυπνων τηλεφώνων και ταμπλετών δεν θα μπορούσαν να παράξουν αυτά τα προϊόντα και κατ' επέκταση να τα διαθέσουν στους καταναλωτές χωρίς να ενσωματώσουν τεχνολογίες των 3G και των 4G δικτύων οι οποίες στηρίζονται σε SEP.

Από την άλλη η «δύναμη» των κατόχων SEP δύναται να διαμορφώνεται και κατά το στάδιο που αυτό αποκτά το status του «ουσιώδους» για την λειτουργία τεχνικού προτύπου, δηλαδή *ex ante*. Αυτό συμβαίνει ιδίως όταν κατά τη διαδικασία της τυποποίησης μέσα στους SSOs οι αντίστοιχοι κάτοχοι διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας συμπεριφέρονται παραπλανητικά. Η παραπλανητική αυτή συμπεριφορά (αγγλ. deceptive behavior) μπορεί να εκδηλώνεται με τους εξής τρόπους. Πρώτον με το να μη

---

⁵⁹ Jay Jurata, Emily Luken, "Standard-Essential Patents and Competition Law: An Overview of EU and national case law" e-Competition Special Issue Standard Essential Patents, Concurrences, Antitrust Publications & Events, 22 November 2018.

γνωστοποιεί ο κάτοχος SEP το γεγονός ότι αυτός πράγματι έχει την κυριότητα ενός τέτοιου διπλώματος που ενδέχεται να καταστεί ουσιώδες για ένα συγκεκριμένο τεχνικό πρότυπο, παραμένοντας σιωπηλός σε σχέση με τα δικαιώματά του ή αντίστοιχα να αρνείται ψευδώς ότι είναι κάτοχος τέτοιων δικαιωμάτων. Δεύτερον, με το να αποκαλύπτει την κατοχή διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που ενδέχεται να είναι ουσιώδη για το πρότυπο, αλλά να ψεύδεται αναφορικά με την προθυμία του να παραχωρήσει την άδεια χρήσης τους με δίκαιους όρους (FRAND terms). Αυτό γίνεται συνήθως με απώτερο σκοπό να παρακινήσει τον SSO να επιλέξει το συγκεκριμένο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για την εφαρμογή του στο υπό συζήτηση τεχνικό πρότυπο. Και με τους δύο όμως αυτούς τρόπους, ο κάτοχος SEP προσπαθεί να κερδίσει δύναμη στην αγορά στην οποία δραστηριοποιείται μέσα από τη διαδικασία τυποποίησης⁶⁰.

Άμεση συνέπεια αυτής της παραπλανητικής συμπεριφοράς είναι το γεγονός ότι αυτή μπορεί να αλλοιώσει δυσμενώς το αποτέλεσμα της διαδικασίας τυποποίησης, καθώς οι SSOs εάν δεν είχαν στηριχτεί στις συγκεκριμένες ψευδείς πληροφορίες του κατόχου SEP μπορεί να επέλεξαν ένα διαφορετικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για να υποστηριχθεί το τεχνικό πρότυπο. Όπως, καθίσταται σαφές η παραπάνω συμπεριφορά είναι ικανή να οδηγήσει σε σημαντική στρέβλωση του ανταγωνισμού στις αγορές τεχνολογικών αγαθών, όπως άλλωστε θα αναλυθεί περαιτέρω στη συνέχεια⁶¹.

Συνοψίζοντας, η «δύναμη» ενός κατόχου SEP μπορεί να εκδηλώνεται τόσο *ex ante* όσο και *ex post*, δηλαδή τόσο κατά τη διαδικασία τυποποίησης αλλά όσο και αφού το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας κριθεί ουσιώδες για τη λειτουργία τεχνικού προτύπου. Με τη διαδικασία αυτή ο κάτοχος SEP αποκτώντας σημαντική θέση στην αγορά δραστηριοποίησής του δύναται πλέον να συμπεριφερθεί αντί-ανταγωνιστικά.

Περαιτέρω, αντί-ανταγωνιστικές πρακτικές τις οποίες μπορεί να υιοθετεί ένας SEP-holder μετά την τυποποίηση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας του, μπορεί να είναι μία ενδεχόμενη άρνηση αδειοδότησης του διπλώματός του, η παροχή μιν της άδειας αυτής αλλά με ιδιαίτερα επαχθείς όρους, το να αιτείται υποχρεωτικά ως αντάλλαγμα και ο ίδιος μια άδεια χρήσης (cross-licensing), ή ακόμα και να υποχρεώνει το άλλο μέρος μαζί με την

---

⁶⁰ Βλέπε υποσημείωση 42

⁶¹ Βλ. *infra* 10.2.

άδεια χρήσης να συμπεριλαμβάνεται σε αυτή και ένα άλλο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, το οποίο όμως δεν θα αγόραζε αν δεν κατάρτιζε τη βασική συμφωνία (tying & bundling). Επομένως, υπό ορισμένες συνθήκες η επελθούσα τυποποίηση είναι ικανή να δώσει στον κάτοχο SEP την απαραίτητη ισχύ στην σχετική αγορά, και συνεπώς τη δυνατότητα να εμποδίσει ή ακόμα και να αποκλείσει την είσοδο στην αγορά σε πραγματικούς ή δυνητικούς ανταγωνιστές⁶².

6. «PATENT WARS».

6.1. Ιστορική αναδρομή.

Τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα από το 2010 και μετά έχουν λάβει και εξακολουθούν να λαμβάνουν χώρα ένδικες διαφορές, οι οποίες αφορούν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και ιδιαίτερα αυτά που είναι ουσιώδη για τη λειτουργία τεχνικού προτύπου. Η αύξηση αυτή των ενδίκων διαφορών που αφορούν τα SEP σε σχέση με τα non-SEP καταδεικνύεται και μέσα από μια έκθεση του 2014 που είχε διεξαχθεί κατόπιν αιτήματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη έκθεση είναι πέντε φορές πιο πιθανό να ανακύψει διαφορά σχετική με SEP σε σχέση με ένα non-SEP, ενώ κατά κύριο λόγο οι διαφορές αυτές αφορούν το κατά πόσο το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας κρίνεται απαραίτητο για την τυποποίηση. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι σε μια διάρκεια τριάντα ετών η συχνότητα των διαφορών στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας γενικότερα αυξήθηκε, με αυτές που έχουν ως αντικείμενο τα SEP να αυξάνονται με ακόμη πιο γρήγορους ρυθμούς⁶³.

Οι ένδικες αυτές διαφορές αποτελούν παγκόσμιο φαινόμενο απασχολώντας τόσο τα ευρωπαϊκά δικαστήρια όσο και αυτά των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, άλλα και άλλων δικαιοδοσιών ανά τον κόσμο. Τα μέρη των διαφορών αυτών είναι κυρίως οι γνωστές εταιρίες τεχνολογίας με πρωτοστάτη την Apple η οποία από το 2010 και μετά είναι σε διαμάχη με σχεδόν όλες τις βασικές εταιρίες τεχνολογίας της αγοράς, με τις διαφορές των τελευταίων να συνεχίζονται και μεταξύ τους. Η αύξηση αυτή στις

---

⁶² Alison Jones, "Standard-Essential Patents: FRAND Commitments, Injunctions and the Smartphone Wars", *European Competition Journal* 10(1) 4 (2014).

⁶³ Βλέπε υποσημείωση 32, σελ. 126,

δικαστικές διαμάχες που αφορούν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας ουσιώδη για το τεχνικό πρότυπο, είναι πιθανό να οφείλεται και σε μεγάλο βαθμό στη ραγδαία ανάπτυξη του τεχνολογικού κλάδου, καθώς και στην πολυπλοκότητα αυτού, υπό την έννοια ότι πλέον δεν υφίστανται προϊόντα που καλύπτονται από ορισμένα μόνο διπλώματα ευρεσιτεχνίας, αλλά αντιθέτως τα περισσότερα σύγχρονα τεχνολογικά αγαθά ενσωματώνουν χιλιάδες εφευρέσεις.⁶⁴ Οι διαμάχες αυτές καλούνται στα αγγλικά ως «patent wars» ή και ειδικότερα «smartphone wars» καθώς διαπιστώνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος τους αφορά κατά κύριο λόγο διπλώματα ευρεσιτεχνίας «έξυπνων» τηλεφώνων, άλλα και γενικότερα έξυπνων τεχνολογικών αγαθών (tablets, smart watches κτλ).

Θα πρέπει πάντως να διευκρινιστεί ότι τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας γενικότερα ως αντικείμενο, δεν έγειραν πάντοτε τόσο συχνές διαφορές ανάμεσα στις εταιρίες. Ο χαρακτήρας τους ήταν περισσότερο εγγυητικός ως προς τα δικαιώματα που κατοχύρωναν για τους δικαιούχους τους, υπό την έννοια ότι κυρίως εξασφάλιζαν την προστασία αυτών σε περίπτωση παραποίησης ή απομίμησης από άλλους κατόχους διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Περαιτέρω λειτουργούσαν αμυντικά εμποδίζοντας τους πιθανούς ανταγωνιστές των δικαιούχων τους στο να κατοχυρώσουν με διπλώματα ευρεσιτεχνίας ενδεχόμενες συναφείς εφευρέσεις ή τέλος αποτελούσαν ένα ισχυρό διαπραγματευτικό «χαρτί» στην περίπτωση των *cross-licensing agreements*, δηλαδή ανταλλαγής εφευρέσεων⁶⁵.

Παρά ταύτα, πλέον και ιδιαίτερα σε σχέση με τα SEP, η στάση αυτή έχει στις ημέρες μας αλλάξει συθέμελα, καθώς οι περισσότερες εταιρίες πλέον περνούν από την άμυνα και προστασία στην επίθεση, συγκεντρώνοντας κατά το δυνατόν όσα περισσότερα διπλώματα ευρεσιτεχνίας μπορούν, και προσπαθώντας να τα επιβάλουν στην αγορά⁶⁶. Η μετατόπιση αυτή οφείλεται ενδεχομένως στη αυξανόμενη δυναμική των κινητών συσκευών όπως τέτοια είναι τα έξυπνα τηλέφωνα, καθώς αναμφίβολο είναι το γεγονός

---

⁶⁴ David TEECE, Edward SHERRY & Peter GRINDLEY, "Patents and "Patent Wars" in Wireless Communications: An Economic Assessment", *COMMUNICATIONS & STRATEGIES*, no. 95, 3rd quarter 2014, p. 85., 8 May 2015.

⁶⁵ F. M. Scott-Morton, Deputy Assistant Attorney General For Economic Analysis, "The Role of Standards in the Current Patent Wars" Presented at Charles River Associates Annual Brussels Conference, 2012.

⁶⁶ C. Shapiro, "The Design and Use of Patents" IESE-BBVA Lecture, 2007.

ότι η όλη αγορά της τεχνολογίας επικεντρώνεται πλέον σε αυτές τις «μικροσυσκευές», που συνιστούν έναν αρκετά επικερδή εμπορικό κλάδο. Η μετατόπιση, ωστόσο αυτή συνδέεται και με το γεγονός ότι οι εταιρίες αντιμετωπίζουν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας σαν στοιχεία του ενεργητικού τους ή σαν «πολύτιμα» περιουσιακά στοιχεία (αγγλ. assets) τα οποία με την κατάλληλη διαχείριση είναι ικανά να επιφέρουν κέρδη. Πίσω μάλιστα στο μακρινό 2000 ο Richard Thoman, γενικός διευθυντής της εταιρίας Xerox (με δραστηριότητα την κατασκευή και πώληση προϊόντων και υπηρεσιών έντυπων και ψηφιακών εγγράφων) με έδρα την Αμερική, είχε ήδη διακρίνει τη δυναμική που ενέχουν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Ερωτώμενος, επομένως για το πώς θα αύξανε την αξία των μετοχών της εν λόγω εταιρίας, απάντησε ως εξής, *«η προσοχή μου είναι η πνευματική ιδιοκτησία. Είμαι πεπεισμένος ότι η διαχείριση της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι ο τρόπος με τον οποίο θα δημιουργηθεί προστιθέμενη αξία στην Xerox. Και όχι μόνο εδώ. Όλο και περισσότερο, οι επιχειρήσεις που είναι καλές στη διαχείριση της Διανοητικής Ιδιοκτησίας θα κερδίσουν. Όσοι δεν είναι θα χάσουν.»*⁶⁷.

Την αξία αυτή της Διανοητικής Ιδιοκτησίας και συγκεκριμένα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας είχε αντιληφθεί άλλωστε και ο ίδιος ο ιδρυτής της Apple, Steve Jobs, όταν ανώτερα στελέχη της εταιρίας τόνιζαν σε σχετική τους συνέντευξη ότι επιθυμία του ήταν να κατοχυρωθούν σε διπλώματα ευρεσιτεχνίας όσες εφευρέσεις παράγει η συγκεκριμένη εταιρία, ακόμη δε και τεχνολογίες που μπορεί να βρίσκονται σε απλό στάδιο υλοποίησης, καθώς υπό τη λογική του ακόμη και εάν αυτές δεν κατασκευαστούν ποτέ, εξακολουθούν εντούτοις να αποτελούν ένα ισχυρό αμυντικό εργαλείο⁶⁸. Οι δηλώσεις αυτές επιβεβαιώνουν και τη σταδιακή μετατόπιση της πολιτικής των εταιριών τεχνολογίας που τις οδήγησε σε έναν διαρκή «πόλεμο» επί των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, και συνάμα σε πολυδάπανες και αλλεπάλληλες δικαστικές διαμάχες.

---

⁶⁷ Το αυθεντικό κείμενο στα αγγλικά: *“My focus is intellectual property. I’m convinced that the management of intellectual property is how value added is going to be created at Xerox. And not just here, either. Increasingly, companies that are good at managing IP will win. The ones that are not will lose.”* ,Kevin G. Rivette & Henry R. Nothhaft & David Kline, “Discovering New Value in Intellectual Property”, Intellectual Property, Harvard Business Review, 2000.

⁶⁸ Charles Duhigg & Steve Lohr, “The Patent, Used as a Sword” in New York Times.com, October 7, 2012.

6.2. Οι Αιτίες Πίσω από τους «Πολέμους» επί των Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας.

Μέχρι εδώ αναπτύχθηκε συνοπτικά η βασική αιτία για την οποία οι επιχειρήσεις εμπλέκονται σε συνεχείς δικαστικές διαμάχες για τα SEP, και αυτή είναι το κέρδος. Το κέρδος, ωστόσο δεν είναι απαραίτητο να είναι πάντοτε χρηματικό. Ενίοτε, μια εταιρία μπορεί να ξεκινάει να εμπλέκεται σε δικαστικές διαμάχες με απώτερο σκοπό να αυξήσει τα εταιρικά έξοδα των ανταγωνιστών της, καθώς οι σχετικές δίκες στον συγκεκριμένο τομέα είναι ιδιαίτερα δαπανηρές^{69,70}. Άλλος ένας λόγος, είναι η απόσπαση της προσοχής του ανταγωνιστή ή και η επιβράδυνσή του σε σχέση με την έρευνα και την ανάπτυξη (R&D), εφόσον αυτός θα ασχολείται με την επίλυση των δικαστικών υποθέσεων, και όχι με την ανάπτυξη ενός καινοτόμου προϊόντος. Τέλος ένας άλλος λόγος που μπορεί να οδηγεί μία εταιρία στην εν λόγω πρακτική είναι η απόδειξη προς τους ανταγωνιστές της ότι αυτοί δεν κατέχουν ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ουσιώδες για τη λειτουργία τεχνικού προτύπου και άρα θα πρέπει να πληρώνουν ένα αντίτιμο προκειμένου να τους παρέχεται η σχετική άδεια χρήσης του υπό όρους FRAND ή εφορμώντας από αυτούς τους όρους χρήσης να προβαίνουν σε διαφωνίες μαζί τους ως προς την εφαρμογή τους⁷¹.

6.3. Ο Αντίκτυπος του «Πολέμου» στον Ανταγωνισμό.

Ερώτημα ωστόσο γεννάται στο γιατί να υπάρχει ένα τέτοιο ενδιαφέρον στις ένδικες διαφορές με αντικείμενο τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, καθώς και γιατί τα λεγόμενα «Patent Wars» φέρουν μία τέτοια ιδιαίτερη βαρύτητα. Εκ πρώτης όψεως είναι αναμφίβολο ότι εν λόγω διαφορές έχουν μία άμεση επίδραση στον ελεύθερο ανταγωνισμό, καθώς είναι ικανές να τον περιορίσουν ή ακόμη και να τον εξαλείψουν πλήρως. Και αυτό διότι οι κάτοχοι των εν λόγω διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας δεν δραστηριοποιούνται σε μία οποιαδήποτε αγορά, άλλα κυρίως σε αυτή των τεχνολογικών αγαθών η οποία ήδη λόγω

---

⁶⁹ Nigel Ravenhill, "10 Reasons to Start a Patent War", September 4, 2017.

⁷⁰ Copperpod, "How much does Patent Litigation Cost?", May 11, 2022. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα δικαστικά έξοδα που αφορούν υποθέσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας βλέπε: , Katrin Cremers, Max Ernicke, Fabian Gaessler, Dietmar Harhoff, Christian Helmers, Luke McDonagh, Paula Schliessler, Nicolas van Zeebroeck "Patent litigation in Europe", 2016.

⁷¹ "All About Patent Wars", διαθέσιμο στο: <https://www.kashishworld.com/blog/all-about-patent-wars/>

της φύσης της εγείρει αρκετά ερωτήματα στο κατά πόσο είναι πράγματι ανοιχτή στις νέες επιχειρήσεις⁷².

Πρωτίστως, οι ένδικες αυτές διαφορές μπορούν να οδηγήσουν σε μια ουσιαστική μείωση των πόρων των εταιριών τόσο από πλευράς κεφαλαίου όσο και από πλευράς ανθρωπίνου δυναμικού, καθώς όπως προελέχθη είναι ιδιαίτερα δαπανηρές. Σε ένα δεύτερο στάδιο, η διαρκής σύγκρουση μεταξύ των εταιριών δύναται να αποθαρρύνει εν τέλει ορισμένες εξ αυτών και ιδιαίτερα τις μικρομεσαίες ή τις start-ups να πάρουν το ρίσκο και να επενδύσουν σε προϊόντα νέας γενιάς, καθώς αυτές οι εταιρίες που είναι ήδη κάτοχοι SEP και άρα η εφεύρεση τους τυγχάνει ευρείας ενσωμάτωσης στη βιομηχανία, θα τους ασκούν διαρκή πίεση μέσω της απειλής λήψης δικαστικών μέτρων. Άμεσο αντίκτυπο της συμπεριφοράς αυτής των επιχειρήσεων με κατοχυρωμένα διπλώματα ευρεσιτεχνίας ως SEP, είναι να μειώνεται ο ρυθμός της τεχνολογικής ανάπτυξης, αφού αποτρέπει σε μεγάλο βαθμό τις νέες επιχειρήσεις που είναι πρόθυμες να λάβουν το ρίσκο της εξέλιξης. Τέλος, τα ως άνω σωρευτικά οδηγούν στον μετριασμό της ανταγωνιστικής πίεσης με επακόλουθο τη μείωση των ανταγωνιστικών κινήτρων για τη βελτίωση της τεχνολογίας από όλες τις εταιρίες που δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον τομέα⁷³.

Οι δικαστικές διαμάχες δε που βρίσκονται εν εξελίξει αυτή τη στιγμή καταδεικνύουν ότι η ονομασία που επιλέχθηκε από την αρθρογραφία για να περιγράψουν την κατάσταση αυτή δεν είναι τυχαία. Πράγματι πρόκειται περί ενός «πολέμου» μεταξύ των επιχειρήσεων, καθώς αυτές φαίνεται να έχουν ως στόχο την ολοκληρωτική εξόντωση των ανταγωνιστών τους. Όπως υποστηρίζει και η Lea Shaver, πλέον δεν είναι απαραίτητα κερδισμένος όποιος εφευρίσκει πιο γρήγορα μια νέα τεχνολογία και την κατοχυρώνει, αλλά αυτός ο οποίος θα κερδίσει τη δικαστική διαμάχη στο τέλος⁷⁴. Μάλιστα, θεωρεί ότι ο ανταγωνισμός που υπήρχε αρχικά μεταξύ των εταιριών για να κερδίσουν τον αγώνα ανάπτυξης τεχνολογιών έχει πλέον τελειώσει. Η διαπίστωση δε αυτή είναι ανησυχητική διότι η βλάβη που δύναται να επέλθει από την ισοπέδωση της ανταγωνιστικής πίεσης

---

⁷² Matthew Lane, "How Competitive Is the Tech Industry?" July 29, 2019.

⁷³ Lea Shaver, "Illuminating Innovation: From Patent Racing to Patent War", 69 WASH. & LEE L. REV., 2012.

⁷⁴ Βλέπε υποσημείωση 54.

δεν αφορά μόνο τις επιχειρήσεις αλλά έχει σοβαρό και άμεσο αντίκτυπο στους καταναλωτές. Αυτή η κατάσταση έχει εν ολίγοις σαν αποτέλεσμα περιορισμένες, ακριβότερες και ενδεχομένως όχι τόσο ποιοτικές επιλογές στην αγορά⁷⁵.

Είναι δε άξιο λόγου το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις τεχνολογίας είχαν ήδη συνειδητοποιήσει από νωρίς και αναγνωρίζει το αρνητικό αντίκτυπο που ενδέχεται να έχει για την ανάπτυξη της τεχνολογίας η υπερβολική τάση κατοχύρωσης ή προστασίας των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας τους, προσπαθώντας μέσω συμφωνιών να περιορίσουν τα αποκλειστικά τους δικαιώματα επί αυτών, ώστε να υπάρξει μία ευρύτερη και ταχύτερη ανάπτυξη στον τεχνολογικό τομέα. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν τόσο η δημιουργία της κινητής τηλεφωνίας όσο και του διαδικτύου. Η μεν πρώτη βασίστηκε σε τεχνικά πρότυπα που διαμορφώθηκαν κατόπιν συνεργασίας και μέσω συγκέντρωσης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που παραχωρήθηκαν εθελοντικώς από τις επιχειρήσεις, το δε διαδίκτυο βασίστηκε στην αρχή της μη ιδιοκτησίας (αγγλικά: non-proprietary), στηριζόμενο σε έναν ανοιχτό, και προσβάσιμο σε όλους πηγαίο κώδικα, ο οποίος δεν αποτελούσε αποκλειστικό δικαίωμα κανενός. Όπως όμως διατυπώθηκε παραπάνω, η κατάσταση αυτή φαίνεται να αποτελεί πλέον παρελθόν και τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας να συνιστούν όπλα αξιόλογα στην «φαρέτρα» των επιχειρήσεων, χρησιμοποιώντας τα με κάθε ευκαιρία και για κάθε σκοπό ώστε να αποκτήσουν προβάδισμα στον ανταγωνισμό.

7. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ “OVER DECLARATION” ΣΤΑ SEP.

Στις προηγούμενες παραγράφους αναπτύχθηκε η αξία των SEP, αλλά και ο πιθανός αντίκτυπός τους στον ανταγωνισμό, ενώ ταυτόχρονα αναφέρθηκε η αυξανόμενη τάση των κατόχων τους στο να προβαίνουν σε αλληπάλληλες και πολυέξοδες δικαστικές διαμάχες για αυτά. Από όλα τα παραπάνω συνάγεται ότι σε σχέση με τα SEP έχει ανακύψει ένα μείζον πρόβλημα, αποκαλούμενο στα αγγλικά ως «over declaration». Ο

---

⁷⁵ Dan Rowinski, “The Mobile Patent Wars: Are We Ready for This to Go Thermonuclear?”, February 15, 2012.

συγκεκριμένος όρος δηλώνει την κατάσταση εκείνη κατά την οποία τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που έχουν δηλωθεί ως απαραίτητα, δηλαδή «essential» για την λειτουργία τεχνικού προτύπου, δεν είναι στην πραγματικότητα τέτοια, και άρα κανονικά δεν θα έπρεπε να περιλαμβάνονταν στο τεχνικό πρότυπο καθώς αυτό θα μπορούσε να λειτουργήσει και χωρίς αυτά. Επομένως, πιο απλά θα μπορούσε να λεχθεί ότι δηλώνεται ως απαραίτητο κάτι το οποίο εν τέλει δεν είναι. Η συγκεκριμένη πρακτική αποτελεί πρόβλημα καθώς όσο περισσότερα διπλώματα ευρεσιτεχνίας δηλώνονται ως απαραίτητα για την λειτουργία ενός τεχνικού προτύπου και ενσωματώνονται σε αυτό, τόσο αυτοί που χρειάζονται το εκάστοτε τεχνικό πρότυπο για να το χρησιμοποιήσουν σε ένα παραγόμενο αγαθό τους θα πρέπει και να καταβάλουν υπέρογκα ποσά για τις άδειες χρήσης τους, επιφορτιζόμενοι με μη αναγκαίο κόστος.

7.1. Η Πηγή του Προβλήματος.

Το ερώτημα που τίθεται ωστόσο, είναι πως ανέκυψε το συγκεκριμένο φαινόμενο/πρόβλημα. Είναι γνωστό ότι οι περισσότεροι Οργανισμοί Τυποποίησης (SSOs) στην πολιτική γνωστοποιήσεων τους για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας τα οποία είναι ουσιώδη για τη λειτουργία τεχνικού προτύπου κάνουν αναφορά σε διπλώματα που «μπορεί» να είναι ουσιώδη. Έτσι οι SSOs άθελά τους συμβάλλουν έμμεσα σε αυτή την πρακτική του over declaration κάνοντας δεκτές και δηλώσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που απλώς «δύνανται» να είναι ουσιώδη. Συνάμα, έκτος από το γεγονός ότι προσκαλούν σε δήλωση και κατόχους ενδεχόμενα ουσιωδών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, δεν επανεξετάζουν στην πραγματικότητα τις δηλώσεις αυτές των κατόχων τους. Οι SSOs εν ολίγοις δεν διαθέτουν μηχανισμούς αξιολόγησης για να κρίνουν το αν και κατά πόσον ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που δηλώνεται είναι όντως απαραίτητο, καθώς όπως έχει επισημανθεί οι κανονισμοί τους αφορούν κυρίως την διαθεσιμότητα των αδειών χρήσης καθώς και των όρων και των προϋποθέσεων που αυτοί θα δοθούν.

Άλλος παράγοντας που δύναται να συμβάλλει στην δημιουργία ή την επίταση αυτού του προβλήματος σύμφωνα με τους Marc Van Audenrode , Jimmy Royer, Robin Stitzing , Pekka

Sääskilahti (2017)⁷⁶ είναι και οι ίδιοι οι κάτοχοι των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Οι κάτοχοι αυτοί λοιπόν, δεν χάνουν την ευκαιρία εφόσον τους το επιτρέπουν οι SSOs να δηλώνουν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας τους ως απαραίτητα για τη λειτουργία τεχνικού προτύπου, έτσι ώστε να βρίσκονται σε μια ισχυρή διαπραγματευτική θέση στην αγορά των αδειών εκμετάλλευσης. Το άμεσο δε αποτέλεσμα σε αυτή την περίπτωση είναι η υπέρ-δήλωση των κατεχόμενων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ως ουσιωδών, ακόμη και αν οι κάτοχοί τους σφάλλουν εν τέλει στην κρίση τους.

Περαιτέρω, ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι και η ίδια η εξέλιξη της τεχνολογίας. Είναι γεγονός άλλωστε ότι οι ταχύτατες μεταβολές που επέρχονται στον τεχνολογικό τομέα έχουν ως αποτέλεσμα ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας το οποίο πράγματι θα ήταν ουσιώδες σε μία δεδομένη στιγμή για τη λειτουργία ενός τεχνικού προτύπου να μην είναι πλέον, καθώς μπορεί να δημιουργήθηκε ένα άλλο νεότερο, αποτελεσματικότερο και καταλληλότερο από αυτό. Εν προκειμένω, το «over-declaration» σχετίζεται με το γεγονός ότι παραμένουν σε ισχύ διπλώματα ευρεσιτεχνίας ως απαραίτητα ενώ αυτά δεν είναι, ταυτόχρονα δε η επανεξέταση του ουσιώδους των διπλωμάτων αυτών από τους SSOs είναι ελλιπής, με αποτέλεσμα οι δικαιούχοι να εξακολουθούν να καταβάλλουν ποσά στους δικαιούχους για την άδεια χρήσης τους.

Επιπλέον, ένας ακόμη παράγοντας του προβλήματος, είναι ότι τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που έχουν συμπεριληφθεί πριν από την οριστικοποίηση ενός τεχνικού προτύπου μπορεί να μην είναι εν τέλει απαραίτητα όταν αποκρυσταλλωθεί η τελική τεχνική προδιαγραφή του προτύπου αυτού.

Τέλος, οι πολιτικές των SSOs επιτείνουν την αυθαιρεσία των δηλώσεων των κατόχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ως SEP, καθώς αυτές διαφοροποιούνται από Οργανισμό σε Οργανισμό μη αφήνοντας έτσι την καθιέρωση μία ενιαίας και ομοιόμορφης γραμμής μεταξύ τους. Κάποιοι απαιτούν οι γνωστοποιήσεις των κατόχων SEP να είναι ειδικές (“specific disclosures”) δηλαδή να προσδιορίζεται με ακρίβεια ποιο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας είναι απαραίτητο για το εκάστοτε τεχνικό πρότυπο και βρίσκεται υπό την

---

⁷⁶ Marc Van Audenrode, Jimmy Royer, Robin Stitzing, Pekka Sääskilahti, “Over-Declaration of Standard Essential Patents and Determinants of Essentiality”, March 31, 2017.

κατοχή τους, ενώ άλλοι αντιθέτως απαιτούν οι γνωστοποιήσεις να είναι γενικές (“blanket disclosures”) χωρίς να χρειάζεται να προσδιορίζονται με ακρίβεια τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που αφορούν το πρότυπο.

7.2. Πιθανή Αντιμετώπιση του Προβλήματος.

Από όλα τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι αρκετές φορές είναι αρκετά περίπλοκο να αποσαφηνιστεί ποια διπλώματα ευρεσιτεχνίας είναι απαραίτητα και ποια όχι για τη λειτουργία ενός τεχνικού προτύπου με αποτέλεσμα την υπέρ-δήλωση αυτών, πρόβλημα που θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί αν οι πολιτικές των SSOs ήταν πιο ξεκάθαρες, και δεν διέφεραν σε τέτοιο βαθμό μεταξύ τους.

Εξίσου σημαντική θα ήταν και η ύπαρξη μηχανισμών αξιολόγησης που να πιστοποιούν σε διάφορα στάδια το απαραίτητο των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που δηλώνονται. Το συγκεκριμένο δε φαινόμενο του «over-declaration» είναι σημαντικό να περιοριστεί καθώς, όπως επισημαίνει και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσα από την Communication 2017, «οι πληροφορίες σχετικά με την ύπαρξη, το πεδίο εφαρμογής και τη συνάφεια των SEP είναι ζωτικής σημασίας για τις δίκαιες διαπραγματεύσεις αδειοδότησης και για να επιτραπεί στους πιθανούς χρήστες ενός προτύπου να προσδιορίσουν την κλίμακα της έκθεσής τους σε SEP και τους απαραίτητους εταίρους τους στην αδειοδότηση.»⁷⁷.

Μία προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση παρατηρείται άλλωστε και με την πρόσφατη Πρόταση Κανονισμού που εξέδωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 27 Απριλίου 2023 (COM (2023)232) σχετικά με το ζήτημα της ρύθμισης των SEP και των αδειών εκμετάλλευσής τους, σε μία ομολογουμένως αρκετά φιλόδοξη προσπάθεια συνολικής αντιμετώπισης του προβλήματος. Ο προτεινόμενος Κανονισμός, ο οποίος φυσικά αναμένεται να γίνει δεκτός και από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αλλά και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αποσκοπεί στην προώθηση μεγαλύτερης διαφάνειας στους Οργανισμούς Τυποποίησης και στην διαμεσολάβηση σε ζητήματα διαφορών σχετικών με την παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης SEP.

---

⁷⁷ COM (2017) 712 final, “Setting out the EU approach to Standard Essential Patents”, Brussels, 29.11.2017.

Η Πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής περιλαμβάνει κατά κύριο λόγο τη δημιουργία ενός κεντρικού αρμοδίου οργάνου εντός του EUIPO, τον λεγόμενο «Competence Centre» (άρθρα 4 και 5) στον οποίο θα πρέπει να απευθύνονται υποχρεωτικά οι κάτοχοι SEP (άρθρο 24) και ο οποίος θα είναι υπεύθυνος για τη συλλογή και διατήρηση δεδομένων αναφορικά με τα ουσιώδη διπλώματα ευρεσιτεχνίας, μέσω της δημιουργίας ενός κεντρικού ηλεκτρονικού αρχείου (άρθρα 4 και 5). Ο «Competence Centre» θα διατηρεί μία λίστα με εγγεγραμμένους σε αυτόν εκτιμητές καθώς και μηχανισμούς εξέτασης του ουσιώδους χαρακτήρα των SEP. Ως προς την αρμοδιότητα διαμεσολάβησης που αναλαμβάνει αυτό το όργανο, ειδική διαδικασία θα προβλέπεται για τον καθορισμό των «δίκαιων, εύλογων και άνευ διακρίσεων» όρων (FRAND) που θα συμφωνούνται ανάμεσα στους κατόχους SEP και στους δικαιοδόχους τους, με τον Οργανισμό να αναλαμβάνει εξουσίες επίλυσης των μεταξύ τους διαφορών.

ΜΕΡΟΣ Β': Η ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ ΙΣΧΥΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΟΧΟΥ SEP ΣΤΟΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ.

Μέχρι εδώ έγινε αναφορά στα τεχνικά πρότυπα και τη σημασία τους στο σύγχρονο διασυνδεδεμένο κόσμο καθώς και αναλύθηκε μια ειδική κατηγορία διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, αυτή των SEP.

Τα τεχνικά πρότυπα όπως προελέχθη και στην εισαγωγή ενέχουν εξ ορισμού μια «εξωστρέφεια» ή πιο απλά δημιουργούνται για να εξυπηρετήσουν το όλον. Επομένως, κερδισμένοι από τη θέσπιση τεχνικών προτύπων είναι τόσο οι καταναλωτές τόσο και οι επιχειρήσεις γιατί δίνεται η δυνατότητα να αναπτύσσονται τεχνολογίες που εξυπηρετούν την δια-λειτουργικότητα και δια-συνδεσιμότητα. Αντιθέτως, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας ενέχουν μια «εσωστρέφεια» με άλλα λόγια ο δημιουργός ή ο κάτοχος ενός τέτοιου άυλου αγαθού επιθυμεί να έχει την αποκλειστικότητα επί αυτού και να τη χρησιμοποιεί για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων του. Το συμπέρασμα που συνάγεται από τα παραπάνω είναι ότι στην έννοια του όρου «δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ουσιώδες για λειτουργία τεχνικού προτύπου» συνυπάρχουν δύο αντικρουόμενοι όροι, ήτοι αυτός του «τεχνικού προτύπου», και αυτός των «διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας».

Τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας όπως αναφέρθηκε αποδίδουν αποκλειστικά δικαιώματα στους κατόχους τους, οι οποίοι ως δικαιούχοι έχουν τη δυνατότητα να δημιουργούν νόμιμα μονοπώλια για ορισμένο χρονικό διάστημα. Η παραδοχή αυτή συνεχίζει να προβληματίζει ως προς το κατά πόσο ασκούν πράγματι αρνητική επιρροή στον ανταγωνισμό, ο διάλογος δε αυτός εντείνεται όταν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας έχουν περαιτέρω και τον χαρακτηρισμό του ουσιώδους (SEP).

8. Η ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ SEP-HOLDER.

8.1. Δίκαιο Ανταγωνισμού Ε.Ε και η Αλληλεπίδραση με το Δίκαιο Διανοητικής Ιδιοκτησίας.

Όπως γίνεται αντιληπτό από τα έως τώρα αναφερθέντα, υφίσταται μια αδιαμφισβήτητη ένταση ανάμεσα στο Δίκαιο του ανταγωνισμού και σε αυτό της Διανοητικής Ιδιοκτησίας⁷⁸, το μεν πρώτο επιχειρεί να διατηρήσει την ανταγωνιστικότητα της αγοράς και το δε δεύτερο προάγει τον ανταγωνισμό υπό προϋποθέσεις. Η Ε.Ε αντιλαμβανόμενη την αλληλεπίδραση αυτών των δύο κλάδων, άλλα και τους προβληματισμούς που εγείρονται έχει τονίσει ότι «τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας δεν εξαιρούνται από την εφαρμογή του δικαίου περί ανταγωνισμού⁷⁹». Ωστόσο, διαπιστώνει ότι «δεν υπάρχει εγγενής αντινομία⁸⁰» ανάμεσα στα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας και στους κανόνες ανταγωνισμού καθώς και τα δύο άμεσα ή έμμεσα προωθούν την ευμάρεια των καταναλωτών και την αποτελεσματική κατανομή των πόρων μέσω της καινοτομίας. Η καινοτομία στην περίπτωση της διανοητικής ιδιοκτησίας επιτυγχάνεται μέσα από την επένδυση των επιχειρήσεων σε νέες και βελτιωμένες πρακτικές, στην περίπτωση δε του ανταγωνισμού, είναι η ίδια η ανταγωνιστική πίεση που αναγκάζει τις εταιρείες να προβαίνουν σε καινοτομίες.

Από τα ως άνω διαφαίνεται ότι η Ε.Ε. αναγνωρίζει τον κίνδυνο στρέβλωσης του ανταγωνισμού μέσω της δυναμικής που έχουν τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας και για αυτό υπενθυμίζει στα επίσημα κείμενά της ότι θα πρέπει πάντα να εξετάζονται υπό το πρίσμα των άρθρων 101 και 102 της ΣΛΕΕ που αφορούν αφενός τις συμπράξεις και αφετέρου την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης. Επομένως, και στην περίπτωση των SEP θα πρέπει να εξεταστεί αν είναι δυνατόν υπό ορισμένες συνθήκες να στρεβλώσουν τον ανταγωνισμό και πιο συγκεκριμένα μέσω της εκμετάλλευσης της θέσης ισχύος τους κατά το άρθρο 102 της ΣΛΕΕ.

---

⁷⁸ Roger D. Blair & Wenche Wang, *“Monopoly Power and Intellectual Property”*, Published online by Cambridge University Press: 04.05.2017.

⁷⁹ «Ανακοίνωση της Επιτροπής - Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας», 2014/C 89/03. Διαθέσιμο στο: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52014XC0328\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52014XC0328(01)). Επιπλέον αναφορά για το γεγονός ότι τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας δεν πρέπει να θίγουν τους κανόνες ανταγωνισμού της Ε.Ε. συναντάται και στο σημείο 12 της **Οδηγίας 2004/48/ΕΚ**, η οποία αφορά την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

⁸⁰ Βλέπε σημείωση 75.

8.2 Το Άρθρο 102 της ΣΛΕΕ

Η ratio του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ το οποίο αφορά τον έλεγχο της μονομερούς αντι-ανταγωνιστικής συμπεριφοράς επιχειρήσεων με θέση ισχύος στη σχετική αγορά που δραστηριοποιούνται, άλλως τον έλεγχο κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης, δεν αποσκοπεί μόνον στην προστασία του ανταγωνισμού, αλλά και στην ευρύτερη οικονομική ελευθερία, η οποία με τη σειρά της ενισχύει την ευημερία των καταναλωτών και την οικονομική αποτελεσματικότητα. Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 102 ΣΛΕΕ επιχειρεί τον έλεγχο και τον περιορισμό συμπεριφορών επιχειρήσεων που έχουν αποκτήσει μία κρατούσα θέση σε μία σχετική αγορά, και οι οποίες λειτουργούν ανεξάρτητα από τις ανταγωνιστικές πιέσεις των άλλων επιχειρήσεων σε αυτή, χωρίς όμως να επιδιώκει αναγκαστικά και έναν εκ των προτέρων έλεγχο ή αποτροπή απόκτησης μίας τέτοιας θέσης ισχύος.

Αυτό σημαίνει ότι με το εν λόγω άρθρο δεν επιδιώκεται μια *ex ante* και άνευ όρων αποτροπή των επιχειρήσεων να καταστούν δεσπόζουσες σε μία σχετική αγορά. Αντιθέτως, ο έλεγχος και η προστασία που παρέχεται από τη συγκεκριμένη διάταξη επέρχεται *ex post*, δηλαδή αφότου η επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση λειτουργήσει κατά τρόπο καταχρηστικό, είτε με το να εκτάξει τους ανταγωνιστές της από τη σχετική αγορά, είτε με το να εμποδίσει την είσοδο νέων ανταγωνιστών σε αυτή. Η βλάβη δε αυτή για τον ανταγωνισμό που προέρχεται από την κατοχή δεσπόζουσας θέσης έγκειται στο γεγονός ότι μια τέτοια επιχείρηση λόγω της δύναμης που έχει συγκεντρώσει σε μια ορισμένη αγορά δεν υπακούει πλέον στις δυνάμεις αυτής, αλλά μπορεί πλέον να λαμβάνει αποφάσεις ανεξάρτητα από τη δράση των ανταγωνιστών της και να λειτουργεί εν τέλει εις βάρος τους.

Ο πυρήνας επομένως, της έννοιας της δεσπόζουσας θέσης είναι αυτή η ανεξάρτητη δράση μιας επιχείρησης η οποία ενδέχεται να λειτουργήσει ως τροχοπέδη για τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, και να έχει ως εκ τούτου σοβαρό αντίκτυπο για τους καταναλωτές.

8.2.1. Η δομή του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημανθεί ότι στην εγχώρια νομοθεσία το 102 ΣΛΕΕ ταυτίζεται με άρθρο 2 του Ν. 3959/2011 όπως αυτός κωδικοποιήθηκε με τον Ν. 5019/2023 και αφορά την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού. Αντίστοιχη δε διάταξη η οποία αφορά την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης υφίσταται και στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, στις ΗΠΑ, και ρυθμίζεται από το Section 2 της Sherman Act.

Κατά το άρθρο 102 της ΣΛΕΕ λοιπόν, *«είναι ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά και απαγορεύεται, κατά το μέτρο που δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, η καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης τους εντός της εσωτερικής αγοράς ή σημαντικού τμήματός της»*. Με άλλα λόγια το συγκεκριμένο άρθρο απαγορεύει σε μια επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση να την καταχραστεί⁸¹. Ο ευρωπαίος ωστόσο νομοθέτης δεν θέλησε να προσδιορίσει περαιτέρω την έννοια της καταχρηστικής συμπεριφοράς. Η διάταξη αφήνει σκοπίμως περιθώρια ελευθερίας για την δικαστική ερμηνεία της. Χρησιμοποιώντας στη δεύτερη παράγραφο, τον όρο «ιδίως», παρέχει ορισμένες ενδεικτικές απλώς περιπτώσεις πρακτικών⁸² που δύναται να οδηγήσουν στην διαπίστωση μίας καταχρηστικής συμπεριφοράς. Οι περιπτώσεις αυτές δεν είναι εξαντλητικές, και αφήνεται έτσι το περιθώριο στα δικαστήρια να εντοπίσουν και άλλες περιπτώσεις που ως μόνη δικαιολόγηση βρίσκουν τη βούληση της επιχείρησης με δεσπόζουσα θέση να περιορίσει τον ανταγωνισμό στη σχετική της αγορά.

Συμφώνα δε με τη νομολογία του ΔΕΕ, το οποίο έχει προσπαθήσει μέσω των αποφάσεών του επί υποθέσεων να δράσει δικαιοπλαστικά ως προς τις έννοιες του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, έχει κριθεί πως κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης συνιστά τόσο η ύπαρξη πρακτικών

---

⁸¹ Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης (2004/C 101/07)

⁸² Οι περιπτώσεις στις οποίες κάνει αναφορά το άρθρο 102 ΣΛΕΕ είναι: α) η άμεση ή έμμεση επιβολή μη δικαίων τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής, β) ο περιορισμός της παραγωγής, της διαθέσεως ή της τεχνολογικής αναπτύξεως επί ζημιά των καταναλωτών, γ) η εφαρμογή άνισων όρων επί ισοδυνάμων παροχών έναντι των εμπορικώς συναλλασσόμενων, με αποτέλεσμα να περιέρχονται αυτοί σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό, δ) η εξάρτηση της συνάψεως συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσόμενων, προσθέτων παροχών που εκ φύσεως ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.

αποκλεισμού (exclusionary practices) όσο και πρακτικών εκμετάλλευσης (exploitative practices). Σημαντικές δε υποθέσεις που διέπλασαν την έννοια αυτή υπήρξαν, η United Brands (C 27/76 [1978]), η Hoffmann-La Roche (C 85/76 [1979]), η Continental Can (C 6/72 [1973]) κ.ο.κ. Η κοινή συνισταμένη αυτών των υποθέσεων ήταν η παραδοχή ότι ως «δεσπόζουσα θέση» νοείται μία θέση που επιτρέπει την ανεξάρτητη δράση της υπό κρίση επιχείρησης, άλλως μία συμπεριφορά μη ελέγξιμη από τον ανταγωνισμό, η οποία δεν επηρεάζεται από τις ανταγωνιστικές πιέσεις των άλλων επιχειρήσεων.

Ως προς την έννοια της δεσπόζουσας θέσης, τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη⁸³ για τον εντοπισμό της στη σχετική αγορά μπορεί να είναι τόσο ποσοτικής όσο και ποιοτικής φύσεως. Τέτοια δε είναι ιδίως τα ακόλουθα: α) το απόλυτο ή σχετικό μερίδιο της επιχείρησης στη σχετική αγορά β) το συνολικό μέγεθος της επιχείρησης σε σχέση με τις υπόλοιπες γ) η ιδιαίτερη φήμη των προϊόντων της δ) ο έλεγχος της υποδομής που δεν είναι εύκολο να αναπαραχθεί, ε) πλεονεκτήματα ή προβάδισμα στο τεχνολογικό επίπεδο, στ) διαφοροποίηση προϊόντων/υπηρεσιών, ζ) η απουσία δυνητικού ανταγωνισμού, η) υψηλοί φραγμοί/ εμπόδια εισόδου πραγματικής ή νομικής φύσεως στην σχετική αγορά θ) η φύση της ίδιας της αγοράς εντός της οποίας ασκείται ο ανταγωνισμός κ.α.

8.3. Η Συμβολή των SEP στη Κατάκτηση Δεσπόζουσας Θέσης στην Αγορά.

Ένα από τα βασικά κριτήρια εντοπισμού της δεσπόζουσας θέσης, είναι και η φύση της σχετικής αγοράς εντός της οποίας δραστηριοποιείται η εκάστοτε επιχείρηση. Ιδιαίτερα επισφαλείς για τον ελεύθερο ανταγωνισμό είναι άλλωστε και οι λεγόμενες «κλειστές» αγορές με υψηλά εμπόδια εισόδου. Στις αγορές αυτές όπου η ύπαρξη εναλλακτικών για τους κατασκευαστές προϊόντων και τους παρόχους υπηρεσιών είναι περιορισμένες, ο κίνδυνος μια επιχείρηση να καταλάβει δεσπόζουσα θέση και να δράσει καταχρηστικά τείνει να αυξάνεται. Μια τέτοια αγορά αυξημένης επικινδυνότητας είναι και αυτή των

---

⁸³ Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για την ανάλυση αγοράς και την εκτίμηση της σημαντικής ισχύος στην αγορά βάσει του κοινοτικού πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, (2002/C 165/03).

τεχνολογικών αγαθών και δη των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που καθίστανται ουσιώδη για τη λειτουργία τεχνικών προτύπων. Όπως αναλύθηκε διεξοδικώς στο πρώτο μέρος, τα SEP παρέχουν στον κάτοχό τους μία εκτεταμένη δύναμη στην αγορά, καθώς αφορούν «πατέντες» που είναι ουσιώδεις για τη λειτουργία ενός συγκεκριμένου τεχνικού προτύπου που έχει θεσπιστεί από τη βιομηχανία και άρα μόλις εφαρμοστούν είναι δύσκολο μετά να αντικατασταθούν. Αυτό συμβαίνει διότι πλέον από το στάδιο της καθιέρωσής τους, η όλη βιομηχανία «χτίζεται» πάνω και γύρω από αυτά. Συμπερασματικά, οι πιθανότητες ενός κατόχου SEP να αποκτήσει δεσπόζουσα θέση είναι κατά πολύ αυξημένες.

Η αντίληψη δε αυτή διαπιστώνεται και από το γεγονός ότι οι Οργανισμοί Τυποποίησης προτρέπουν τους κατόχους τους να παραχωρούν τα συγκεκριμένα διπλώματα ευρεσιτεχνίας υπό όρους FRAND, δηλαδή με δίκαιους, εύλογους και άνευ διακρίσεων όρους. Κατ' αυτόν τον τρόπο οι SSOs επιδιώκουν αφενός την ευρεία διάδοση και χρήση ενός τεχνικού προτύπου, κάτι που ωφελεί συγχρόνως και τους ιδιοκτήτες των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που ενσωματώνονται σε αυτό, αφετέρου δε αυτό επιτυγχάνεται χωρίς την αναγνώριση κάποιου «άδικου» διαπραγματευτικού πλεονεκτήματος υπέρ τους.

Εντούτοις θα πρέπει να επισημανθεί ότι η προσχώρηση στους όρους FRAND όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, είναι αμιγώς εθελοντική για τους κατόχους SEP και όχι συνεπώς δεσμευτική. Περαιτέρω δε και η ίδια ακόμη η έννοια των όρων FRAND δεν είναι πάντοτε επαρκώς αποσαφηνισμένη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα αρκετοί κάτοχοι SEP να επιλέγουν μεν σε ένα πρώτο στάδιο να δεσμευτούν υπό τη συνθήκη αυτών των όρων, αμφισβητώντας όμως στη συνέχεια το πως αυτοί θα πρέπει να ερμηνευθούν και υπό ποιες προϋποθέσεις θα πρέπει να εφαρμοστούν.

8.3.1. Περιπτώσεις οι οποίες δύνανται να υποδεικνύουν την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης σε σχέση με τα SEP.

Σε κάθε περίπτωση, η κατοχή ενός SEP δύναται να υποδηλώνει την ύπαρξη μίας δεσπόζουσας θέσης για τον δικαιούχο του αφού το τεχνικό πρότυπο που το ενσωματώνει

είναι κατά κανόνα αναγκαίο για την παραγωγή και συνεπώς αυτός θα πρέπει να το παρέχει στους υπόλοιπους ανταγωνιστές του. Επιπροσθέτως, η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης από έναν SEP-holder μπορεί να τεκμαίρεται και από το γεγονός ότι η αγορά έχει ήδη «κλειδώσει» (locked-in) σε ένα συγκεκριμένο standard το οποίο εμπεριέχει ένα ουσιώδες για αυτό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, με αποτέλεσμα να καθίσταται πλέον δύσκολο για τους υπάρχοντες ή δυνητικούς ανταγωνιστές να το ανταγωνιστούν και να διεκδικήσουν μερίδιο στην αγορά.

Ένα επιπλέον βασικό κριτήριο που δύναται να μαρτυρήσει το εάν ο SEP-holder κατείχε εκ των προτέρων μία δεσπόζουσα θέση στην αγορά ή αν αντιθέτως την κατέκτησε λόγω της ενσωμάτωσης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας του στο τεχνικό πρότυπο, είναι και αν ανεξάρτητα από αυτό, ο κάτοχος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας θα είχε εντούτοις την ίδια θέση στην αγορά. Αν τελικώς, είχε ελλείψει αυτού περισσότερες ανταγωνιστικές πιέσεις από τις άλλες επιχειρήσεις, τότε αυτό σημαίνει ότι το τεχνικό πρότυπο πράγματι του έδωσε ένα σημαντικό προβάδισμα που άλλως δεν θα είχε.

Ένα άλλο δείγμα που μπορεί να υπονοεί την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης ενός SEP-holder, μπορεί να είναι και ο τρόπος καθορισμού της αξίας της εφεύρεσής του πριν και μετά την ενσωμάτωσή της στο τεχνικό πρότυπο. Εάν δηλαδή πριν την ενσωμάτωση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας η τεχνολογία του κοστολογούταν διαφορετικά, για παράδειγμα σε χαμηλότερη τιμή, ενώ στη συνέχεια αυτή αυξήθηκε λόγω της αναγκαιότητάς της για την αγορά, αυτό συνιστά ένδειξη ότι ο SEP-holder μπορεί πλέον να δρα ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές του.

Συνάμα ένα άλλο σημαντικό σημάδι για την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης από την πλευρά ενός κατόχου SEP είναι και το πως αυτός χειρίζεται τους όρους FRAND στις συμβατικές του σχέσεις με τους δικαιοδόχους του. Όπως έχει ήδη άλλωστε τονιστεί η δεσπόζουσα θέση εγκυμονεί κινδύνους για τον ανταγωνισμό καθώς ο κάτοχός της μπορεί να την χρησιμοποιήσει καταχρηστικά. Ωστόσο δεν τίθεται ζήτημα εφόσον ο κάτοχος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας το παραχωρεί υπό δίκαιους, εύλογους και άνευ διακρίσεων όρους. Λόγω λοιπόν των κινδύνων που εγκυμονεί η δεσπόζουσα θέση για την οικονομική

αγορά η ευθύνη της μετατίθεται στους κατόχους της, ώστε αυτοί να μην προβαίνουν σε πρακτικές που στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό⁸⁴.

8.3.2 Είναι τελικά ο SEP-holder prima facie dominant;

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επισημάνει ότι ακόμα και αν η υιοθέτηση κάποιου τεχνικού προτύπου μπορεί να δημιουργήσει ή να αυξήσει τη δύναμη των κατόχων SEP στην αγορά, η κατοχή ή η άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτό, δεν συνιστά συγχρόνως και τεκμήριο ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης⁸⁵.

Αναμφίβολο είναι πάντως το ότι η δύναμη του patent holder αυξάνεται από τη στιγμή που το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας του εφαρμόζεται σε ένα τεχνικό πρότυπο. Το γεγονός όμως αυτό καθαυτό δεν θα πρέπει να οδηγεί αυτόματα και στο συλλογισμό ότι η αύξηση δύναμης συνεπάγεται απαραίτητως, υπό μορφή *conditio sine qua non*, και κατοχή δεσπόζουσας θέσης. Και αυτό διότι υπάρχουν αρκετοί άλλοι παράγοντες που θα πρέπει να συνεξεταστούν και να προσμετρήθουν για την τελική κρίση της κατοχής ή όχι μίας τέτοιας θέσης από έναν SEP-holder. Επί παραδείγματι, ένας παράγοντας που δύναται να δράσει βοηθητικά ως προς την τελική κρίση του ζητήματος είναι η εξάρτηση του SEP-holder από τους «implementers», που δεν είναι άλλοι από τους κατασκευαστές που θα κληθούν να εφαρμόσουν τη συγκεκριμένη τεχνολογία. Οι κατασκευαστές ως επί το πλείστον είναι και αυτοί μεγάλες επιχειρήσεις οι οποίες με τη σειρά τους μπορεί να κατέχουν ισχυρή θέση στην αγορά, συνεπώς το επιχείρημα που θέλει μόνο τους SEP-holders να έχουν ισχυρή διαπραγματευτική ισχύ δεν είναι πάντοτε ακριβές⁸⁶. Προκειμένου, ένα τεχνολογικό αγαθό να βγει στην αγορά και να χρησιμοποιηθεί από τους καταναλωτές θα πρέπει και οι κατασκευαστές να έχουν αποδεχθεί να το

---

⁸⁴ Radostina Parenti «Πολιτική ανταγωνισμού», Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση – 2023, 09/2022.

⁸⁵ “even if the establishment of a standard can create or increase the market power of IPR holders . . . there is no presumption that holding or exercising IPR essential to a standard equates to the possession . . . of market power.” EUROPEAN COMMISSION, Guidelines on the Applicability of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to Horizontal Cooperation Agreements § C(2010) 9274/2, ¶ 269 (2010).

⁸⁶ Arghya Samaddar, “Are the SEP Holders prima facie dominant, leading to a per se assumption of abuse under the competition law”.

εφαρμόσουν. Επομένως, θα μπορούσε να λεχθεί ότι δεν είναι πάντοτε εύκολο να διαπιστωθεί ποιο από τα δύο μέρη ανάμεσα στον SEP-holder ή τον implementer, κατέχει την θέση εκείνη στην αγορά που είναι ικανή να στρεβλώσει τον ανταγωνισμό.

Επομένως, η απάντηση στο ερώτημα του αν ο SEP-holder είναι *prima facie* κάτοχος δεσπόζουσας θέσης θα πρέπει να είναι αρνητική. Κι αυτό διότι υπάρχουν πολλοί περισσότεροι παράγοντες που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε κάθε περίπτωση ξεχωριστά, θέση την οποία ασπάζεται όπως προελέχθη και η Ε.Ε. στις Οδηγίες της για την εφαρμογή του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ⁸⁷.

9. ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΕΝΟΣ SEP-HOLDER ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ.

Ακολουθώντας τον συλλογισμό του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ, η πρώτη βαθμίδα εξέτασης για την απαγόρευση που καθιερώνει, είναι η κρίση της ύπαρξης ή μη κάποιας δεσπόζουσας θέσης στην υπό εξέταση σχετική αγορά, και εφόσον η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι θετική, τότε εν συνεχεία θα πρέπει να εξεταστεί αν και κατά πόσο αυτός που την κατέχει δρα καταχρηστικώς. Σε αυτό το σημείο επομένως θα πρέπει να αναλυθεί το δεύτερο σκέλος του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, ήτοι η καταχρηστικότητα, και πιο συγκεκριμένα οι πρακτικές εκείνες στις οποίες δύνανται να εκπέσουν οι κάτοχοι SEP όταν πλέον έχουν μία ηγετική θέση στην αγορά.

9.1. Τύποι Καταχρηστικών Πρακτικών που Δύναται να Προβεί ο SEP-holder.

Οι κύριες κατηγορίες/τύποι καταχρηστικών πρακτικών είναι δύο. Η πρώτη κατηγορία αφορά περιπτώσεις όπου η επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση εφαρμόζει πρακτικές που αποκλείουν τους ανταγωνιστές της από την αγορά (αγγλ.: *exclusionary practices*). Η δεύτερη κατηγορία αφορά περιπτώσεις κατά τις οποίες η επιχείρηση προβαίνει σε εκμετάλλευση αυτής της ισχυρής της θέσης έναντι των ανταγωνιστών της (αγγλ.: *exploitative practices*).

---

⁸⁷ Βλέπε σημείωση 85.

Πιο συγκεκριμένα συμπεριφορές που έχουν κριθεί πως ανήκουν στην πρώτη κατηγορία σε σχέση με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας από επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση είναι κυρίως η άρνηση αδειοδότησης ή συμφωνίας («refusal to licence or to deal»), οι συμφωνίες αποκλειστικότητας («exclusive dealing»), οι εκπτώσεις («rebates»), η επιθετική τιμολόγηση («predatory pricing»), η συμπίεση περιθωρίου («margin squeeze») και τέλος η διακριτική τιμολόγηση («price discrimination»). Αντίστοιχα συμπεριφορές οι οποίες εντάσσονται στη δεύτερη κατηγορία, αυτή δηλαδή της καταχρηστικής εκμετάλλευσης της θέσης αδυναμίας των ανταγωνιστών, είναι η υπερβολική τιμολόγηση στην παραχώρηση της άδειας του διπλώματος ευρεσιτεχνίας («excessive pricing»), οι συμφωνίες δέσμευσης και ομαδοποίησης («tying and bundling agreements»), η ενέδρα με ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας («patent ambush») και η καταχρηστική άσκηση προσφυγών («abusive litigation»).

Εκ των ως άνω αναφερθέντων πρακτικών στη νομολογία του ΔΕΕ αναφορικά με την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης μέσω της κατοχής ενός SEP συναντώνται ιδιαίτερος, και είναι άλλωστε αυτές στις οποίες θα δοθεί ακολούθως έμφαση, οι πρακτικές του αποκλεισμού («refusal to licence or to deal»), η ενέδρα με ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας («patent ambush»), η υπερβολική τιμολόγηση στην παραχώρηση της άδειας του διπλώματος ευρεσιτεχνίας («excessive pricing»), καθώς και η καταχρηστική άσκηση προσφυγών («abusive litigation»).

10. ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ ΛΟΓΩ ΑΡΝΗΣΗΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ.

10.1. Η Περίπτωση Αποκλεισμού: «Refusal to Licence or to Deal» από έναν SEP-Holder.

Σύμφωνα με την παράγραφο 75 στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁸⁸ οποιαδήποτε εταιρεία είτε κατέχει δεσπόζουσα θέση είτε όχι έχει το δικαίωμα να επιλέγει

---

⁸⁸ "...the Commission starts from the position that, generally speaking, any undertaking, whether dominant or not, should have the right to choose its trading partners and to dispose freely of its property." Communication from the Commission — Guidance on the Commission's enforcement priorities in applying Article 82 of the EC Treaty to abusive exclusionary conduct by dominant undertakings (Text with EEA relevance), C 45/7, 24.2.2009.

ποιοι θα είναι η εμπορικοί της εταιρείοι, άλλα και σε ποιους θα διαθέσει τα προϊόντα και τις υπηρεσίες της. Η θέση αυτή της Ε.Ε απορρέει από μια πάγια αρχή του δικαίου, αυτή της ελευθερίας των συμβάσεων. Αντίστοιχα, όπως αναλύθηκε στο πρώτο μέρος, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που ανήκουν στην κατηγορία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (IPR rights) προσδίδουν στον κάτοχό τους ένα αποκλειστικό/απόλυτο δικαίωμα να το διαθέτει όπως επιθυμεί ο ίδιος. Επομένως, η άρνηση αδειοδότησης ή συμφωνίας δε συνιστά καταρχήν καταχρηστική συμπεριφορά που υπάγεται στο άρθρο 102 ΣΛΕΕ, καθώς η ελευθερία των συμβάσεων ισχύει και στην περίπτωση των IPR rights.

Οι επιχειρήσεις εν ολίγοις έχουν τη δυνατότητα επιλογής να διαθέσουν ή όχι τα αγαθά τους, καθώς και τη δυνατότητα να επιλέξουν εάν και με ποιόν θα συμβληθούν. Επομένως, το ερώτημα που ευλόγως τίθεται εδώ είναι αν αυτή η πάγια αρχή της συμβατικής ελευθερίας δύναται να καμφθεί αν κριθεί ότι ασκείται καταχρηστικώς και έρχεται συνεπώς σε σύγκρουση με το άρθρο 102 ΣΛΕΕ. Η προβληματική δε αυτή είναι ακόμη πιο έντονη στην περίπτωση των SEP, και αυτό διότι αν και αυτά ανήκουν μεν στην ευρύτερη κατηγορία των IPR rights ως διπλώματα ευρεσιτεχνίας, είναι εντούτοις απαραίτητα για τη λειτουργία μίας συγκεκριμένης τεχνολογίας, ενός δηλαδή τεχνικού προτύπου, πράγμα που τα καθιστά αναντικατάστατα. Άρα σε αυτή την περίπτωση η διάθεσή τους είναι απολύτως αναγκαία τόσο για τους κατασκευαστές όσο και για τους καταναλωτές άλλα και για την πρόοδο της τεχνολογίας εν γενεί.

Η απάντηση στο παραπάνω ερώτημα της κάμψης της συμβατικής ελευθερίας, έχει δοθεί από τη νομολογία του ΔΕΕ μέσω μιας σειράς αποφάσεων οι οποίες κατοχύρωσαν ορισμένα κριτήρια, τα οποία εάν συντρέχουν σωρευτικώς υπό κάποιες «εξαιρετικές περιστάσεις» είναι ικανά να καταδείξουν πως η άρνηση αδειοδότησης μπορεί να συνιστά κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης.

Είναι αναγκαίο δε να αναφερθεί ότι τα κριτήρια αυτά που συνιστούν τις «εξαιρετικές περιστάσεις» (αγγλ. «*exceptional circumstances*») και τα οποία ανέπτυξε στο συλλογισμό του το ΔΕΕ, βασίζονται καταρχήν στο δόγμα που είχε ήδη διαπλαστεί από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα στις Η.Π.Α μέσω της αντιμονοπωλιακής νομολογίας του Supreme Court, αποκαλούμενη στα αγγλικά ως «*essential facilities doctrine*»⁸⁹ που σημαίνει «η νομική θεωρία

---

⁸⁹ OCDE/GD (96)113 "THE ESSENTIAL FACILITIES CONCEPT".

των αναγκαίων παροχών». Η συγκεκριμένη θεωρία έχει ως στόχο να προσδιορίσει πότε μια παροχή είναι αναγκαία/ουσιώδης για την αγορά και κατ' επέκταση πότε είναι υποχρεωτικό να διατεθεί σε μία εύλογη τιμή.

Με άλλα λόγια, σε αντίθεση με την αρχή της συμβατικής ελευθερίας όπου ο καθένας επιλέγει ελεύθερα εάν θα διαθέσει ή όχι τα αγαθά του σε τρίτους, στην περίπτωση της θεωρίας των αναγκαίων παροχών, όταν ένα αγαθό κρίνεται ουσιώδες για την αγορά, τότε ο κάτοχός του δεν διαθέτει διακριτική ευχέρεια στην εκμετάλλευσή του, αλλά θα πρέπει να το διαθέσει υπό δίκαιους όρους, ούτως ώστε να μην επέρχονται βλαπτικές συνέπειες στον ανταγωνισμό. Η θεωρία δε αυτή στηρίζεται στην ύπαρξη δύο κάθετων αγορών, του «upstream market», το οποίο αποτελείται από τις επιχειρήσεις που πωλούν το αναγκαίο/ουσιώδες προϊόν-εφεύρεση, και του «downstream market» το οποίο αποτελείται από τις επιχειρήσεις/κατασκευαστές που αγοράζουν το βασικό προϊόν και το προσθέτουν μαζί με τα δικά τους μέρη στο τελικό προϊόν (π.χ. οι κατασκευαστές τηλεφώνων αγοράζουν την τεχνολογία για 4G δίκτυα ή την τεχνολογία για τις θύρες Type-C).

Η βασικότερη δικαστική υπόθεση στις Η.Π.Α η οποία κατέδειξε και ορισμένα κριτήρια για την εφαρμογή της EFD (essential facilities doctrine) είναι η « *MCI Communications v. AT&T. (1983)* ». Τα κριτήρια που έθεσε το δικαστήριο στην υπόθεση αυτή είναι τα εξής: Θα πρέπει αρχικά να υπάρχει έλεγχος της ουσιώδους παροχής από μία επιχείρηση με μονοπωλιακή θέση και άρνηση της παραχώρησής της σε τρίτους ανταγωνιστές. Επιπλέον θα πρέπει να υφίσταται πρακτική αδυναμία των ανταγωνιστών αυτών να αντιγράψουν την βασική ουσιώδη παροχή, ενώ τέλος θα πρέπει να θεμελιώνεται ο λόγος για τον οποίο είναι αναγκαία η διευκόλυνση των ανταγωνιστών μέσω της παραχώρησης της άδειας χρήσης. Τα κριτήρια δε αυτά θα πρέπει κατά το δικαστήριο να εξετάζονται συνολικά ούτως ώστε να συντρέχουν σωρευτικώς.

10.2. Οι Αποφάσεις του ΔΕΕ που Διαμόρφωσαν τα Κριτήρια των «Εξαιρετικών Περιστάσεων».

Ακρογωνιαίο λίθο της σύγκρουσης του δικαίου του ανταγωνισμού με τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας συνιστά μια σειρά αποφάσεων του ΔΕΕ που αφορούν την άρνηση αδειοδότησης των κατόχων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας («refusal to licence»). Εκ πρώτης και όπως έχει ήδη καταστεί σαφές, η άρνηση αδειοδότησης δεν μπορεί να επαρκεί από μόνη της για να στοιχειοθετήσει μία κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης. Αυτό επισημαίνεται άλλωστε και από το ΔΕΕ μέσα από την υπόθεση, *Volvo v. Veng*⁹⁰, καθώς σύμφωνα με το δικαστήριο «... η εξουσία του δικαιούχου του προστατευόμενου υποδείγματος να εμποδίζει τρίτους να κατασκευάζουν και να πωλούν, χωρίς τη συναίνεσή του, προϊόντα που αποτελούν υλοποίηση του υποδείγματος συνιστά την ίδια την ουσία του αποκλειστικού του δικαιώματος. Κατά συνέπεια, η επιβολή στο δικαιούχο του προστατευόμενου προτύπου της υποχρέωσης να παραχωρεί σε τρίτους, έστω και έναντι ευλόγων δικαιωμάτων εκμεταλλεύσεως, την άδεια να προμηθεύουν προϊόντα που αποτελούν υλοποίηση του υποδείγματος θα ισοδυναμούσε με στέρηση του δικαιούχου από το αποκλειστικό του δικαίωμα· άρα, η άρνηση παραχωρήσεως τέτοιας άδειας δεν συνιστά, αυτή καθαυτή, καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης.».

Ενώ όμως η υπόθεση *Volvo* εμμένει στην θεμελιώδη αρχή της συμβατικής ελευθερίας και στο αποκλειστικό δικαίωμα του κατόχου της διανοητικής ιδιοκτησίας να το εκμεταλλεύεται όπως αυτός επιθυμεί, αντιθέτως στην υπόθεση *Magill*⁹¹ το ΔΕΕ προχωρά ένα βήμα παραπέρα με την αναφορά για πρώτη φορά της έννοιας των «εξαιρετικών περιστάσεων». Η έννοια αυτή σημαίνει ότι μία ενδεχόμενη άρνηση αδειοδότησης από τον κάτοχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας μπορεί μεν καταρχήν να είναι νόμιμη, δύναται δε όμως υπό ορισμένες «εξαιρετικές περιστάσεις» να θεωρηθεί και ως κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης. Η συγκεκριμένη υπόθεση ανέκυψε ανάμεσα σε τρία τηλεοπτικά κανάλια (BBC, ITP, RTE) τα οποία αρνήθηκαν να παράσχουν την άδεια χρήσης για τη δημιουργία συγκεντρωτικού TV-guide από την εταιρία *Magill TV Guide Ltd*. Τα κανάλια αυτά τύπωναν το καθένα ξεχωριστά το δικό τους πρόγραμμα τηλεόρασης. Η δε εταιρία

---

⁹⁰ *Case C-238/87, Volvo v. Veng [1988]*. Η συγκεκριμένη υπόθεση αφορούσε την προστασία του σχεδιασμού σε μεμονωμένα μέρη του αυτοκινήτου.

⁹¹ *Cases C-241/91 P and C-242/91 P, Radio Telefis Eireann (RTE) and Independent Television Publications Ltd (ITP) v Commission of the European Communities [1995]*.

Magill θέλησε να της χορηγηθούν τα δικαιώματα προκειμένου να δημιουργήσει ένα έντυπο με τα τηλεοπτικά προγράμματα και των τριών καναλιών.

Η υπόθεση έφτασε στο ΔΕΕ το οποίο και έκρινε ότι οι τρεις εμπλεκόμενες εταιρίες χρησιμοποίησαν τα IPR rights τους σαν εργαλείο «προκειμένου να αποκλείσουν κάθε πιθανό ανταγωνισμό από [μια δευτερογενή] αγορά»⁹² (στοιχείο του περιορισμού της καινοτομίας) με αποτέλεσμα να στερείται ένα προϊόν από τους καταναλωτές το οποίο πολύ πιθανόν να είχε ζήτηση⁹³ (στοιχείο της ζήτησης). Επιπλέον, συμπλήρωσε το ΔΕΕ ότι η άρνηση αδειοδότησης στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν δικαιολογούταν αντικειμενικά⁹⁴ (στοιχείο της αδικαιολόγητης άρνησης). Τέλος επισήμανε ότι η άρνηση των ραδιοτηλεοπτικών εταιριών να παρέχουν πρόσβαση στις πληροφορίες για τα τηλεοπτικά τους προγράμματα εμπόδιζε την εταιρία Magill να εκδώσει έναν ολοκληρωμένο τηλεοπτικό κατάλογο, με αποτέλεσμα η πρόσβαση αυτή να καθίσταται απαραίτητη⁹⁵ (στοιχείο της αναγκαιότητας). Το Δικαστήριο κατά αυτόν τον τρόπο αν και αρχικά διατήρησε την επιφύλαξη πως «όσον αφορά τη δεσπόζουσα θέση, πρέπει κατ' αρχάς να υπομνησθεί ότι η απλή κατοχή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας δεν μπορεί να απονείμει μια τέτοια θέση»⁹⁶, εντούτοις συνέχισε περιορίζοντας το εύρος της αρχής αυτής, καταλήγοντας στις τέσσερις επιμέρους κρίσεις που ειπώθηκαν ως άνω και που αποτελούν τα κριτήρια για την εφαρμογή του κανόνα των εξαιρετικών περιστάσεων.

Συνεχίζοντας την τάση αυτή στη νομολογία του, το ΔΕΕ σε μία επόμενη υπόθεση, την γνωστή ως IMS Health⁹⁷ προσέφυγε στο ίδιο σκεπτικό των εξαιρετικών περιστάσεων που είχε καθιερώσει με την υπόθεση Magill. Εν προκειμένω μία εταιρία, η IMS Health η οποία δραστηριοποιούταν στον τομέα συλλογής δεδομένων για τις πωλήσεις φαρμακευτικών προϊόντων, ανέπτυξε και διέθεσε μια βάση δεδομένων που αφορούσε τις περιφερειακές πωλήσεις φαρμακευτικών προϊόντων στη Γερμανία. Αυτή η βάση δεδομένων που είχε τη «δομή μωσαϊκού», (αγγλ. «brick structure»), την παρείχε η εταιρία σε φαρμακεία και ιατρεία δωρεάν, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός de facto standard. Αυτό είχε ως

---

⁹² Βλέπε σημείωση 91 παράγραφος 56

⁹³ Βλέπε σημείωση 91 παράγραφος 54

⁹⁴ Βλέπε σημείωση 91 παράγραφος 55

⁹⁵ Βλέπε σημείωση 91 παράγραφος 53

⁹⁶ Βλέπε σημείωση 91 παράγραφος 46

⁹⁷ C-418/01, IMS Health GmbH & Co. OHG [2004]

αποτέλεσμα οι πελάτες της IMS Health (φαρμακεία και ιατρεία) να προσαρμόσουν τα πληροφορικά τους συστήματα άλλα και τα συστήματα διανομής τους, προκειμένου να ανταποκρίνονται στη συγκεκριμένη βάση δεδομένων, καθιστώντας κατά αυτόν τον τρόπο τη «δομή μωσαϊκού» τον κανόνα στην οικεία αγορά. Ωστόσο, οι ανταγωνιστές της (NDC Health GmbH & Co. KG) θέλησαν και οι ίδιοι να δημιουργήσουν μια παρόμοια «δομή μωσαϊκού» στις βάσεις δεδομένων τους, με την IMS Health να διατείνεται πως παραβιάζονται έτσι τα πνευματικά της δικαιώματα. Περαιτέρω αρνήθηκε να παραχωρήσει και την όποια άδεια χρήσης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας της στην NDC.

Το ΔΕΕ σε αυτήν την υπόθεση ακολουθώντας τον νομικό συλλογισμό της Magill επισήμανε και πάλι ότι αν και η άρνηση από μόνη της δεν συνιστά κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, εντούτοις αν συντρέχουν κάποιες εξαιρετικές περιστάσεις δύναται να συμβαίνει το αντίθετο. Το Δικαστήριο λοιπόν επισήμανε και εξέτασε τέσσερα επιμέρους στοιχεία για να καταλήξει στην οριστική του κρίση. Πρώτον, θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη το «απαραίτητο» (αγγλ. «indispensability») του συγκεκριμένου IPR right στην οικεία αγορά⁹⁸, δεύτερον η αναγκαιότητα ενός νέου προϊόντος για τα οποία ενδέχεται να υφίσταται ζήτηση από την πλευρά των καταναλωτών⁹⁹, τρίτον το αν το προϊόν αφορά την πρωτογενή αγορά ή το επίμαχο προϊόν αφορά τη δευτερογενή αγορά, δηλαδή χρησιμοποιείται για να παραχθεί ένα άλλο προϊόν¹⁰⁰. Τέταρτον δε και τελευταίο θα πρέπει να εξεταστεί αν η άρνηση του κατόχου IPR right είναι αντικειμενική¹⁰¹.

Το ΔΕΕ εξετάζοντας τα παραπάνω στοιχεία σωρευτικά στην υπό κρίση υπόθεση, αποφάνθηκε ότι η άρνηση αδειοδότησης εκ μέρους της IMS Health συνιστούσε κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης. Το κρίσιμο ωστόσο, στη συγκεκριμένη υπόθεση σε σχέση με την υπόθεση Magill είναι ότι τα κριτήρια των εξαιρετικών περιστάσεων διατυπώνονται με μεγαλύτερη σαφήνεια από το Δικαστήριο και αναπτύσσονται επαρκέστερα. Με τη σκυτάλη να δίνεται σε μια ακόμα σημαντική απόφαση του ΔΕΕ απέναντι στη Microsoft Corp. η οποία και αυτή αφορούσε μία περίπτωση άρνησης άδειας χρήσης.

---

⁹⁸ Βλέπε σημείωση 97 παράγραφος 28

⁹⁹ Βλέπε σημείωση 97 παράγραφος 48 & 49

¹⁰⁰ Βλέπε σημείωση 97 παράγραφος 42

¹⁰¹ Βλέπε σημείωση 97 παράγραφος 37 & 51

Η υπόθεση *Microsoft Corp. v Commission* ανέκυψε όταν η εν λόγω εταιρία αρνήθηκε στην εταιρία «*Sun Microsystems (Sun)*» να της παραχωρήσει πληροφορίες δια-λειτουργικότητας του λειτουργικού συστήματος των Windows («*Windows operating system*»). Το Γενικό Δικαστήριο και σε αυτήν την περίπτωση ανέτρεξε στις υποθέσεις *Magill & IMS Health* και έκρινε πως η *Microsoft Corp* είχε οιονεί μονοπώλιο στην αγορά των λειτουργικών συστημάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών και δίχως την πρόσβαση στις πληροφορίες δια-λειτουργικότητας οι άλλες εταιρίες δεν θα μπορούσαν να την ανταγωνιστούν με αποτελεσματικό τρόπο. Ταυτόχρονα το Δικαστήριο αντέκρουσε το επιχείρημα της εταιρίας ότι υπήρχαν εξίσου άλλες εταιρίες όπως η Linux που παρέχουν εναλλακτικά λειτουργικά συστήματα καθώς όπως επισημαίνεται στην απόφαση «...η δια-λειτουργικότητα με το περιβάλλον των *Windows* είναι ένας παράγοντας του οποίου ο ρόλος στην καθιέρωση των λειτουργικών συστημάτων *Windows* ...είναι καθοριστικός.»¹⁰².

Αναφορικά δε με την εξάλειψη του αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην δευτερογενή αγορά, στην απόφαση τονίζεται ότι «δεν είναι αναγκαίο να αποδειχθεί η εξάλειψη κάθε μορφής ανταγωνισμού στην αγορά. Για να στοιχειοθετηθεί παράβαση του άρθρου 82 ΕΚ (σημ. τωρινό 102 ΣΛΕΕ), αυτό που έχει σημασία είναι το κατά πόσον η επίμαχη άρνηση ενέχει τον κίνδυνο ή είναι ικανή να εξαλείψει κάθε είδους ουσιαστικό ανταγωνισμό στην αγορά»¹⁰³. Εδώ το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι επί της εξάλειψης του ανταγωνισμού αρκεί η απόδειξη πιθανολόγησης και όχι βεβαιότητας. Ενώ αναφορικά με το κριτήριο της παρεμπόδισης καθιέρωσης ενός καινούριου προϊόντος, το ΔΕΕ επισήμανε ότι οι καταναλωτές είχαν «εγκλωβιστεί»¹⁰⁴ στην επιλογή των λειτουργικών συστημάτων της *Microsoft Corp.* γιατί ήταν τα μόνα ικανά να δια-λειτουργήσουν με τα *Windows*. Επιπροσθέτως, η άρνηση αυτή της εταιρίας δρούσε αποθαρρυντικά για τους ανταγωνιστές της με αποτέλεσμα να μην αναπτύσσουν και να διαθέτουν στην αγορά λειτουργικά συστήματα με νέα καινοτόμα χαρακτηριστικά στα όποια θα ανταποκρίνονταν οι καταναλωτές¹⁰⁵, με τη δράση επομένως της *Microsoft Corp.* να λειτουργεί βλαπτικά προς αυτούς. Τέλος, σε σχέση με το αν η άρνηση αυτή ήταν

---

¹⁰² T-201/04, *Microsoft Corp.* κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων [2007], παράγραφος 393

¹⁰³ Βλέπε σημείωση 102 παράγραφος 563

¹⁰⁴ Βλέπε σημείωση 102 παράγραφος 651

¹⁰⁵ Βλέπε σημείωση 102 παράγραφος 653

δικαιολογημένη και αντικειμενική επειδή αφορούσε δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας και η συγκριμένη τεχνολογία που είχε αναπτύξει η εταιρεία ήταν απόρρητη, το Δικαστήριο αποφάνθηκε και πάλι αρνητικά επισημαίνοντας ότι «είναι συνήθης πρακτική των επιχειρηματιών του επίμαχου κλάδου η γνωστοποίηση σε τρίτους των πληροφοριών που προορίζονται για τη διευκόλυνση της διαλειτουργικότητας με τα προϊόντα τους»¹⁰⁶.

Σε όλες τις παραπάνω αποφάσεις η κοινή συνισταμένη είναι η άρνηση από έναν κάτοχο ορισμένου δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας (IPR rights) να το διαθέσει σε μια εταιρεία που ανήκει στη δευτερογενή αγορά (downstream market). Τόσο δε με βάση τη θεωρία των «essential facilities» όσο και με τη θεωρία των «εξαιρετικών περιστάσεων» καταδεικνύεται πως ο κοινός παρονομαστής που λαμβάνεται υπόψη από τους δικαστές είναι η ύπαρξη του απαραίτητου στοιχείου του IPR right γενικότερα για την αγορά και ειδικότερα για τους καταναλωτές, καθώς η άρνηση αδειοδότησης εμποδίζει έτσι ένα νέο και καινοτόμο προϊόν να καθιερωθεί σε αυτήν. Και εφόσον η νομολογία προβαίνει σε αυτές τις κρίσεις για τα κοινά δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, a fortiori δεν θα μπορούσε να μην συμβαίνει το ίδιο και όταν τίθεται υπό εξέταση η άρνηση μίας άδειας χρήσης για ένα SEP, το οποίο εξ ορισμού ανήκει στην κατηγορία εκείνη των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που είναι απαραίτητα για τη λειτουργία μιας τεχνολογίας.

Σχετικό ζήτημα ανέκυψε μάλιστα στη υπόθεση που απασχόλησε πρόσφατα το Δικαστήριο της Ε.Ε., σχετικά με την άρνηση αδειοδότησης ενός SEP, και κατά πόσον αυτή συνιστούσε καταχρηστική συμπεριφορά στα πλαίσια του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ. Η υπόθεση αυτή υπ' αρ. C-170/13, αφορούσε τη γνωστή εταιρεία Huawei Technologies.

Η συγκεκριμένη υπόθεση προέκυψε όταν δεν κατέστη εφικτή η σύναψη σύμβασης παραχώρησης άδειας χρήσης ενός SEP που κατείχε η εταιρεία Huawei προς την εταιρεία ZTE Corp. Πρακτική η οποία θεωρήθηκε από τη δυνητική δικαιούχο ως καταχρηστική και υπαχθείσα στο άρθρο 102 της ΣΛΕΕ. Οι δύο εταιρίες ανήκαν στον τομέα των τηλεπικοινωνιών με την Huawei ωστόσο να κατέχει ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, που εφαρμοζόταν στο LTE standard¹⁰⁷, και το οποίο ο ETSI είχε δηλώσει ως απαραίτητο για το

---

¹⁰⁶ Βλέπε σημείωση 102 παράγραφος 702

¹⁰⁷ LTE (Long Term Evolution) αποτελεί ένα τεχνικό πρότυπο που αφορά ασύρματη επικοινωνία δεδομένων υψηλής ταχύτητας για τα κινητά τηλέφωνα.

εν λόγω τεχνικό πρότυπο, καθιστώντας το πλέον SEP. Από την άλλη η εταιρεία ZTE Corp. κατασκεύαζε προϊόντα τα οποία εφάρμοζαν το συγκεκριμένο τεχνικό πρότυπο με αποτέλεσμα να χρησιμοποιεί συνάμα και το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας της Huawei, χωρίς ωστόσο να πληρώνει τα αντίστοιχα δικαιώματα για την άδεια χρήσης του. Προκειμένου, η ZTE να χρησιμοποιεί νομίμως το συγκεκριμένο SEP οι δύο πλευρές προχώρησαν σε διαπραγματεύσεις για να παραχωρηθεί η άδεια χρήσης του υπό δίκαιους, εύλογους και άνευ διακρίσεων όρους (FRAND terms). Παρά ταύτα οι διαπραγματεύσεις δεν οδήγησαν στη επέλευση οποιασδήποτε συμφωνίας με την υπόθεση να φτάνει στο ΔΕΕ.

Το Δικαστήριο αναγνώρισε αρχικώς την αναγκαιότητα της διατήρησης ισορροπίας ανάμεσα στην προστασία αφενός του κατόχου ενός δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας και αφετέρου στον ελεύθερο και αστρέβλωτο ανταγωνισμό, συνεχίζοντας την κρίση του βασιζόμενο στις προγενέστερες αποφάσεις «Volvo», «Magill» και «IMS Health». Επανάλαβε λοιπόν, ότι η διάθεση ή μη, ενός δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας από τον κάτοχό του (σημ.: ακόμα και από κάτοχο με δεσπόζουσα θέση) αποτελεί ένα από τα κύρια προνόμια αυτού, το οποίο μάλιστα απορρέει από την αποκλειστικότητα αυτών των δικαιωμάτων¹⁰⁸ και άρα η μη διάθεση της άδειας χρήσης μπορεί να θεωρηθεί ως καταχρηστική συμπεριφορά κατά το άρθρο 102 ΣΛΕΕ μόνον υπό εξαιρετικές περιστάσεις¹⁰⁹.

Μολονότι μέχρι αυτό το σημείο υφίσταται πλήρης ταύτιση με τις προηγούμενες αποφάσεις της νομολογίας του ΔΕΕ, το Δικαστήριο εντούτοις στη συγκεκριμένη υπόθεση διαπίστωσε μια ουσιώδη διαφοροποίηση, η οποία έγκειται στο αυταπόδεικτο του απαραίτητου στοιχείου των εξαιρετικών περιστάσεων που υπάρχει στην περίπτωση των SEP, κάτι που στα non-SEP θα πρέπει να διερευνάται κατά περίπτωση. Και αυτό συμβαίνει γιατί όταν ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας είναι ουσιώδες «είναι αδύνατον για τεχνικούς λόγους να κατασκευαστούν προϊόντα σύμφωνα με το πρότυπο χωρίς να θίγεται η εν λόγω ιδιοκτησία.»¹¹⁰. Ταυτόχρονα το γεγονός ότι το τεχνικό πρότυπο έχει τεθεί από οργανισμό τυποποίησης (εδώ τον ETSI) καθιστά «την εκμετάλλευσή του απαραίτητη για κάθε ανταγωνιστή που επιδιώκει να κατασκευάσει προϊόντα σύμφωνα με το τεχνικό

---

¹⁰⁸ C-170/13, Huawei Technologies Co. Ltd v Commission [2015] παράγραφος 46

¹⁰⁹ Βλέπε σημείωση 108 παράγραφος 47

¹¹⁰ Βλέπε σημείωση 108 παράγραφος 19

πρότυπο με το οποίο συνδέεται.»¹¹¹. Επιπλέον, το Δικαστήριο συμπλήρωσε ότι το χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί τα SEP από τα non-SEP είναι πως κατά κανόνα τα δεύτερα σε αντίθεση με τα πρώτα «επιτρέπουν στους τρίτους να κατασκευάζουν ανταγωνιστικά προϊόντα αποκλίνοντας από το επίμαχο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, χωρίς να θίγονται οι βασικές λειτουργίες του προϊόντος που τα ενσωματώνει»¹¹².

Παρακολουθώντας τον συλλογισμό της εν λόγω αποφάσεως φαίνεται ότι ο ορισμός του SEP αυτός καθαυτός, πληροί τα τρία εκ των τεσσάρων κριτηρίων της θεωρίας των εξαιρετικών περιστάσεων που καθιέρωσε το ΔΕΕ. Ως προς το πρώτο κριτήριο της θεωρίας αυτής, ήτοι την εξάλειψη ή την σημαντική εξασθένηση του ανταγωνισμού στο downstream market, αυτή ταυτίζεται με το γεγονός ότι ένα SEP είναι απαραίτητο για την κατασκευή νέων προϊόντων από τους εφαρμοστές ενός τεχνικού προτύπου (στοιχείο του περιορισμού της καινοτομίας). Το δεύτερο κριτήριο, αυτό δηλαδή της έλλειψης πραγματικών ή πιθανών εναλλακτικών για τους κατασκευαστές των προϊόντων, στην περίπτωση των SEP προκύπτει άμεσα από το γεγονός ότι ελλείπει παραχώρησης της άδειας χρήσης τους, υφίσταται πραγματική τεχνική αδυναμία κατασκευής προϊόντων που να συμφωνούν με το τεχνικό πρότυπο (στοιχείο του απαραίτητου). Τέλος αναφορικά με το κριτήριο της ζήτησης, αυτό επίσης σχετίζεται άμεσα με την αποκλειστικότητα του SEP, αφού η άρνηση παραχώρησης της άδειας χρήσης του, εμποδίζει άλλα καινοτόμα προϊόντα να εξέλθουν στην αγορά χρησιμοποιώντας την ουσιώδη τεχνολογία του (στοιχείο της ζήτησης). Από τα ως άνω αναφερόμενα προκύπτει ότι το ΔΕΕ οδηγήθηκε στο συμπέρασμα ότι ο πυρήνας της έννοιας του SEP συμπυκνώνει τα τρία επιμέρους κριτήρια της θεωρίας των εξαιρετικών περιστάσεων. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με το Δικαστήριο τεκμαίρεται ότι η άρνηση άδειας χρήσης εκ μέρους του κατόχου SEP συνηγορεί σε καταχρηστική συμπεριφορά σύμφωνα με το 102 ΣΛΕΕ, εφόσον φυσικά πληρείται και το τέταρτο κριτήριο του αδικαιολόγητου της αρνήσεως.

Περαιτέρω στην συγκεκριμένη υπόθεση διαπιστώνεται μία ακόμη ουσιώδης διαφορά σε σχέση με τις προηγούμενες υποθέσεις του ΔΕΕ. Αυτή απορρέει άμεσα από την ίδια τη φύση των υπό κρίση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (SEP) και του γεγονότος ότι αυτά θα

---

¹¹¹ Βλέπε σημείωση 108 παράγραφος 49

¹¹² Βλέπε σημείωση 108 παράγραφος 50

πρέπει κατά κανόνα να παρέχονται στους δικαιούχους υπό όρους FRAND. Κατά συνέπεια μία αδικαιολόγητη άρνηση στην παραχώρηση της άδειας χρήσης τους, καθιστά συγχρόνως και τη διαπραγματευτική συμπεριφορά του κατόχου τους καταχρηστική.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι Οργανισμοί Τυποποίησης για να προχωρήσουν μία διαδικασία ανάπτυξης ενός τεχνικού προτύπου δεσμεύουν τον κάτοχο ενός IPR right που συνδέεται με το εκάστοτε τεχνικό πρότυπο να παραχωρήσει τη χρήση του σε τρίτους υπό όρους FRAND. Αν δε αυτός αρνηθεί τέτοιου είδους δέσμευση, τότε αναστέλλονται από τον οργανισμό οι εργασίες που αφορούν το συγκεκριμένο πρότυπο¹¹³. Στην εξεταζόμενη υπόθεση άλλωστε, η Huawei απευθυνόμενη στον ETSI, είχε αναλάβει τη δέσμευση να παρέχει την πατέντα της υπό όρους FRAND, και σύμφωνα η ZTE ήταν πρόθυμη να συμβληθεί υπό αυτούς τους όρους. Επομένως, το ΔΕΕ κατέληξε ότι υπό αυτές τις συνθήκες πράγματι η άρνηση αδειοδότησης από την Huawei συνιστούσε κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης. Το σκεπτικό του Δικαστηρίου στηρίζεται στο γεγονός ότι μία δέσμευση παραχώρησης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας υπό όρους FRAND εκ μέρους του κατόχου εγκαθιδρύει αυτόματα ένα δικαίωμα προσδοκίας προς τον ενδιαφερόμενο δικαιούχο. Με άλλα λόγια δημιουργεί μια προ-συμβατική υποχρέωση για τον δικαιούχο που αν δεν τηρηθεί εν τέλει συνιστά εκ μέρους του καταχρηστική συμπεριφορά.

Συμπερασματικά, η υπόθεση αυτή αν και εκ πρώτης όψεως ταυτίζεται σε αρκετά σημεία με τις προηγούμενες κρίσεις του Δικαστηρίου, ταυτόχρονα διαφοροποιείται σε μεγάλο βαθμό από αυτές. Συμπτύσσοντας αρχικά τα κριτήρια των εξαιρετικών περιστάσεων και προβαίνοντας σε έναν διασταλτικό τους έλεγχο, το Δικαστήριο κρίνει ότι αυτά επιβεβαιώνονται από την ίδια τη φύση του SEP. Περαιτέρω διαπιστώνει πως η άρνηση αδειοδότησης από τον κάτοχο του συγκεκριμένου διπλώματος ευρεσιτεχνίας τεκμαίρει στην πραγματικότητα την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, εφόσον αυτός φυσικά έχει δεσμευθεί να το παρέχει στους τρίτους υπό όρους FRAND. Το τελευταίο καταδεικνύει άλλωστε κατά πάσα πιθανότητα και το στοιχείο του αδικαιολόγητου της άρνησης του κατόχου του SEP, όπως αυτό απαιτείται από τα κριτήρια των εξαιρετικών περιστάσεων.

---

¹¹³ Βλέπε σημείωση 108 παράγραφος 51

Κι αυτό διότι το δικαίωμα προσδοκίας της εφαρμογής των όρων FRAND, σχετίζεται άμεσα με το τέταρτο αυτό κριτήριο, της αδικαιολόγητης αρνήσεως.

Το εύλογο ερώτημα που γεννάται εδώ είναι τι θα συμβαίνει στις περιπτώσεις που ο SEP-holder δεν θα δεσμεύεται υπό όρους FRAND, όπως συμβαίνει επί παραδείγματι στην περίπτωση των *de facto standard*, στα οποία δεν μεσολαβούν οι SSOs αλλά οι δυνάμεις της αγοράς. Σε αυτήν την περίπτωση η άρνηση παραχώρησης άδειας χρήσης θα δύναται να συνιστά καταχρηστική συμπεριφορά εκ μέρους του SEP-holder ή όχι; Μια πιθανή λύση από τη γράφουσα θα ήταν και εδώ η εξέταση υπό το πρίσμα της θεωρίας των εξαιρετικών περιστάσεων και πιο συγκεκριμένα το τέταρτο και καθοριστικό κριτήριο αυτής, δηλαδή η αντικειμενικότητα της αρνήσεως. Θα πρέπει δηλαδή να εξετάζεται αν η άρνηση του SEP-holder είναι δικαιολογημένη στην εκάστοτε περίπτωση με βάση τα πραγματικά περιστατικά που τη συνιστούν. Το τελευταίο δε αυτό κριτήριο του δικαιολογημένου ή μη της αρνήσεως είναι άκρως σημαντικό, καθώς η μη επαρκής εξέτασή του είναι ικανή να οδηγήσει στην κάμψη του δικαιώματος της προστασίας που έχει ο SEP-holder επί της εφεύρεσής του και εν τέλει να οδηγήσει σε μια άνευ όρων υπερπροστασία των δυνητικών δικαιωμάτων.

Ανακεφαλαιώνοντας λοιπόν, η νομολογία του ΔΕΕ έχει κρίνει ότι η άρνηση αδειοδότησης καταρχήν δεν συνιστά καταχρηστική συμπεριφορά του κατόχου ενός IP right, εκτός αν συντρέχουν ορισμένες «εξαιρετικές περιστάσεις» (exceptional circumstances). Οι περιστάσεις δε αυτές όπως αναλύθηκε ως άνω είναι α) η εξάλειψη του ανταγωνισμού στο downstream market, β) το απαραίτητο της προσβασιμότητας στα συγκεκριμένα IP rights, λόγω της ανυπαρξίας εναλλακτικών λύσεων, γ) η παρεμπόδιση της εισόδου ενός νέου προϊόντος στην αγορά με πιθανή ζήτηση και τέλος δ) η μη αντικειμενικότητα της αρνήσεως. Αναφορικά δε με τα SEP το Δικαστήριο στηριζόμενο στη θεωρία αυτή διαπιστώνει ότι τα συγκεκριμένα IP rights πληρούν εξ ορισμού τα πρώτα τρία κριτήρια, ενώ φαίνεται να λαμβάνει υπόψη και ένα επιπλέον, αυτό της εφαρμογής των όρων FRAND. Η αυτονομία όμως του τελευταίου θα πρέπει να αμφισβητηθεί καθώς κατά πάσα πιθανότητα συνιστά μία ιδιαίτερη έκφραση του στοιχείου του αδικαιολόγητου της αρνήσεως του κατόχου. Προκείμενου επομένως, να υπάρξει μια σαφής κατεύθυνση σε σχέση με τη χρήση των κριτηρίων των εξαιρετικών περιστάσεων, και το αν αυτός ο

κατάλογος είναι εξαντλητικός ή ενδεικτικός, θα πρέπει να αναμείνουμε την νομολογία σε καινούριες αποφάσεις σε σχέση με τα SEP.

Μέχρι εδώ εξετάσαμε την καταχρηστική συμπεριφορά της άρνησης αδειοδότησης εκ μέρους ενός SEP-holder, η οποία ανήκει στην κατηγορία των πρακτικών εκείνων που έχουν ως στόχο τον αποκλεισμό («exclusionary practices») των ανταγωνιστών από μια σχετική αγορά. Ωστόσο, πολύ συχνά ιδιαίτερα στο πεδίο των SEP συναντώνται και συμπεριφορές που έχουν ως στόχο την εκμετάλλευση («exploitative practices») του ανταγωνιστή και όχι απαραίτητα τον αποκλεισμό του.

11. ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ «PATENT HOLDUP».

Στην οικονομική θεωρία γίνεται αναφορά στον όρο «holdup» που σημαίνει παρακώλυση/καθυστέρηση. Η λέξη δε αυτή χρησιμοποιείται για να υποδείξει το φαινόμενο εκείνο κατά το οποίο ο κάτοχος ενός απαραίτητου για έναν αντισυμβαλλόμενο περιουσιακού στοιχείου, δύναται να υιοθετήσει μία παρακωλυτική και εν γένει παρελκυστική συμπεριφορά για να αυξήσει το κόστος της αγοράς του αγαθού του, πέραν από το βαθμό του εύλογου. Και αυτό συμβαίνει στις περισσότερες περιπτώσεις διότι ο εν λόγω δυνητικός αγοραστής έχει ήδη προβεί σε ορισμένες σημαντικές επενδύσεις, οι οποίες όμως θα χαθούν εάν δεν αποκτήσει το κρίσιμο περιουσιακό στοιχείο (Carl Shapiro & Mark A. Lemley, 2019)¹¹⁴.

Αντίστοιχα στην περίπτωση των SEP ο κάτοχος ενός ουσιώδους διπλώματος ευρεσιτεχνίας μπορεί να καθυστερεί/παρεμποδίζει τους κατασκευαστές ενός προϊόντος που απαιτεί την χρήση της εφεύρεσής του, με το να μην τους παρέχει την άδεια εκμετάλλευσής του. Όμως οι κατασκευαστές ακριβώς επειδή έχουν επενδύσει και «κλειδώσει» σε ένα ορισμένο τεχνικό πρότυπο το οποίο εφαρμόζει το εν λόγω SEP, δεν

---

¹¹⁴ Carl Shapiro & Mark A. Lemley “THE ROLE OF ANTITRUST IN PREVENTING PATENT HOLDUP”, 2019, αναφέρουν χαρακτηριστικά ότι: “ *the owner of a key asset can charge more than the asset is worth ex ante if the buyer has made asset-specific investments that will be lost unless the parties agree on terms of trade.*”

δύνανται να προχωρήσουν δίχως αυτό, με αποτέλεσμα να συμφωνούν σε όρους που αν δεν ήταν αναγκασμένοι δεν θα συμφωνούσαν. Αυτή δε η κατάσταση αποκαλείται «patent holdup» και αποτελεί μια πρακτική καταχρηστικής εκμετάλλευσης. Καθίσταται αντιληπτό ότι το σημείο εκκίνησης του προβλήματος είναι η στιγμή που ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας καθίσταται απαραίτητο. Ο patent holder επομένως εκμεταλλεύεται την μειονεκτική διαπραγματευτική θέση του εφαρμοστή μιας τεχνολογίας και επιδιώκει να αποκομίσει το υψηλότερο δυνατό πόσο («excessive pricing»).

Ένα συγκεκριμένο είδος συμπεριφοράς που θεωρείται έκφραση του «patent holdup» είναι και το αποκαλούμενο «patent ambush». Στην περίπτωση αυτή ο μετέχων σε μια διαδικασία ανάπτυξης προτύπου στον αρμόδιο Οργανισμό Τυποποίησης δεν αποκαλύπτει ότι κατέχει ή ότι θα αποκτήσει στο μέλλον ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που σχετίζεται με το υπό εξέταση πρότυπο, ούτως ώστε να αποφύγει τη δέσμευσή του στην παραχώρηση της άδειας χρήσης υπό όρους FRAND. Στην συγκεκριμένη περίπτωση ο κάτοχος του διπλώματος επιδιώκει αρχικώς να εξασφαλιστεί η εγκαθίδρυση του τεχνικού προτύπου, προκειμένου το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας του να λάβει το status του ουσιώδους και ύστερα να χρεώσει παραπάνω από ότι θα χρέωνε αρχικώς.

Να επισημανθεί εδώ ότι ως πρακτική εκμετάλλευσης μπορεί να μην συνίσταται μόνο στη χρέωση δυσανάλογων ποσών επί των δικαιωμάτων του κατόχου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας («excessive royalties»), αλλά και στην εξάρτηση της παραχώρησης της άδειας χρήσης του IP right με τη σύναψη άλλων δεσμεύσεων από τη μεριά του δικαιοπάροχου, κάτι που μπορεί να συμβαίνει για παράδειγμα όταν ο SEP holder αναγκάζει έναν κατασκευαστή μαζί με το SEP να αγοράσει και ένα non-SEP (tying & bundling), ή να ζητήσει ως αντάλλαγμα μια άδεια ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας του τελευταίου («cross licensing agreements») κ.ο.κ.

Όλες δε αυτές οι πρακτικές δεν είναι αυτές καθ' εαυτές καταχρηστικές, αλλά μπορούν να ιδωθούν υπό αυτό το πρίσμα όταν δεν υφίσταται πραγματικό *consensus* ανάμεσα στα μέρη, παρά μια εξαναγκαστική συμφωνία που δεν αφήνει περιθώρια ουσιαστικής διαπραγμάτευσης. Η καταχρηστική αυτή συμπεριφορά είναι περαιτέρω πιο εμφανής και επιβλαβής για τον ανταγωνισμό όταν ο κάτοχος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας έχει επιπλέον και δεσπίζουσα θέση στη σχετική αγορά, η οποία όπως αναφέρθηκε ανωτέρω

τεκμαίρεται σε μεγάλο βαθμό όταν το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας έχει συγχρόνως και τον χαρακτήρα του ουσιώδους¹¹⁵.

Η πρακτική του hold-up συναντάται επί το πλείστον στις περιπτώσεις των κατόχων SEP που συγχρόνως έχουν και δεσπόζουσα θέση στη σχετική αγορά υπό δύο κυρίως μορφές. Αφενός υπό αυτή της καταχρηστικής άσκησης αγωγών (abusive litigation) κατά των φερόμενων ως θιγόντων το δίπλωμά τους, και αφετέρου μέσω της πρακτικής απόκρυψης πληροφοριών από τους Οργανισμούς Τυποποίησης κατά την απόκτηση του καθεστώτους του «ουσιώδους» του διπλώματος, κάτι που αποκαλείται και ως «patent ambush».

11.1. Καταχρηστική άσκηση αγωγών («Abusive litigation»).

Εκ πρώτης όψεως η προστασία ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας αποτελεί αναφαίρετο δικαίωμα του εφευρέτη και χορηγείται σε αυτόν προκειμένου να τον επιβραβεύσει για τη συνεισφορά του στην έρευνα και την ανάπτυξη. Το δικαίωμα αυτό της διανοητικής ιδιοκτησίας προστατεύεται άλλωστε ρητά και από τη Χάρτα των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην παράγραφο 2 του άρθρου 17 σχετικό με το δικαίωμα της ιδιοκτησίας. Ωστόσο, ακριβώς επειδή οι εφευρέσεις του κατόχου του διπλώματος τυγχάνει να εφαρμόζονται σε κάποιο τεχνικό πρότυπο θα πρέπει να εξασφαλιστεί μία ευρεία και ισότιμη πρόσβαση σε αυτές από τους τρίτους. Προκειμένου επομένως, να υπάρξει μια ισορροπία σε αυτές τις αντίρροπες επιδιώξεις, θα πρέπει και τα δύο μέρη (SEP-holders και implementers) να διαπραγματεύονται καλόπιστα, είναι δε για αυτό το λόγο που κατά τη διαδικασία τυποποίησης οι SEP-holders αναλαμβάνουν τη δέσμευση ενώπιον των αρμόδιων Οργανισμών Τυποποίησης να συμβάλλονται υπό όρους FRAND.

Καλόπιστα παρόλα αυτά, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι δρα ένας SEP-holder με δεσπόζουσα θέση ο οποίος έχοντας αναλάβει την παραπάνω δέσμευση, δεν προβαίνει πραγματικά σε διαπραγματεύσεις με τον δυνητικό δικαιοδόχο, αλλά τον απειλεί ή προβαίνει έναντι αυτού σε αγωγή παραποίησης/απομίμησης ενώ ο τελευταίος έχει παρόλα αυτά εκφράσει την επιθυμία του να διαπραγματευτεί υπό όρους FRAND. Η θέση

---

¹¹⁵ C-170/13, Huawei Technologies Co. Ltd v Commission [2015] παράγραφοι 57-58.

αυτή έχει δε υποστηριχθεί τόσο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις υποθέσεις Samsung και Motorola, όσο και στην κομβική απόφαση του ΔΕΕ επί της υπόθεσης *Huawei v. ZTE*.

Αναφορικά με την περίπτωση της Samsung Electronics¹¹⁶, η εν λόγω εταιρία είχε υπό την κατοχή της ένα SEP το οποίο είχε ανακοινωθεί στον ETSI ότι έχει εφαρμογή στο UMTS standard. Από την άλλη, η εταιρία Apple, δραστηριοποιούμενη στην ίδια αγορά των κινητών τηλεφώνων, κατασκεύαζε συσκευές με βάση το συγκεκριμένο UMTS standard και έπρεπε συνεπώς να λάβει άδεια χρήσης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας που εφαρμοζόταν σε αυτό το τεχνικό πρότυπο. Παρόλα αυτά, η Samsung δεν συμφώνησε στη χορήγησή της, ασκώντας κατά της Apple αίτηση ασφαλιστικών μέτρων για την άμεση παύση της εφαρμογής του, και προβαίνοντας συγχρόνως σε άσκηση αγωγής παραποίησης/απομίμησης. Παρόλα αυτά, η Apple είχε πράγματι δηλώσει πρόθυμη να διαπραγματευτεί με την κάτοχο του διπλώματος υπό όρους FRAND.

Σε αυτό το σημείο δε, θα πρέπει να ειπωθεί ότι η υπόθεση δεν έφτασε εν τέλει μέχρι το ΔΕΕ, καθότι υπήρξαν οριστικές δεσμεύσεις εκ μέρους της Samsung στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να παραχωρεί τα SEP που σχετίζονται με το UMTS standard υπό όρους FRAND σε οποιονδήποτε προθυμοποιείται να διαπραγματευτεί μαζί της.

Εντούτοις πριν υπάρξει αυτή η έκβαση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξετάζοντας τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης διαπίστωσε ότι η στάση της Samsung απέναντι στην Apple ήταν αναιτιολόγητη. Επομένως, η άρνηση παραχώρησης του εν λόγω SEP υπό όρους FRAND σε μια εταιρία που είναι πρόθυμη να διαπραγματευτεί υπό αυτούς τους όρους συνιστά καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, και άρα παραβίαση του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ.

Εν προκειμένω, αυτό που θα πρέπει να κρατηθεί από την συγκεκριμένη υπόθεση είναι η κρίση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σύμφωνα με την οποία η απειλή λήψης ή και η ίδια η λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατά ενός φερόμενου ως θίγοντος το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, συνιστά κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης εφόσον ο εν δυνάμει δικαιοδόχος

---

¹¹⁶ CASE AT.39939 - SAMSUNG - ENFORCEMENT OF UMTS STANDARD ESSENTIAL PATENTS, Brussels, 29.4.2014, C(2014) 2891 final.

είναι πρόθυμος να διαπραγματευτεί υπό όρους FRAND και συνάμα δεν υφίσταται κάποιος αντικειμενικός λόγος άρνησης από την πλευρά του δικαιοπαρόχου¹¹⁷.

Αντιστοίχως, κινήθηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στην περίπτωση της Motorola Mobility¹¹⁸. Η εν λόγω εταιρία κατείχε διάφορα SEP τα οποία σχετιζόνταν με το πρότυπο GPRS του Οργανισμού Τυποποίησης ETSI, το δε GPRS είναι μέρος του GSM standard το οποίο είναι το βασικό τεχνικό πρότυπο για τις κινητές και ασύρματες επικοινωνίες. Η Motorola κατά τη διαδικασία τυποποίησης του GPRS είχε ανακοινώσει ότι θα παραχωρεί τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που αφορούν αυτό το πρότυπο υπό όρους FRAND. Παρά ταύτα, όταν η Apple θέλησε να διαπραγματευτεί μαζί της για την άδεια χρήσης των SEP της, αυτή προέβη στην χρήση ασφαλιστικών μέτρων εναντίον της.

Αν και εδώ η υπόθεση δεν κατέληξε στο ΔΕΕ, γιατί επιτεύχθηκε εν τέλει συμφωνία ανάμεσα στα μέρη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επέμεινε στις αρχικές διατυπώσεις που είχε εκφέρει στην περίπτωση της υπόθεσης Samsung. Και εδώ έκρινε ότι η πρακτική αυτή της απειλής λήψης ασφαλιστικών μέτρων εκ μέρους ενός SEP-holder έναντι ενός πρόθυμου να διαπραγματευτεί υπό όρους FRAND δικαιοδόχου, συνιστά κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης και άρα παραβιάζει το άρθρο 102 ΣΛΕΕ, όταν συνάμα δεν υφίσταται επαρκής και αντικειμενική αιτιολόγηση για την ενάσκηση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας.

Το συμπέρασμα το οποίο προκύπτει από τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συνολικότερα, είναι ότι η πρακτική της απειλής λήψης ασφαλιστικών μέτρων ή αγωγών εκ μέρους ενός SEP-holder αποτελεί καταχρηστική πρακτική όταν τελείται από κάτοχο δεσπόζουσας θέσης, με αποτέλεσμα να εγκυμονεί κινδύνους για τον ανταγωνισμό. Ωστόσο, δεν διευκρινίστηκε από τις αποφάσεις αυτές πότε ένας SEP-holder ασκεί ορθώς το δικαίωμα δικαστικής προστασίας του, ήτοι πότε κρίνεται ότι η απειλή λήψης ή η λήψη ασφαλιστικών μέτρων ή μία άσκηση αγωγής απομίμησης/παραποίησης για την

---

¹¹⁷ Βλέπε σημείωση 116 «...the Commission expressed the concern that in the exceptional circumstances of this case and in the absence of any objective justification, Samsung had infringed Article 102 TFEU by seeking preliminary (interlocutory) and permanent injunctions against Apple on the basis of certain of its UMTS SEPs.»

¹¹⁸ CASE AT.39985 - MOTOROLA - ENFORCEMENT OF GPRS STANDARD ESSENTIAL PATENTS, Brussels, 29.04.2014 C(2014) 2892 final.

προστασία ενός SEP είναι εύλογη και αντικειμενική ή τότε αντιθέτως κρίνεται ως καταχρηστική.

Σε αυτό το ερώτημα προσπάθησε να απαντήσει το ΔΕΕ αυτή τη φορά με την πολυαναμενόμενη απόφαση *Huawei v. ZTE*. Το Δικαστήριο διαμόρφωσε σε αυτή την υπόθεση, έναν κατάλογο σταδίων (ένα safe harbor) που θα πρέπει να ακολουθηθούν και από τις δύο πλευρές προκειμένου να επιτευχθεί μία συμφωνία καλόπιστα. Τα βήματα αυτά λειτουργούν σε μεγάλο βαθμό προληπτικά και ως μέσο εξέτασης του κατά πόσο αυτός που ασκεί το δικαίωμα δικαστικής προστασίας δρα συγχρόνως και καταχρηστικά, παραβιάζοντας έτσι το άρθρο 102 ΣΛΕΕ.

Τα στάδια δε αυτά έχουν ως εξής: Από την πλευρά του κατόχου του SEP και πριν αυτός ασκήσει ακόμη αγωγή ή αίτημα ασφαλιστικών μέτρων κατά του θίγοντος το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας του α) θα πρέπει να τον ειδοποιήσει εγγράφως για την προσβολή του δικαιωμάτος του β) να του διαβιβάσει μια γραπτή και συγκεκριμένη πρόταση παραχωρήσεως άδειας εκμετάλλευσης υπό όρους FRAND, η οποία να συμπεριλαμβάνει και τον τρόπο υπολογισμού των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης (royalties) του SEP του, και τέλος γ) να αναμένει μέχρι ωσότου οι διαπραγματεύσεις φθάσουν στο σημείο εκείνο όπου ο δυνητικός δικαιοδόχος δεν θα επιθυμεί πλέον τη σύναψη κάποιας σύμβασης υπό τους συγκεκριμένους αυτούς όρους. Από τη δε πλευρά του, ο δυνητικός δικαιοδόχος θα πρέπει α) να απαντήσει επιμελώς στον SEP-holder και να αποφύγει το δυνατόν καθυστερήσεις β) στην περίπτωση που δεν αποδεχτεί την αρχική προσφορά αδειοδότησης θα πρέπει να κάνει μια γραπτή αντιπροσφορά στο πλαίσιο των όρων FRAND, γ) αν δεν βρεθεί καμία συμφωνία ανάμεσα στα μέρη να παρασχεθεί κατάλληλη ασφάλεια, όπως τραπεζική εγγύηση ή κατάθεση των ποσών σε αρμόδιο φορέα, για την παρελθοντική αλλά και την μελλοντική χρήση των SEP και τέλος δ) να οριστεί ανεξάρτητο τρίτο πρόσωπο για τον καθορισμό εντός σύντομης προθεσμίας των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης του SEP.

Η απόφαση του ΔΕΕ επί της συγκεκριμένης διαφοράς, αναμφίβολα έχει τα πλεονεκτήματα της σαφούς και συνεκτικής περιγραφής μίας διαδικασίας που πρέπει να ακολουθείται από τα μέρη κατά την περίοδο διαπραγμάτευσης μίας άδειας παραχώρησης ενός SEP. Εντούτοις εγείρει και αρκετά ερωτήματα, καθώς η απόφαση δεν

λαμβάνει υπόψη την πρακτική η οποία συναντάται συνήθως σε ζητήματα διαπραγματεύσεων σχετικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας μεταξύ επιχειρήσεων. Κι αυτό διότι τις περισσότερες φορές αυτές οι συζητήσεις που διεξάγονται, αφορούν τις περισσότερες φορές σύνολα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (patent portfolios) τα οποία τα μέρη είναι πρόθυμα να ανταλλάξουν μεταξύ τους, και εντός των οποίων μπορεί να υπάρχουν τόσο SEP, αλλά όσο και non-SEP. Στην απόφασή του όμως το ΔΕΕ ενδιαφέρεται για τη διαπραγμάτευση ενός μεμονωμένου SEP, θεωρώντας ότι αυτό αποσπάται από το ευρύτερο portfolio του κατόχου του, κάτι που επιτρέπει και να καθοριστεί επακριβώς και με σαφήνεια το ποσό των δικαιωμάτων εκμετάλλευσής του. Παρόλα αυτά ο καθορισμός αυτός συναρτάται από διάφορες παραμέτρους στις διαπραγματεύσεις των μερών, όπως είναι η ανταλλαγή διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (cross-licensing agreements) από αμφότερα τα μέρη, το εκάστοτε τεχνικό πρότυπο που ενσωματώνει το υπό διαπραγμάτευση SEP, το είδος του προϊόντος που αυτό εφαρμόζεται κτλ.

Σε αυτό το σημείο μία επιπλέον παρατήρηση μπορεί να διατυπωθεί ως προς την κρίση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναφορικά με τους όρους FRAND και μια καίρια διαφορά αντιμετώπισής τους σε σχέση με την προσέγγιση που υιοθετείται από τα δικαστήρια των Η.Π.Α. Εκεί τα δικαστήρια έχουν την τάση να προσπαθούν να προσεγγίζουν τους όρους αυτούς θέτοντας κάποια ποσοτικά κριτήρια. Αντιθέτως στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι όροι FRAND δεν προσεγγίζονται τόσο με ποσοτικά κριτήρια, αλλά περισσότερο ως μια «διαδικασία», ήτοι ως βήματα που θα πρέπει να ακολουθηθούν από τα μέρη στις διαπραγματεύσεις (Marco Botta, 2021), όπως διαφαίνεται έξαλλου και από την απόφαση *Huawei v. ZTE*.¹¹⁹

11.2. Η Περίπτωση του «PATENT AMBUSH»

Το αποκαλούμενο ως «patent ambush», άλλως σε ελεύθερη μετάφραση «απόκρυψη-ψευδής πληροφόρηση» για την κατοχή ενός «διπλώματος ευρεσιτεχνίας», είναι μια πρακτική που ακολουθείται από τους κατόχους διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας προκειμένου να αντλήσουν μεγαλύτερα ποσά από αυτά που θα λάμβαναν εάν είχαν τηρήσει το

---

¹¹⁹ Marco Botta, “The Challenge of Sanctioning Unfair Royalty Rate by the SEP Holder: ‘When’, ‘How’ and ‘What’”, *World Competition* 44, no. 1 (2021): 3–28.

καθήκον διαφάνειας που τους αναλογεί ενώπιον των Οργανισμών Τυποποίησης και είχαν επομένως δεσμευτεί υπό όρους FRAND.

Πώς ωστόσο είναι εφικτή η συγκεκριμένη πρακτική; Όπως αναφέρθηκε στο πρώτο μέρος, οι Οργανισμοί Τυποποίησης κατέχουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των τεχνικών προτύπων. Συνιστούν έτσι έναν «τόπο σύγκλισης» όπου οι μετέχοντες σε μια κοινή αγορά, και δη αυτή των τεχνολογικών αγαθών, μπορούν να συγκεντρωθούν και να συζητήσουν μεταξύ τους για τα τεχνολογικά προβλήματα που εγείρονται σε αυτή, αλλά και να προωθήσουν νέες καινοτόμες λύσεις. Η πρακτική αυτή αποτελεί αναμφίβολα μία εξαίρεση στον γενικό κανόνα του ανταγωνισμού σύμφωνα με τον οποίο οι ανταγωνιστικές επιχειρήσεις θα πρέπει να λειτουργούν χωρίς συνεννόηση μεταξύ τους και χωρίς τη λήψη κοινών αποφάσεων. Στην προκειμένη ωστόσο περίπτωση η εξαίρεση αυτή δικαιολογείται από την επιδίωξη ενός γενικότερου συμφέροντος, καθώς μέσω της δημιουργίας ενός τεχνικού προτύπου προάγεται η δια-λειτουργικότητα και η δια-συνδεσιμότητα στην αγορά των τεχνολογικών αγαθών, κάτι που λειτουργεί εν τέλει προς όφελος τόσο των επιχειρήσεων όσο και των καταναλωτών. Για το λόγο αυτό επιβάλλεται η συνεργασία των επιχειρήσεων, η οποία επιπλέον θα πρέπει να σέβεται τους όρους της διαφάνειας και της ευρείας προσβασιμότητας της διαδικασίας (Ruben Schellinghouth and Piero Cavicchi, 2010)¹²⁰.

Οι SSOs με τη σειρά τους όταν αποφασίσουν να ακολουθήσουν ένα συγκεκριμένο τεχνικό πρότυπο καλούν πλέον όσους έχουν στην κατοχή τους ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που σχετίζεται και εφαρμόζεται σε αυτό να το δηλώσουν και να δεσμευτούν να το παρέχουν υπό «δίκαιους, εύλογους και άνευ διακρίσεων όρους» (FRAND). Αν δε ο κάτοχος ενός τέτοιου IPR right δεν θελήσει να δεσμευθεί υπό αυτούς τους όρους, τότε οι SSOs θα αναζητήσουν εναλλακτικές τεχνολογίες για την κάλυψη του υπό εξέταση τεχνικού προτύπου. Εντούτοις σε περίπτωση που δεν βρεθούν εναλλακτικές, οι Οργανισμοί πράγματι δεν μπορούν να υποχρεώσουν τον κάτοχο του SEP να το παραχωρήσει υπό όρους FRAND.

---

¹²⁰ Ruben Schellinghouth and Piero Cavicchi, "Patent ambush in standard-setting: the Commission accepts commitments from Rambus to lower memory chip royalty rates", Competition Policy Newsletter, Antitrust, 2010.

Είναι όμως πιθανό, και συναντάται στην πράξη, κατά τη διαδικασία της τυποποίησης ο κάτοχος ενός IPR right που τυγχάνει εφαρμογής στο πρότυπο να σιωπά με σκοπό να αποφύγει τυχόν δέσμευσή του από τον Οργανισμό στο να παρέχει το δίπλωμά τους υπό όρους FRAND. Όταν λοιπόν το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας του καταστεί πλέον ουσιώδες για το επιλεχθέν τεχνικό πρότυπο, αυτός θα μπορεί να αντλήσει μεγαλύτερα ποσά από την εφεύρεσή του, αφού δεν θα χρειάζεται να την παραχωρεί στους δικαιοδόχους υπό «δίκαιους, εύλογους και άνευ διακρίσεων» όρους. Αυτή η πρακτική αποκαλείται «patent ambush», και συναντάται όχι μόνο κατά την περίπτωση όπου ο εν δυνάμει SEP-holder σιωπά κατά τη διαδικασία τυποποίησης αλλά και όταν αυτός ψευδώς ισχυρίζεται ότι θα δεσμευτεί υπό όρους FRAND, αλλά τελικά δεν έχει καμία πρόθεση να το πράξει.

Από τις δε γνωστότερες υποθέσεις που αφορούσε την εν λόγω πρακτική και η οποία απασχόλησε τόσο την Ευρώπη όσο και τις Η.Π.Α ήταν η υπόθεση Rambus¹²¹. Η εταιρία Rambus Inc. είχε έδρα τις Η.Π.Α και κατείχε ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας το οποίο χρησιμοποιούταν για την προσωρινή αποθήκευση δεδομένων τόσο στους υπολογιστές όσο και σε άλλες συσκευές όπως οι εκτυπωτές. Το συγκεκριμένο δε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας αποκαλείται Dynamic Random Access Memory chip (εφεξής: DRAMs). Τα DRAMs με τη σειρά τους τυγχάνουν εφαρμογής στο υιοθετηθέν τεχνικό πρότυπο JEDEC. Επομένως, οποίος κατασκευαστής ήθελε να κατασκευάσει συσκευές σύμφωνες με το πρότυπο χρειαζόταν να λάβει άδεια από την εταιρία Rambus που είχε το συγκεκριμένο SEP.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εντούτοις διαπίστωσε ότι η συγκεκριμένη εταιρία είχε προβεί σε πρακτικές εξαπάτησης αφού παρέλειψε συνειδητώς κατά τη διαδικασία τυποποίησης να ανακοινώσει ότι διέθετε ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που αργότερα θα γινόταν απαραίτητο για το τεχνικό πρότυπο JEDEC. Συνήγαγε έτσι το συμπέρασμα ότι η συγκεκριμένη πρακτική του «patent ambush» συνιστούσε κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης και στρέβλωση του ανταγωνισμού υπό το πρίσμα του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ. Η Επιτροπή δε κατέληξε σε αυτό το συμπέρασμα, καθώς έκρινε ότι αν δεν είχε προβεί στη συγκεκριμένη ενέργεια, η εταιρία Rambus Inc. δεν θα μπορούσε να κοστολογεί με τον ίδιο

---

¹²¹ Case COMP/38.636 – RAMBUS, COMMISSION DECISION, Brussels, 9.12.2009.

τρόπο τα δικαιώματα επί του SEP της όταν αυτό δεν θα ήταν SEP¹²². Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι η υπόθεση αυτή δεν κατέληξε στο ΔΕΕ, καθώς η εν λόγω εταιρία δεσμεύτηκε προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να περιορίσει σε συγκεκριμένα ποσά τα δικαιώματα εκμετάλλευσης των SEP της αναφορικά με το τεχνικό πρότυπο JEDEC.

Η υπόθεση αυτή παρόλα αυτά έχει εγείρει και προβληματισμούς ως προς την ορθή νομική κρίση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και στο εάν πράγματι η καταχρηστική συμπεριφορά της Rambus ήταν αυτή του «patent ambush». Υποστηρίζεται δε και η άποψη ότι η καταχρηστική συμπεριφορά της συγκεκριμένης εταιρίας δεν ήταν στην πραγματικότητα αυτή της απόκρυψης του ουσιώδους του διπλώματος ευρεσιτεχνίας που είχε στην κατοχή της, αλλά τα δυσανάλογα ποσά που χρέωνε για τα δικαιώματα της εκμετάλλευσής του από τους αντισυμβαλλόμενούς της («excessive pricing»)¹²³. Η ως άνω άποψη στηρίζεται στο γεγονός ότι κατά το στάδιο της τυποποίησης η εν λόγω εταιρία δεν κατείχε ακόμη δεσπόζουσα θέση στην αγορά αυτών των τεχνολογικών αγαθών, αλλά αντίθετως αυτή αποκτήθηκε κατόπιν της τυποποίησης και της ευρείας εφαρμογής του τεχνικού προτύπου. Πιθανόν βέβαια η Επιτροπή να επηρεάζεται από την αντιμετώπιση του ζητήματος που γίνεται στην άλλη άκρη του Ατλαντικού, όπου το σύστημα των Η.Π.Α. επιτρέπει την αντιμετώπιση αυτής της πρακτικής υπό το πρίσμα της απαγόρευσης του λεγόμενου «monopolisation», αντίθετο με το Section 2 του Sherman Act, ήτοι την απόκτηση μίας κυρίαρχης θέσης στην αγορά μέσω αντί-ανταγωνιστικών συμπεριφορών.

Εντούτοις αναμφίβολο είναι το γεγονός όπως έχει καταστεί ήδη σαφές, πως ο τρόπος ελέγχου που επιτάσσει το άρθρο 102 ΣΛΕΕ είναι ο αντίστροφος. Πρώτα θα πρέπει να διερευνηθεί η τυχόν ύπαρξη μίας δεσπόζουσας θέσης στη σχετική αγορά, και στη συνέχεια η καταχρηστικότητα των πρακτικών της επιχείρησης που την κατέχει. Συνεπώς στην υπό εξέταση υπόθεση, η πρακτική της Rambus Inc. θα έπρεπε να ερευνηθεί αφότου αυτή είχε πλέον καταστεί κυρίαρχη στην αγορά, ήτοι από την εφαρμογή του προτύπου

---

¹²² MEMO/07/330, "Antitrust: Commission confirms sending a Statement of Objections to Rambus" Brussels, 23.08.2007.

¹²³ Jurgita Randakeviciute, "Patent ambush: the commitment decision of the European Commission in the Rambus case", 2017.

και μετά, και στην συνέχεια εάν αυτή πράγματι ήταν καταχρηστική, μέσω της άντλησης δυσανάλογων δικαιωμάτων εκμετάλλευσης («excessive royalties») από τους δικαιοδόχους.

Επομένως, η περίπτωση του «patent ambush» ίσως να είναι και από τις πολυπλοκότερες σε σχέση με τα SEP για να κριθεί αν αποτελεί ή όχι καταχρηστική πρακτική κατά το άρθρο 102 ΣΛΕΕ. Αυτό δε ανάγεται στο γεγονός ότι οι εταιρίες προβαίνουν σε αυτή την πρακτική για να αποκομίσουν οφέλη στο μέλλον. Άρα μπορεί την στιγμή της δόλιας απόκρυψης να μην κατέχουν ακόμη δεσπόζουσα θέση, αλλά αντιθέτως να την αποκτούν μέσω αυτής. Όμως η κατάκτηση δεσπόζουσας θέσης δεν σημαίνει αυτομάτως ότι θα επιδιωχθεί και η κατάχρησή της. Παρόλα αυτά, ιδιαίτερα στην περίπτωση των SEP υπάρχει η τάση η πρακτική αυτή να αντιμετωπίζεται εκ προοιμίου ως καταχρηστική εξαιτίας του αντικτύπου που έχει για τον ανταγωνισμό, σε μια αγορά που φέρεται να ενέχει αρκετούς κινδύνους στρέβλωσής του.

12.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

Ανακεφαλαιώνοντας, τα SEP αποτελούν μια αρκετά ιδιάζουσα μορφή διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Ακριβώς, για αυτό το λόγο θα πρέπει και να αντιμετωπίζονται πάντοτε υπό αυτό το πρίσμα. Η ιδιομορφία αυτή έγκειται κατά κύριο λόγο στο γεγονός ότι τα SEP είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με ένα τεχνικό πρότυπο με αποτέλεσμα να μην είναι πολύτιμο περιουσιακό αγαθό μόνο για τους κατόχους τους, αλλά και για την τεχνολογική ανάπτυξη εν συνόλω, με αποτέλεσμα να μετουσιώνονται σε ένα γενικότερο συμφέροντος αγαθό. Η έκφραση αυτή δεν αποτελεί υπερβολή αν αναλογιστεί κανείς ότι χωρίς την ύπαρξη των SEP η τεχνολογία όπως την γνωρίζουμε σήμερα και η εξέλιξη του Internet of Things (IoT), δεν θα μπορούσε να συμβεί. Τα SEP όπως τονίστηκε εξαρχής είναι κλειδί για τις σύγχρονες τεχνολογίες, ακριβώς επειδή καθιστούν δυνατή τη δια-λειτουργικότητα και τη δια-συνδεσιμότητα των συσκευών που όλοι κρατάμε στα χέρια μας.

Περαιτέρω διαπιστώθηκε ότι η αδιαμφισβήτητη αυτή χρησιμότητα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που έχουν καταστεί μέρος ενός τεχνικού προτύπου είναι δυνατό να προσδώσει στον SEP-holder ένα ισχυρό προβάδισμα στην αγορά, με αποτέλεσμα την εκμετάλλευση αυτής της δύναμης προς όφελός του. Κατ' αυτό τον τρόπο τα SEP είναι λόγω της φύσης τους ικανά να φέρουν σε ευθεία σύγκρουση την ατομική προστασία του δικαίου της διανοητικής ιδιοκτησίας με την ευρύτερη προστασία της αγοράς που επιδιώκει το δίκαιο ανταγωνισμού της Ε.Ε και ειδικότερα το άρθρο 102 ΣΛΕΕ.

Υπό το πρίσμα δε ορισμένων καταχρηστικών πρακτικών που εξετάστηκαν σε σχέση με τα SEP, καταδεικνύεται και η τάση του ΔΕΕ καθώς και των θεσμικών οργάνων της Ε.Ε να προστατεύονται ως επί το πλείστον οι δυνητικοί δικαιοδόχοι έναντι των SEP-holders. Κι αυτό διότι οι τελευταίοι κατά τη νομολογία του ΔΕΕ, θεωρείται ότι κατέχουν τις περισσότερες φορές δεσπόζουσα θέση στην αγορά και συνεπώς θα πρέπει να συμβάλλονται με τους δυνητικούς δικαιοδόχους υπό όρους FRAND. Εντούτοις θα πρέπει να επισημανθεί από τη γράφουσα, ότι η παραπάνω τάση ενδέχεται να επιφέρει και αντίθετα από τα επιθυμητά αποτελέσματα, επιτρέποντας καταχρηστικές συμπεριφορές αυτή τη φορά εκ μέρους των δικαιοδόχων κατά το στάδιο της διαπραγμάτευσης των συμβάσεων επί των SEP («reverse hold-up»). Κι αυτό διότι ναι μεν οι κάτοχοι των SEP τεκμαίρεται ότι κατέχουν δεσπόζουσα θέση στην αγορά, αυτό όμως συνιστά έναν απλό κανόνα απόδειξης και το εν λόγω τεκμήριο είναι εξάλλου μαχητό. Δεν σημαίνει αναγκαστικά και ότι οι SEP-holders κατέχουν πράγματι και σε κάθε περίπτωση θέση ισχύος σε σχέση με τους δυνητικούς δικαιοδόχους, ενώ αναμφίβολο είναι ότι αντίστοιχη ισχυρή θέση μπορεί να κατέχουν στην σχετική αγορά και οι κατασκευαστές των τελικών προϊόντων.

Επιπλέον, η προσπάθεια μέσω της υπόθεσης Huawei να δημιουργηθούν κάποια βήματα που θα ακολουθούνται στις διαπραγματεύσεις μεταξύ των μερών γύρω από τους όρους FRAND ναι μεν δημιουργεί έναν «οδηγό», έναν «ασφαλή λιμένα» για τις προσυμβατικές σχέσεις των μερών, παρόλα αυτά το ακριβές περιεχόμενο της έννοιας των όρων FRAND παραμένει ακόμη αρκετά αόριστο. Παρέμβαση λοιπόν απαιτείται, ενδεχομένως μέσω της θέσης κάποιων κριτηρίων κρίσης του ζητήματος, για το τι θεωρούμε «ως δίκαιο, εύλογο

και χωρίς διακρίσεις» στις συμβάσεις μεταξύ των κατόχων SEP και των δυνητικών δικαιοδόχων.

Μία άλλη προσέγγιση του ζητήματος θα μπορούσε να επιτευχθεί και μέσω της υιοθέτησης ενός ενδεικτικού καταλόγου όρων που θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ως καταχρηστικούς όταν εισάγονται από την μεριά ή προς όφελος ενός SEP-holder (για παράδειγμα απαγόρευση όρων μονομερούς μεταβολής των royalties από τον κάτοχο του διπλώματος στην παραχώρηση της άδειας εκμετάλλευσής του). Άλλωστε οι εν λόγω συμβάσεις συνιστούν ως προς την ανισοβαρή διαπραγματευτική σχέση των μερών αντίστοιχα πρότυπα με αυτά που συναντούμε στους Γενικούς Όρους Συναλλαγών (συμβάσεις προσχώρησης) ανάμεσα σε επαγγελματίες και καταναλωτές, και στους οποίους όπως γνωρίζουμε έχουν ήδη τεθεί περιορισμοί τόσο από την Ε.Ε. όσο και από τις εθνικές νομοθεσίες των Κρατών Μελών (καταχρηστικοί όροι συναλλαγών στο δίκαιο του καταναλωτή). Η ίδια λογική θα μπορούσε άλλωστε να επικρατήσει και στο ζήτημα που μας αφορά σχετικά με τις συμβάσεις μεταξύ SEP-holders και δικαιοδόχων των SEP, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι αμφότερα τα μέρη σε αυτές κατέχουν την ιδιότητα του επαγγελματία. Κι αυτό διότι η συγκεκριμένη ιδιότητα δεν αποκλείει εν τέλει στις σχέσεις αυτών των μερών μία εν τοις πράγμασι ανισότητα στη διαπραγματευτική τους θέση και ισχύ, λόγος άλλωστε που επιτρέπει και την κάμψη της συμβατικής ελευθερίας στις συγκεκριμένες συμβάσεις.

Εν κατακλείδι, η λέξη κλειδί στην περίπτωση των SEP είναι η «στάθμιση». Μια εκ προοιμίου κρίση ή αντιμετώπιση αυτών ως τροχοπέδη για τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό με αποτέλεσμα κάθε πράξη του κατόχου SEP με δεσπόζουσα θέση να θεωρείται αυτοδικαίως καταχρηστική αποτελεί ανυπέροβλητο περιορισμό των δικαιωμάτων του κατόχου επί της εφεύρεσης του. Εντούτοις δεν θα πρέπει να παραβλέπεται και η διαφοροποίηση τους από τα απλά διπλώματα ευρεσιτεχνίας (non-SEP), γιατί όπως έχει επισημανθεί τα SEP ενέχουν το στοιχείο του ουσιώδους. Επομένως αν από την άλλη μεριά υπάρξει και μία υπερβολική προστασία των δικαιωμάτων του SEP-holder, τότε εγείρεται ένας νέος κίνδυνος, αυτός του περιορισμού της τεχνολογικής ανάπτυξης, αλλά και της στρέβλωσής του ανταγωνισμού. Αυτός ο προβληματισμός επιτείνεται από το γεγονός ότι η αγορά των SEP είναι μια αγορά με υψηλά εμπόδια

εισόδου, με αποτέλεσμα από την μετουσίωση ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας σε SEP να αποκλείονται οι περισσότεροι από τους μέχρι τότε ανταγωνιστές του κατόχου του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Urška Petrovcic, *Competition law and standard essential patents: a transatlantic perspective*, εκδόσεις Kluwer Law International, 2014

Μιχαήλ-Θεόδωρος Δ. Μαρίνος, *Δίκαιο Ευρεσιτεχνίας*, Π. Ν. Σάκκουλας, 2013

Γ.Δ. Τριανταφυλλάκης, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2014

Γ.Δ. Τριανταφυλλάκης, *Εισηγήσεις Εμπορικού Δικαίου*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2009.

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

What is Intellectual Property?, <https://www.wipo.int/about-ip/en/>

Innovation and Intellectual Property, https://www.wipo.int/ip-outreach/en/ipday/2017/innovation_and_intellectual_property.html

Patent protection in the EU, https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/strategy/intellectual-property/patent-protection-eu_en

Frequently Asked Questions: Patents, https://www.wipo.int/patents/en/faq_patents.html

Standards: What are they and why are they important, University of Massachusetts Amherst, <https://guides.library.umass.edu/c.php?g=719645&p=5126968>

“What are Standards? Why are They Important?” IEEE SA, Beyond Standards, <https://standards.ieee.org/beyond-standards/what-are-standards-why-are-they-important/>

Yasmina YAKIMOVA, *Long-awaited common charger for mobile devices will be a reality in 2024*, EU Parliament, 4.10.2022, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220930IPR41928/long-awaited-common-charger-for-mobile-devices-will-be-a-reality-in-2024>

How much does Patent Litigation Cost?, Copperpod, 11.05.2022 <https://www.copperpodip.com/post/how-much-does-patent-litigation-cost>

All About Patent Wars, (2021) <https://www.kashishworld.com/blog/all-about-patent-wars/>

Marco Botta, *The Challenge of Sanctioning Unfair Royalty Rate by the SEP Holder: 'When', 'How' and 'What'*, *World Competition* 44, no. 1 (2021): 3–28.
<https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/74100/WOCO2021002.pdf?sequence=1>

Arghya Samaddar, *Are the SEP Holders prima facie dominant, leading to a per se assumption of abuse under the competition law*, <https://www.legalserviceindia.com/legal/article-8590-are-the-sep-holders-prima-facie-dominant-leading-to-a-per-se-assumption-of-abuse-under-the-competition-law.html>

Valérie Laure Benabou, *IP RIGHTS AND COMPETITION LAW*, https://euipo.europa.eu/knowledge/pluginfile.php/65179/mod_resource/content/3/Introduction%20to%20European%20Competition%20law%20and%20IPR%20-%20Val%C3%A8rie-Laure%20Benabou.pdf

Gunnar Wolf, *Standardisation, intellectual property and EU competition law*, 18th EU-China Competition Week Beijing, 21.03.2019 https://competitioncooperation.eu/wp-content/uploads/2019/04/Day-4_Session-1_Gunnar-EN.pdf

Carl Shapiro & Mark A. Lemley, *THE ROLE OF ANTITRUST IN PREVENTING PATENT HOLDUP*, 2019, <https://faculty.haas.berkeley.edu/shapiro/patentholdup.pdf>

Matthew Lane, *How Competitive Is the Tech Industry?*, 29.07.2019, <https://www.project-disco.org/competition/072919-how-competitive-is-the-tech-industry/>

Jay Jurata, Emily Luken, *Standard-Essential Patents and Competition Law: An Overview of EU and national case law*, e-Competition Special Issue Standard Essential Patents, 22.11.2018, Concurrences, Antitrust Publications & Events.

Inger B. Ørstavik, *Article 102 TFEU and the Enforcement of Standard-Essential Patents. The Huawei Decision in a Contract Law Perspective*, 2017, <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/65072/article-102-tfeu-and-the-enforcement-of-stand.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Nigel Ravenhill, *10 Reasons to Start a Patent War*, 04.09.2017, <https://ipstrategy.com/2017/09/04/10-reasons-to-start-a-patent-war/>

Haris Tsilikas, *Antitrust Enforcement and Standard Essential Patents, Moving beyond the FRAND Commitment*, Nomos Verlagsgesellschaft mbH, (2017)
<https://www.jstor.org/stable/j.ctv941t01>.

Roger D. Blair & Wenche Wang, *Monopoly Power and Intellectual Property*, [The Cambridge Handbook of Antitrust, Intellectual Property, and High Tech](#), Published online by Cambridge University Press: 04.05.2017, <https://www.cambridge.org/core/books/abs/cambridge-handbook-of-antitrust-intellectual-property-and-high-tech/monopoly-power-and-intellectual-property/3C8E1E63626C511F9F483511A8599BB0>

Marc Van Audenrode, Jimmy Royer, Robin Stitzing, Pekka Sääskilahti, *Over-Declaration of Standard Essential Patents and Determinants of Essentiality*, 31.03.2017,
https://www.cresse.info/wp-content/uploads/2020/02/2017_pa13_pa2_Over-Declaration.pdf

Jurgita Randakeviciute, *Patent ambush: the commitment decision of the European Commission in the Rambus case*, 2017,
https://www.4ipcouncil.com/application/files/8715/1638/1033/Patent_Ambush_the_Commitment_Decision_of_the_EC_in_the_Rambus_Case_.pdf

Katrin Cremers, Max Ernicke, Fabian Gaessler, Dietmar Harhoff, Christian Helmers, Luke McDonagh, Paula Schliessler, Nicolas van Zeebroeck, *Patent litigation in Europe*, 2016,
https://www.researchgate.net/publication/274229911_Patent_Litigation_in_Europe

David TEECE, Edward SHERRY & Peter GRINDLEY, *Patents and "Patent Wars" in Wireless Communications: An Economic Assessment*, COMMUNICATIONS & STRATEGIES, no. 95, 3rd quarter 2014, p. 85., 08.05.2015, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2603751

Bekkers, R. N. A., Birkman, L., Canoy, M. S., De Bas, P., Lemstra, W., Ménière, Y., Sainz, I., Gorp, van, N., Voogt, B., Zeldenrust, R., Nomaler, Z. O., Baron, J., Pohlmann, T., Martinelli, A., Smits, J. M., & Verbeek, A, *Patents and Standards, A modern framework for IPR-based standardization*, FINAL REPORT, 2014 (A study prepared for the European Commission Directorate-General for Enterprise and Industry).
http://ec.europa.eu/enterprise/policies/industrial-competitiveness/industrial-policy/intellectual-property-rights/patents-standards/index_en.htm

Urška Petrovčič, *Competition Law and Standard Essential Patents Oscillating Between Protection of Patent Rights and Access to Standards*, 2014, https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/32934/2014_Petrovcic.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Alison Jones, *Standard-Essential Patents: FRAND Commitments, Injunctions and the Smartphone Wars*, *European Competition Journal* 10(1) 4 (2014), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2394495

Lulu Chang, *It's Time to Retire the QWERTY Keyboard*, 29.04.2014, <https://www.bustle.com/articles/22610-the-qwerty-keyboard-is-the-slow-inefficient-sibling-to-dvorak-kalq-keyboards-so-why>

Rudi Bekkers, *The role of standards in a digital economy*, GSR 2013 Background paper, ITU, <https://www.itu.int/en/ITUUD/Conferences/GSR/Documents/Role%20of%20Standards%20in%20a%20Digital%20Economy.pdf>

Niels Madelung and Katrine Bergh Andersen, *An Introduction to Formal Standardization and the Work on ICT Standardization in ISO/IEC – JTC1*, 2013, River Publishers, https://www.riverpublishers.com/journal_read_html_article.php?j=JICTS/1/1/1

Lea Shaver, *Illuminating Innovation: From Patent Racing to Patent War*, 69 WASH. & LEE L. REV. (2012), <http://law.wlu.edu/lawreview/και στο http://ssrn.com/abstract=1658643>

Charles Duhigg & Steve Lohr, *The Patent, Used as a Sword*, άρθρο στη New York Times.com, October 7, 2012, <http://euro.ecom.cmu.edu/program/law/08-732/Patents/20121008NYT-Patent-Wars.pdf>

Dan Rowinski, *The Mobile Patent Wars: Are We Ready for This to Go Thermonuclear?*, 15.02.2012, <https://readwrite.com/the-mobile-patent-wars-are-we-2/>

F. M. Scott-Morton, *The Role of Standards in the Current Patent Wars*, (2012), Presented at Charles River Associates Annual Brussels Conference <http://www.justice.gov/atr/public/speeches/289708.pdf>

Ruben Schellinghouth and Piero Cavicchi, *Patent ambush in standard-setting: the Commission accepts commitments from Rambus to lower memory chip royalty rates*, *Competition Policy*

Newsletter, Antitrust, (2010),

https://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2010_1_11.pdf

Brad Biddle, Andrew White and Sean Woods, *HOW MANY STANDARDS IN A LAPTOP? (AND OTHER EMPIRICAL QUESTIONS)*, Arizona State University Sandra Day O'Connor College of Law, Biddle, White & Woods, (2010)

http://standardslaw.org/How_Many_Standards.pdf

C. Shapiro, *The Design and Use of Patents*, IESE-BBVA Lecture (2007),

<http://faculty.haas.berkeley.edu/shapiro/madrid.pdf>

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), *Patents and Innovation: Trends and Policy Challenges* (2004), <https://www.oecd.org/science/inno/24508541.pdf>

Kevin G. Rivette & Henry R. Nothhaft & David Kline, *Discovering New Value in Intellectual Property*, *Intellectual Property*, *Harvard Business Review*, 2000,

<https://hbr.org/2000/01/discovering-new-value-in-intellectual-property>

OCDE/GD (96) 113, *THE ESSENTIAL FACILITIES CONCEPT*,

<https://www.oecd.org/daf/competition/1920021.pdf>

KANONISMOI, OΛΗΓΙΕΣ, KEIMENA E.E

REGULATION (EU) No 2022/2480 amending Regulation (EU) No 1025/2012 as regards decisions of European standardization organizations concerning European standards and

European standardization deliverables, 14.12.2022, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2480/oj>

REGULATION (EU) No 1025/2012 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 25 October 2012 on European standardization, [https://eur-](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:316:0012:0033:EN:PD)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:316:0012:0033:EN:PD](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:316:0012:0033:EN:PD)

Οδηγία (ΕΕ) 2015/1535 για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32015L1535>

Οδηγία 2004/48/ΕΚ σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32004L0048R\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32004L0048R(01))

Οδηγία 98/34/ΕΚ για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG%3A1998L0034%3A20070101%3AE%3APDF>

N. 1733/1987 (Μεταφορά τεχνολογίας, εφευρέσεις, τεχνολογική καινοτομία και σύσταση Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας)

COM (2022) 32 final, *Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Regulation (EU) No 1025/2012 as regards the decisions of European standardisation organisations concerning European standards and European standardisation deliverables*, Brussels, 2.2.2022, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM:2022:32:FIN>

COM (2022) 31 final, *An EU Strategy on Standardization Setting global standards in support of a resilient, green and digital EU single market*, Brussels, 2.2.2022, European Commission, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_661

COM (2017) 712 final, *Setting out the EU approach to Standard Essential Patents*, European Commission, Brussels, 29.11.2017, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A52017DC0712>

COM (2011) 311 final, *A strategic vision for European standards: Moving forward to enhance and accelerate the sustainable growth of the European economy by 2020*, Brussels, 1.6.2011, European Commission, [https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j4nvke1fm2yd1u0_j9vvik7m1c3gyxp/vkcwef51ftyd/v=s7z/f=/com\(2011\)311_en.pdf](https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j4nvke1fm2yd1u0_j9vvik7m1c3gyxp/vkcwef51ftyd/v=s7z/f=/com(2011)311_en.pdf)

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION, (2011/C 11/01), *Guidelines on the applicability of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to horizontal co-operation agreements*,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52011XC0114%2804%29>

COM (2009) 324 τελικό, Λευκή βίβλος, *Ο εκσυγχρονισμός της τυποποίησης των ΤΠΕ στην ΕΕ – Προχωρώντας μπροστά*, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες, 3.7.2009,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009DC0324&from=EN>

Communication from the Commission (2009/C 45/02) *Guidance on the Commission's enforcement priorities in applying Article 82 of the EC Treaty to abusive exclusionary conduct by dominant undertakings*,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52009XC0224%2801%29>

European Union, *Protecting intellectual property rights in the EU*, December 2020, European Court of Auditors,

https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/ap20_13/ap_intellectual_property_rights_en.pdf

Ανακοίνωση της Επιτροπής (2014/C 89/03), *Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συμφωνίες μεταφοράς τεχνολογίας*,

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52014XC0328\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52014XC0328(01))

Ανακοίνωση της Επιτροπής, (2004/C 101/07), *Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης*,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52004XC0427%2806%29>

Ανακοίνωση της Επιτροπής, (2002/C 165/03), *Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για την ανάλυση αγοράς και την εκτίμηση της σημαντικής ισχύος στην αγορά βάσει του κοινοτικού πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών*,

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52002XC0711\(02\)&from=NL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52002XC0711(02)&from=NL)

Standard-essential patents, Competition Occasional discussion papers by the Competition policy brief Directorate-General of the European Commission, Issue 8, June 2014,
https://ec.europa.eu/competition/publications/cpb/2014/008_en.pdf

European Commission, Competition policy brief, Standard-Essential patents, Issue 8, June 2014.
http://publications.europa.eu/resource/cellar/c57ffb7-9aeb-11e6-868c-01aa75ed71a1.0001.01/DOC_1

Intergovernmental Group of Experts on Competition Law and Policy, Competition policy and the exercise of intellectual property rights, UNITED NATIONS (TRADE AND DEVELOPMENT BOARD COMMISSION ON INVESTMENT, TECHNOLOGY AND RELATED FINANCIAL ISSUES), (2008), https://unctad.org/system/files/official-document/c2clpd68_en.pdf

Radostina Parenti, *Πολιτική ανταγωνισμού, Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 09/2022, επίσημη ιστοσελίδα ευρωπαϊκού κοινοβουλίου*
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/82/%CE%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%B1%CE%BD%CE%84%CE%B1%CE%B3%CE%89%CE%BD%CE%B9%CE%83%CE%BC%CE%BF%CE%85>

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Case C-238/87, Volvo v. Veng [1988].

Cases C-241/91 P and C-242/91 P, Radio Telefis Eireann (RTE) and Independent Television Publications Ltd (ITP) v Commission of the European Communities [1995].

C-418/01, IMS Health GmbH & Co. OHG [2004]

T-201/04, Microsoft Corp. κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων [2007]

C-170/13, Huawei Technologies Co. Ltd v Commission [2015]

CASE AT.39939 - SAMSUNG - ENFORCEMENT OF UMTS STANDARD ESSENTIAL PATENTS, Brussels, 29.4.2014, C(2014) 2891 final
https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39939/39939_1501_5.pdf

CASE AT.39985 - MOTOROLA - ENFORCEMENT OF GPRS STANDARD ESSENTIAL PATENTS, Brussels, 29.04.2014 C(2014) 2892 final, https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39985/39985_928_16.pdf

Case COMP/38.636 – RAMBUS, COMMISSION DECISION, Brussels, 9.12.2009, https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/38636/38636_1203_1.pdf

MEMO/07/330, *Antitrust: Commission confirms sending a Statement of Objections to Rambus*, Brussels, 23.08.2007, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_07_330